nec relinquet malū ipunitū. vnde
addit [et retribuet abundanter]
penas infligendo pro quolibet pec
cato mortali [facientibus ſupbiā]
quia in quolibet peccato mortali ē
ſuperbia ⁊ contemptus dei.

Caſſio. Unde ħ ſupbiam nō
vnū vitium debemus
accipe ſed potius ꝑ cūctis vicijs.
qm̄ ex ſupbia naſcitur quicq̄d mo
rum prauitate peccatur. Deinde ſe
quitur exhortatio bonoꝝ ne ſe a re
cto ꝓpoſito carnis imbecillitate ſb
ducant. vnde dicit. [Viriliter agi
te] vi in bonis operibus ꝯſtātiſſiē
perdurate ne feminea mollicie defi
ciatis qui corda veſtra dn̄o ꝯſtan
ter offertis Unde dicit [⁊ conforte
tur cor vrm̄] hoc āt preceptū viris
feminiſq; conceſſu; cōe eſt. viriliē
enī oīs ſexus agit: qui neſcit mol
liſſimis facilita tibus immutari

Nicolaus Et in fine ꝯclu
dit oēs dicēs
[Oēs qui ſperatis in dn̄o] ſpe debi
ta que eſt certa expectatio future
beatitudinis ex gracia ⁊ meritis ꝓ
ueniens **Caſſio** pacta eſt ia;
magni p̄s ſa
lubris ⁊ decora contrio. vbi ⁊ in
firmitas humanitatis exprimit.
⁊ beneficia diuina monſtrantur.
vt vnuſquiſq; conſiderans fragili
tatem ſuam non ſuperbiat ⁊ reſpi
ciens miam diuinā ñ expaueſcat

Collect. Verba igit̄ fratres
kmi que in hoc pſal
mo audiſtis: in corde veſtro deſcri
bite in vobis transformate in his
deū laudate. ⁊ ſi pſalmus orat: o
rate. ſi gemit gemite. ⁊ ſi timz time
te. ſpeculū enī peregrinantiū eſt in
hac vita in quo ꝓpha hortat̄ oēs
diligere deū. pſeuerare ꝯſtanter i
bono ꝓpoſito ⁊ ſperare in dn̄o quē
ſupplices depcemur vt noſtris iſū
det mentibus curam ſe diligendi.
detq; nobis fortitudinem contra
hoſtiū inſidias ⁊ tēptationes viri
liter decertandi. quatinus calcatis
contēptiſq; ſecularibus ſpem nrā;
in ipō figentes valeamus ad illā
dulcedinē peruenire quā in celeſti
patria ſuis electis prepauit: ⁊ ab
ſcondit dn̄s nr̄ ihs xp̄s cui eſt ho
nor ⁊ gl'a in ſecula ſeculoꝝ Amen.

Pſalmus .xxxi.

Beati quorum
Titulus talis eſt. Intelle
ctus dauid. Caſſiod.
Cum generaliter omēs pſal. dicti
ſunt ad intellectu;: vt eos ſenſus
noſter agnoſceret: ne viuendi re
gulas ignoraret. Merito querēdū
videtur cur in hoc titulo poſuerit
intellectus dauid. Primo menit
dauid ꝓpter dn̄m xp̄m qm̄ ad ip;
reſpicit quicq̄d penitens iſte dictu
rus eſt. deīde intellectus ideo ſequi
tur. quia niſi miſericordia dn̄i ſuf
fragante peccata noſtra intellexe
rimus ad penitentie ſtudium per
uenire non poſſumus. In alio
quippe pſalmo dictum eſt. Deli
cta quis intelligit. Hoc enim
quod dicit intellectus. vt cu; nos
intelligere diuinitas preſtiterit

peccata nostra pro eis diluendis
studiosissime supplicemus. Non ei
pro illo errore quis supplicat quē
prorsus ignorat **August.** Primo intelligas te
peccatorem esse. post si ceperis bo
nū facere ne tribuas viribus tuis
verbis te iustificans sed diuine g̃
cie vt non sit dolus in corde.

Cassiodo. Licet eñ sint et alij penitentiu;
psal. tamen ꝓpter subtilitatem di
stantie diuersa titulo; sig̃tioē vo
cati sunt. p̃mus enim qui sexto lo
co psalmo; ponit continet ꝑ titu
lo. In finē in hymnis ꝓ octaua dd
quī ille totus ad futuri iudicij pti
net timorem. Iste vero tali titulo
merito prenotatus est: qui se dete
rioratū tardius intellexit quia pec
cata que cōfestim prodi debuerāt
dño. se diutius tacuisse ꝯfessus ē.

Glosa. ꝯpleta ergo in psoā penitētis initiū bonū
p indulgentiam dei esse ostēdit di.

Nicol. Beati] i. immorta les laudabiles
et gloriosi [Nico. Et si nondū in
re tñ in spe **Jeronimus** Sā sūt tales ab
illo qui iustificat impium. vnde sb
ditur [quorū remisse sunt iniqui
tates] a domino per baptismū et
martiriū vel per confessionem.

Nicolaus Hec remissio cul pe non fit nisi p
graciam que est quedā arra glo
rie future in qua oēs sunt beati [et
quorum tecta sunt peccata] i. ipsi
deo; non ꝙ possit ei aliquid celari
vel tegi. sed quia nō respicit talia
ad vlterius puniēda saltē pēa eter
na **Gregorius** in cōmento sup eze
chiel. omel. iij. pctā vero tegim᷒ cū
bona facta mal' actibus superponi
mus. Nam qñ abdicam᷒ mala q̃
fecim᷒ quasi tegimē ei rei supduci
mus. quā erubescimus videri. Quā
uis eñ sancti viri in hac vita ad
huc sint: hñt tamen qd ante dei o
culos tegere debeant. ꝙ oīno est i
possibile vt aut in opere: aut in co
gitatione nunq̃ delinquant.

Hugo. Pctā igitur remissa ꝑ confessionem teguntur
per boni operis executionem sic ꝙ
dyabolus non possit ea ampli᷒ le
gere in cirographo suo. nec accusa
re in die iudicij puniēda. vñ sub
ditur: [Beatus vir cui non iputa
uit dñs pctm̄] ab eternali puniēdū

Jero. qd tegit non videt quod non videtur non imputa
tur. quod non imputatur nō puni
etur [nec est in spiritu eius dol᷒.]

Nicola᷒ ꝙ vere penitet mē te sicut exteri᷒ ore.

Hugo. dolus eñ eēt in spū eius si qd dolet ꝯfi
teri et emendare vtiliter non vell;.
quod innuit dominus ꝯtra ipocri
tas et dolosos dicens math. vij.
Ex fructibus eorum cognoscetis
eos. Deinde ostendit impedimen
tum remissionis peccatorum. di
cens [Quoniā tacui] i. quia non
sum tibi confessus peccatū meum
aut ipsum abscondendo aut ipsū
defendendo. [inueterauerūt ossa mea]

Nicola ⁊ virtutes ſeu vires
anime mee . defecerit
ex p ctõrum contradictione que p
oſſa deſignãtur . in quibus ꝯſiſtit
robur corporis . ſicut in virtutib⁹
a virib⁹ aie robur mẽtis ſeqtur .
Auguſti . ⌊Dũ clamarẽ to
ta die⌋ cũ prius ſe
tacuiſſe dicat . cur hic ſe clamaſſe
ꝯfitetur . Sed tacuit confeſſionez .
clamauit preſumptionem . tacuit
peccata ſua . clamauit merita ſua .
⌊tota die⌋ iſtius vite perſeuerãdo
in defenſione peccatorum ſuorum .
Jeronimus . Tales ſi ali
quid boni ha
bent p vanitatẽ demonſtrant : vt
phariſeus ille impius faciebat q̃
dicebat . Deus gracias tibi ago qꝛ
non ſũ ſic ceteri hõim raptores . ꝛc̃ .
Caſſiodo . Memento emĩ
ꝙ tota virtus
huius pſalmi contra hoc execra
bile humani generis viciuʒ ꝓba
tur oppoſita . ne quis domino pu
tet abſconditũ . quod in conſciẽcie
ſue penetrabili recondit occultũ .
Hugo . Poſtea oſtendit q̃
modo ⁊ per que ad
confeſſionem eſt inductus ⁊ pri
mũ eſt flagellum dei . Vnde dicit .
⌊Qm̃ die ac nocte⌋ ⁊ aſſidue ⌊gra
uata eſt ſup me manus tua⌋ quia
me ad confeſſionem humiliaẽ no
lui . man⁹ potẽtie tue me caſtigãdo
humi
liauit **Caſſiodo** . Et meri
to gra
uis fuit peccatori man⁹ domini q̃
a caſtigationis pondere non receſ
ſit . Aliter enim feliciter humilia
tus non eſſet niſi eum manus di
uinitatis caſtigaret . Vnde iſte ſic
humiliatus conſequenter ſubiun
git . **Hugo** . ⌊Cõuerſus in erũ
na mea⌋ ⁊ ad co
gnoſcendũ erũnam meam ⁊ miſe
riam **Jeroni** . ⌊Dum cõfigitur
meã . ſpina⌋ ⁊ dũ cõ
pũgit me conſciencia peccati . per
ſpinam enĩ ſig̃tur ſtimulus cõſcie
peccatricis Trãſlatio romana ha
bet . dum ꝯfrin **Hugo** . Scdm
gitur ſpina . h° ſpi
na ſig̃t ſuperbiam . quia ſicut dum
ſpina dorſi que totũ corpus erigit
confringitur homo fit confractus
ſic cõfracta ſuperbia homo incur
uatur ad humilitatem . Idem .
Caſſio . Dum enim hec ſpina
confringitur hõ ad de
um cõuertitur . Ex quo ſequitur cõ
feſſio . de qua ſubiungit . ⌊Delictũ
meũ⌋ id eſt peccatum omiſſionis
⌊cognitum tibi feci⌋ per veram cõ
feſſionem ⌊et iniuſticiam meam⌋
id eſt cõmiſſionis peccatum ⌊non
abſcondi⌋ ſed confeſſus ſum ⁊ pa
tefeci
tibi . **Caſſio** . Delictum vero
quidã leue pu
tauerunt eẽ peccatum quaſi negli
gentius derelictum . Iniuſticiã au
tem immane aliq̃d cõmiſſuʒ . Sʒ h
puritas ꝯfitentis oñditur . vt nec
illud paſſus ſit celare qđ credeba
tur forte **Jeronim⁹** . Et q̃a
veniale domine
ſcio te cito remittere delicta : cũ tibi
fuerint integre reſerata id eſt ⌊Dixi⌋
Ni . ⁊ firmiſ i corde ꝓpoſui ⁊ ope
impleui ⌊confitebor aduer

ſum **Auguſt.** non aduerſus me deum: ſicut illi qui dicunt. deꝰ hoc voluit. neqꝫ aduerſus fatū. ſicut illi qui dicūt fatū meū eſt vel ſtelle me ſic fecit. Cōfitebor ergo iniuſticiam meã domino me ſolum accuſando.

Nicolaus. Et tu remiſiſti quantū ad culpã ⁊ nō q̄ntum ad penam.

Grego. quia procul dubio aut homo in ſe aut deus cum homine vindicans punit. Dauid poſt confeſſionē audire meruit a nathan. dominus trāſtulit peccatum tuum. ⁊ tamen multis cruciatibus afflictus eſt poſtea. Et licꝫ nos vnda baptiſmatis a culpa primi hominis abluimur. tñ pena reatus videlicet carnalit̄ mori nobis manet.

Collector. Addit qꝫ impietatem peccati mei. cum agimus malum vel loquimur vel cogitamus peccatum eſt. Cum autē idipſū deo abſcondere volumus iam non ſolum peccatū eſt ſed impietas pc̄ti.

Caſſiodorus Impietas peccati fuit quia tacere decreuerat ⁊ hoc illi occultare. cui omnia anteq̄ fiant ſūt notiſſima. Hic magna pietas deitatis oſtenditur. vt ad ſolam promiſſionem deuotionis ſubito pctã relaxauerit. quando ſic iudicat pium votum quēadmodum operacōnis effectum. dixit enī in corde ſuo domino non tacere que geſſerat. ⁊ tanq̄ illi cuncta prodiderit: ita illi remiſſa ſunt que voluit confiteri.

Auguſtinꝰ cōfeſſio mea ad os nondū venit. ⁊ tu remiſiſti. Magiſter ſententiarum libro quarto. Igitur ſi ante confeſſionem per cordis cōtritionem deus per ſeipſum ſine miniſterio ſacerdotis debitū omnino relaxat. ⁊ animã a contagio peccati interius purgat. Quid ergo dimittit aut quid operat̄ ſacerdos. ⁊ hoc ſane dicere ⁊ ſentire poſſumus ꝙ ſolus deus peccata dimittit aut retinet ⁊ tamen eccleſie contulit poteſtatem ligandi atqꝫ ſoluendi ſꝫ aliter ipſe ſoluit ⁊ ligat aliter eccleſia. Ipſe enim per ſe tantum dimittit peccatum. Nam leproſū prius ſanitati per ſe reſtituit. deinde ad ſacerdotes miſit quorum iudicio oſtenderetur mūdatus. ita etiam lazarum obtulit diſcipulis ſoluendum. quia etſi aliquis apud deum ſit ſolutus: non tamen in facie eccleſie ſolutus habetur. niſi per iudicium ſacerdotis. In ſoluendis igitur culpis aut retinēdis ita operatur ſacerdos euangelicꝰ ⁊ iudicat. ſicut olim legalis ſacerdos in illis qui contaminati erant leprã que peccatum figurat.

Jeronimus ſuper math. xvij. pro ſuo enim officio cum peccatorum varietates audierit diſcernit quis ligandus aut ſoluendus ſit.

Auguſtinꝰ Ligant quoqꝫ ſacerdotes dum ſatiſfactionē penitentie confitentibus imponunt. Soluūt quoqꝫ cum de ea aliquid relaxant. vel

per eam purgatos ad ſacramen
torum cōmunionem admittunt.
Ex decretis de penitencia diſtic v
in fine. Et quāuis peccatum in cor
dis contritione a deo dimittitur.
tamē apoſtoli Jacobi inſtitutio no
bis ſequenda eſt. vt confiteamur
alterutrum peccata noſtra. extra
de penitentia et remiſſione. Caplo
omnis. Vnde leo papa tercius in
conſilio generali ſtatuit dicens.
Omnis fidelis vtriuſqȝ ſexus poſt
quam ad annos diſcretionis peruene
rit omnia ſua peccata ſolus ſemel
in anno fideliter confiteatur pro
prio ſacerdoti. et iniunctam ſibi pe
nitenciam proprijs viribus ſtude
at adim
plere

Nicolaus Pro hac re
miſſione. videlicet peccatorum Ora
bit ad te omnis ſanctus a cul
pa perpetrata per te emundatus

Caſſiodorus Et merito quo
niam qui non
eſt in peccato alienus in ſupplica
tionibus debet eſſe permixtus Ad
diditqȝ. In tempore oportuno. vi
delicet in mundi vita conuerti fas
eſt et tēpus remiſſionis culpe.

Hugo Vnde apoſtolus. ij.
ad corint. v. ait. Ecce
nunc tempus acceptabile. ſ. conuer
tendi a peccatis et penitenciam faci
endi: quam conſequenter cōmen
dat eo quod eius oppoſitum. ſcilicet
diſſolutio et peccatum deo diſplicet
vnde dicit Verūtamen Licet nūc
ſit tempus oportunum impetran
di veniam peccatorum. illi tamen
qui viuunt In diluuio aquarum
multarum. i. in multitudine pec
catorum Ad eum. i. ad deum Nō
approximabunt: quia non per de
licias ſed per tribulationes corpo
rales venitur ad deum. Deinde con
uertit ſe penitens ad deum orans
et dicens. Tu es refugium meum
a tribulatione temptationis que
circumdedit me. Cum enim homo
ad penitentiam redit. tunc inſur
git dyabolus contra eum ſicut pha
rao contra filios iſrahel egredien
tes de egipto. et tunc multiplicat
exercitus dyaboli contra eum.

Caſſiodo Propter quod
non ad ſolitudi
nes inuias nec ad munita caſtrorū
non ad hominis auxilia conuolauit
ſed ad deum qui circūeuntes ſpiri
tales inimicos poterat diſſipare.

Hugo Et quia refugientes
ad deum per peniten
ciam: non ſolum ſecuritatem aut
tutelam in eo habent. ſed etiā gau
dium. Ideo ſubiungit. Exultatio
mea tu es per ſpem et conſolatio
nem. non enim penitentes tantum
affliguntur onere penitencie. ſed
etiam reficiuntur ſpe eterne retri
butionis. dolent enim gaudendo et
gaudent dolendo. gaudeo in ſpe
gemo adhuc in re. Et idcirco Erue
me a circumdantibus me.

Nicolaus tam a demonibus
quam prauis homini
bus: querentibus me impellere
ad reci

Caſſiodor. a vi
dium
cum ſtā
carnalibus quam ſpūalibus: qui nos
perdere percipiti velocitate feſtināt

Finita eſt concluſio penitentis in
timore preſentiū ⁊ ſpe futurorū· ve
nite oratores qui negocia huma
na artificioſa fragilitate tractatis
Videte reū lacrimis ſe diluentem
audite peccatorem confeſſionibus
abſolutum· Intelligite ſententiā
principis dei non ſalutem hominis
impetere vel inuadere ſed potiꝰ pec
cata damnare· Iſta ſunt tribuna
lia que nullus redimet· Iſta ē ſen
tencia que nichil ſub ambiguita
te decernit· Nunc videamus quid
dominus reſpondeat penitenti [In
tellectum tibi dabo] vides q̄a pec
catores non habent intellectū: ni
ſi quando eis conuerſis dominus
propiciatus indulget· Intelligere
eſt bene agere ⁊ ad mandata dei vo
ta conuertere· Ipſe enim eſt intelle
ctus quem tituli huiꝰ ps· veritas i
dicauit: quem penitentibus pote
ſtas domini clementer infundit

Hugo. Dat enim dominus i
tellectum ad cogno
ſcendum agenda· videlicet per in
ſpiracōnem· per predicationem ⁊
per tribulacōnem [⁊ inſtruā te]
quia quaſi neſcientem docebo te q̄
ſunt vitanda· [in via hac] ſ. peni
tencie· [qua gradieris]

Caſſio Ante enim iſte peni
tens domino culpas
tacuerat conſilio deſtitutus· nunc
autem inſtruitur quādo contra ſe
pronūciare domino preſtante cō
monetur· O penitencie ineſtimabi
lis medicina· que non ſolum a pec
catis abſoluit· ſed etiam ſanctorū
premia beata concedit· ¶ Nicolaꝰ

[Firmabo ſuper te oculos meos.]
ſicut ſuper rem quam volo cum di
ligencia cuſtodire ſic te ꝓtegam.

Caſſiodo. Et in te dirigā
tumē intelligē
cie mee· Nam qui recte ſapiens ē
⁊ mandata domini ſincera mente
perfecerit· iuſte dei oculos ſuper ſe
habere perhibetur· Deinde genera
liter humanū genus cōmonet: ne
brutalibus ſubdatur erroribꝰ· d.

Nicolaus [Nolite fieri ſi
cut equꝰ ⁊ mu
lus] i· ſequentes appetitum carna
liū· viuentes vita brutali [quibꝰ
non eſt intellectus] hoc eſt n̄ hn̄t
racōem vel intellectū vnde appeti
tum ſenſitiuū refrenare poſſent

Auguſt. Per equū vero lu
xurioſos ⁊ ſuper
bos ſigt per mulū autem pigros.

Jero. Qui ergo non dei volūta
te ſed ꝓprio motu ſe rege
re volūt ⁊ effrenes in luxuriam deci
dūt hos ꝓpheta coercet verbis terri
bilibus dicēs [In chamo ⁊ freno
maxillas eorum conſtringe· qui
non approxi
mant ad te]

Nicola eos q̄
tibi no
lūt obedire· ſicut equꝰ indomitus ⁊
ſupbus ac mulus piger eos affli
ge penis ⁊ laboribus· ita q̄ pena
dante eis intellectū obediant tibi
ad nu
tum.

Gregorius.
viceſimo moralium· Sepe enim
qui intentis verba non audiunt·
ferientis verberibus ammonen
tur· vt ad bona deſideria ſaltem
pene trahant· quos premia non

inuitant. Si vero etiam flagella deſpiciunt reſtat minimū: q tanto illic grauioris vindicte ſupplicia ſētiant quāto h maioris ꝓuidentie gᷓciam calcant. Vnde ſubditur

Nicolaꝰ [Multa flagella peccatoris] ꝟ mk tepene obſtinatis pctōribus ī inferno ſunt reſeruate ſcḋm illud deut. xxxij. vbi enumeratis multis flagellis dicit. Nonne hec condita ſūt apud me ⁊ ſigīta in theſauris meis. mea eſt vltio ⁊ ego retribuam eis in tēpore

Collector de quibus flagellꝰ: ſeu penis btūs bernardus in ſermoē q incipit. Regio auſtralis ita loqtur dicens gehennales anguſtie non hñt meritum non recipiūt in terſticiū neſciūt remediū ſingulis ex oſſibus ſingulis ex membris que arma fuerunt iniquitatis ſua debetur pena pro qualitate ⁊ quātitate commiſſi cum ceperit inexpiabilis ⁊ inexpurgabilis caro gehenne eſtibus penetrari ac more feruentium metallorum ad coquēdum inextinguibili ardore tota hominis ſubſtancia infundi [Sperantem autem in domino]

Nico. ſpe debita que eſt certa expectatio future beatitudinis ex gracia ⁊ meritis proueniens [miſericordia circundabit]

Caſſiodorus vt nō ſit locus reli ctus vnde poſſit ad euꝫ dyaboli hoſtilitas ammodo intrare.

Nico. Nā in futura beatitudine ex dei miſericordia

circumquaqꝫ habebit materiā leticie. ſ. ſupra ſe videndo diuinam maieſtatē. infra ſe videndo inferni tormenta que euaſit ex dei gracia atqꝫ circa ſe ſanctorum ⁊ angeloruꝫ gratam ſocietatē. Et ideo in fine pſ excitat iuſtos ad laudem dei dicēs. [Letamini in dño] gaudio īteriori

Caſſ. quoniaꝫ qui in ſe gaudet fallaci pſumptione decipitur qui vero in domino letatur. perpetua delectatione perfruitur. vñ ſubdit [et exultate iuſti.]

Nicolaꝰ gaudio exteriori: quia exultacō dicitur quaſi extra ſaltatio: inquātum gaudiū mentis ꝓrūpit exterius vocibus diuine laudis. [Et glo riamini] ſcḋm q dicit apl's. ij. ad corinth. Gloria nrā hec ē teſtimoniū conſciencie noſtre Hec eſt em̄ recta gloriatio. quando conſciencia non mordet perſonam de graui peccato. Et hoc modo gloriari debent [omnes recti corde.]

Jeronimus Recti corde dicuntur quibꝰ omnia iudicia dei placent. et ſe accuſant de peccatis ⁊ deū ſiue in pſperis ſiue in aduerſis ſp laudant

Caſſiodorꝰ Conſideremus hmi quid penitens iſte meruerit vt dominus illi manifeſta voce rñderet Intellectuꝫ tibi dabo. ille qui paulo ante proſtratus. ille qui peccatoꝝ mole fuerat compreſſus inter iuſtos annūeratur: ⁊ inter rcōs corde recipitur vt quanto priꝰ ſatiſfaciendo fuerat humiliatꝰ tāto

poſt veniam videatur excelſus.
Quapropter iam ipſe beatus eſt qui
hic ſentencia priſſimi iudicis noſci
tur abſolutus. Nos igitur mente
deuota legam⁹ hunc pn̄ialē p̄s.
cordis cōpunctōe peccata nr̄a plā
gamus vt pia precatio ad indul
gencie vota nos pducat. Quis em̄
p̄s maiore auiditate meditandus
eſt niſi i quo voce tanti iudicis pec
cata ſoluta ſunt. Hoc em̄ iſte pre
cipuū continet ſingulare inter ali
os pn̄iales pſal. qꝫ penitentes i cō
cluſione hui⁹ p̄s inſtinctu diuine
ꝯpunctōis exultant. hic vero mi
ſericordiam ⁊ leticiam ip̄e dn̄s p
mittit cū magno deſiderio ſupplicāt

Jeronim⁹ Quapropter ſuppli
ces dn̄m deprece
mur vt obtectis per veniam pctis
noſtris nec iputatis vltra delictis
mereamur ſcōꝝ exultationis ppe
tue eſſe participes. per xp̄m dn̄m
noſtrum Amen.

Pſalmus. xxxij.

Exultate iuſti i

Titulus in finem p̄s d8.
Hic titulus ex ſuperioribꝫ
notus eſt. xp̄s em̄ eſt finis noſter
ad quē tendim⁹

Caſſiodo. In hoc pſal.
hortatur ꝓphetā p opacōes quaſ
dam ad pſalmodiā ꝓpl'm v'l eccāꝫ
fidelē. enūeratqꝫ potēciā ⁊ facta cre
atoris.

Glo. de operib⁹ crea
tionis ⁊ recreati
onis vt timeatur potēcia q̄ creat:
⁊ ametur mīa q̄ recreat.

Caſſiodo. Cōmonet ēꝫ p
phetā vt in dn̄o
delectant tota alacritate mētis gau
dere q̄ creaturas ſuas mirabili po
tencia dimōſcīt continere. vn̄ dicit

Jeroni. Exultate Alij ex
ultant in rebꝫ
h⁹ ſeculi. alij i certo. alij i theatro.

Auguſti. Et finito ſeculo fi
nitur exultatio in
iuſtoꝝ. Sed vos o iuſti exultate i
domino quia permanente domio
permanebit iuſtorum exultatio

Caſ. Sic ⁊ apoſtolus nob̄ gau
dendū iceſſanter affirmat
d. Gaudete i dn̄o ſp. iterꝫ dico gau
dete. Nā illa repeticō illud ſigt. vera
ꝫ i afflictōib⁹ gaudeam⁹ ⁊ illo re
gn o pace perpetua letemur. addi
ditqꝫ rectos decet collaudatio

Auguſt. Recti ſūt q̄ dirigunt
cor ſuū ſm volūtatē
dei. Quāuis āt corde mortali priua
tū aliqd velint qd ſue iferri l'cau
ſe vel negocio pn̄ti ꝯuenīat vbi in
tellexerint ⁊ cogouerint aliud deū
velle p̄ponūt volūtatē dei volūtati
ſue. hos decet collaudatio vij tal.
de q̄ ſubdi tur Confitemi dn̄o cō
feſſioē in cithara cithā
laudis

Jero. dē ſū hꝫ cauatū
cor deqꝫ ei⁹ ſūt de mortuis

Hu. aīalib⁹ ⁊ reddit ſonū ab
inferiori pte. ſic homo per carnis
mortificationē de inferiori pte. id ē
de ſenſualitate reddit ſonum dul
cem in auribus domini.

Jero. Itē cithara habet ſex cor
das per quas ſex opera
mie intelliguntur. Vos igitur fide

les qui recti eſtis confitemini do
mino in cithara ⁊ in carne vitijs
⁊ concupiſcencijs mortificata per
crucem dominicam. et etiam confi
temini domino in operibus miſeri
cordie q̄ ſūt opera ſcōꝝ. Hoc facim⁹

Caſ.

Dum eſurientem paſcim⁹. dum nudum veſtimus. dū
egrotum viſitamus. ⁊ cetera que
diuinitatis amore peraguntur

Jeronimus.

Et de illis cor dis alie ſuaui
ter cantant alie murmurant. ſic ⁊
ſancti alij in proſperitate. alij i ad
uerſitate laudant deum. Sequit̄ ⁊
⌊in pſalterio decem cordarum⌋

Hugo.

Pſalterium a ſuperio ri reddit ſonum hn̄s
decem cordas per quas decem mā
data intelliguntur. que de ſupernis
veniunt. In hoc pſalterio decē cor
datum ⁊ decem verboꝝ legis ⌊pſal
lite ei⌋

Auguſti.

Tange pſal terium. iple le
gem quā dominus deus tuus non
venit ſoluere ſed adimplere. ⌊Cā
tate ei canticū nouū⌋ non lingua:
ſed vita exuendo veterem hominē
⁊ induendo nouū ⁊ bn̄ dicit nouū

Jeronimus.

Qꝛ nou⁹ hō cri ſtus domin⁹
venit in mundū ⁊ nouā legē iſtitu
it nobis ⁊ nouā eccl'iaꝫ p baptm.

Hugo.

Vnde dicitur in glo ſa. Nouus rex noua
lex noua

Nicola.

Si enim a gaudia mor carna
lis ⁊ laſciuus ſemper facit inueni
re cantilenas: ⁊ nouos cantandi
modos multomagis amor diuin⁹
ſemper facit inuenire nouos mo
dos deuotionis ⌊bene pſallite ei in
vociferatione.⌋

Jero.

Per vociferacōeꝫ quondam ſacer
dotum Jhericho mundi figurā con
tinens corruit nūc p noſtram ora
tionem eius concupiſcentie elidā
tur. Jlle bene pſallit q̄ implet in o
pere quod cantat.

Hugo.

Vnde be atus Bernardus ſuper cantica aſſignat ad
bene pſallendum ſeptē eſſe opor
tuna ita dicens Jmmolantes itaqꝫ
hoſtiam laudis et reddentes vota
noſtra de die in diem curemus ōni
vigilancia iungere ſenſuꝫ v ſui: af
fectum ſenſui. exultationem affe
ctui. grauitatem exultationi. Hu
militatem grauitati. libertatē hu
militati. quo interdum liberis pur
gate mentis paſſibus procedam⁹
⁊ excedamus per inuſitatas quaſ
dam affectiones ſpirituales vnde
⁊ in tranſlatione hebrayca ſic ha
betur. bene pſallite in iubilatione.

Jeronimus.

Jubilus di citur leticia
cordis ineffabilis que nec verbis
nec ſillabis nec litteris nec in voce
poteſt erumpere aut comprehende
re quantum homo debeat deū lau
dare. ⁊ merito laudandus eſt de⁹

Caſſiodorus

⌊Quia re ctum eſt
verbum domini.⌋ Rectos enim fa
cit homines ⁊ dirigit. Per legem ſi
quidem diuinam corrigimur. per
ipſam a prauitate noſtra ſepara
mur. ⁊ tunc regulariter viuimus
qn̄ eius iuſſionibus obedim⁹ ⌊⁊ oīa

operā eius in fide ⌋ i· in fidelitate

August. Fidelis homo ē credens promittenti deo. Fidelis deus eſt exhibens quod ꝑmiſit homini. Teneamus ergo fideliſſimū debitorem quia tenem⁹ miſericordiſſimū promiſſorem

Nicolaus. Fidelitas autē dei conſiſtit in ſua iuſticia et miſericordia. Jō ſb̄ditur ⌊ Diligit miam ꝛ iudiciū· ⌋

Augusti. Nūc ei temp⁹ modo eſt. dn̄s eni̅ conſiderat imaginem fragilitatem noſtram errorem noſtrū ꝛ cecitatē noſtrā. ꝛ vocat auerſos. donat peccata ꝯuerſis. paciens eſt ſup peccatores donec ꝯuertantur. qn̄ cunqꝫ ꝯuerſi fuerint preterita obliuiſcitur. futura promittit. hortatur pigros conſolatur afflictos. docet ſtudioſos. adiuuat dimicātes nemīnem deſerit laborantem ꝛ exclamantem ad ſe. donāt ipſe vnde placetur. Sequitur. ꝛ iudiciū. qr̄ diligit quod venturum eſt.

Jeroni. Quo inter impios iuſtos qꝫ diſcernet.

Nico. Et quia miſericordia ſupereraltat iudiciū. vt habetur iacobi ij. Ideo ſeqtur. ⌊ miſericordia domini plena eſt terra ⌋

Cassio. Iſta vtiqꝫ terra que miſeros continet vbi dyaboli oppugnatione laboram⁹. vbi a mandatis celeſtibus carnis infirmitate ſubtrahimur

Hugo. Et bene plena eſt terra quia vbiqꝫ terrarū predicata eſt ꝛ a domino conceſſa eſt remiſſio peccatoꝝ. Et non ſolū miſeretur peccatorum. ſed etiam bonos confirmat in bono ꝛ ꝯſeruat. Vnde addit. ⌊ Verbo domini celi firmati ſunt ⌋

Cassiodorus. Quāuis ad condicōem rerum creatarum hoc pertinere videatur. tamen ꝛ ſpiritaliter decenter accipitur. ⌊ Verbo dn̄i ⌋ hoc eſt a filio dei ⌊ celi firmati ſunt ⌋ i· apl'i ꝛ ſancti oēs qui orbem terrarū predicatione ſalutari compleuerunt ⌊ et ſpiritu oris eius omnis virtus eoꝝ ⌋ Vtiqꝫ qn̄ a ſpū ſcō eorum doctrina veniebat. virtus enim ꝛ ad miracula pertinet que faciebāt: ꝛ ad legem dn̄i quā gentibus ꝑdicabāt. Trinitas in hoc verſiculo maniſeſtiſſime declaratur. Dicendo eni̅ verbo filium declarat. adiungendo dn̄i patrem dicit. ſpiritu oris eius vtiqꝫ ſpm̄ ſanctum vult intelligere. ꝛ vt in tribus perſonis manifeſtā intelligeres vnitatem dicit oris ei⁹ ꝛ non eoꝝ ad litteram eius.

Nico. Ex infinita dei poteſtate in corporibus celeſtib⁹ inducitur homo ad laudandum deum qui verbo ſuo firmauit celos. ꝛ ſpiritu oris eius ipōs varijs ſtellis: in quibus ſunt varie virtutes ꝛ influencie: ornauit Vnde in tranſlatione Jeronimi iuxta hebreum habetur omnis ornatus eorum

Augustinus. Sane fratres quomō hij celi ſint ſuper inuicem vel quō ſint. vel qbus modis diſtincti qb⁹ incolis iplenti

ſint · qūa diſpōnē regantur · quo
modo ibi vnus pannus mechaīcēs
continens ab omnibus predicet
deum · Multum eſt ad nos iuenire
tamen ſatagamus peruenire Ibi ē
enim patria noſtra quā longa for
taſſis peregrinatione obliti ſum⁹
Ergo de illis celis michi difficile ē
diſputare · ſed tamen non impoſſi
bile eſt nobis intelligere · Certe q̄
me in hijs rebus intellectu preue
nit fruatur quo preceſſit et oret p
me vt ſequar et ego · Sequitur [
Congregans ſicut in vtre] vter ē
ſitula [aquas

Hugo

que dau
maris] · ſiſti
mare litoribus Vnde Iob · xxxviij
dicitur · Circundedi mare terminis
meis et poſui vectem et hoſtiū et di
xi vſq3 hic venies et non procedes
amplius et hic confringes tumen
tes flu
ct⁹ tuos

Nicola

[ponens in
· theſauris a
biſſos] · id eſt inferiores aq̄s ma
ris que ſunt hominibus occulte · ſi
cut illa que ponuntur in theſauris
Q3 aūt aqua maris nominetur a
biſſus vel abiſſi patet geñ · p̄mo
vbi dicitur et tenebre erant ſuper
faciem abiſſi · et ſpūs dei ferebat
ſuper aquas · Idem enim ſignifica
tur nomine abiſſi et aquarum ·

Caſſiodorus

Quod ſi
· ſpiritali
ter velis agnoſcere · Vter eſt ec
cleſia · quia ſicut vter ſuſceptas
aquas complectitur · ita ecc̄ia adu
nationem populi credentis indu
dit Aque vero maris populū ſigni
ficāt criſtianum qui in mundi ſalo
fluctibus tribulationu3 conuatur ·
[ponit in theſauris] ſapientie et
ſcientie ſue [abiſſos]

Jeronimus

i · profundū
· ſcripturaru3
Nam q̄ntū velit p ſeruos ſuos nob
demonſtrare tantū per nos intelli
gere potuimus · ipam profundita
tem ſcripturarum nequaq̄ poſſu⁹
Sequi
tur:

Nicola

Ex predictis
· vtilis moni
tio cum ſubditur [Timeat domi
num ōmis terra] · i · habitantes in
terra [ab eo autem cōmoueantur
] commotione timoris [omnes in
habitan
tes orbem]

Auguſt

Si fera ſe
uit · ſi ſer
pens inſidiatur · ſi homo te odiat · ſi
diabolus te ipugnet : ſemper deu3
time ·

nicola

Rationem vero
· huius timoris
ſubdit dicēs [Quoniam ipſe dixit
et facta ſunt : ipſe mandauit et cre
ata ſunt ·] Sicut enim ſimplici vo
luntate omnia creauit ex nichilo :
ita poteſt illa in nichilum redige
re · Et ideo debet eum creatura ratio
nalis timere · et hoc timore filiali

Auguſtin⁹

Quid formi
· datus es
aliquid de terra · aliquid de mari ·
aliquid de celo · Malicia hominu3
cupiditatem nocendi poteſt habe
re · propriam poteſtatem autem ſi
ille non dat : nō habet · quia iuxta
apoſtolum Non eſt poteſtas niſi
a deo · Ideo ſubiungit · [Dominus
diſſipat conſilia gentium]

Nicolaus

hoc apparet ad
lrām ex eo q8

habetur in geñ.xi. in filijs noe qui
habuerūt conſiliū inter ſe edificā
di turrim cui⁹ cacumen ptingeret
ad celū. ſed dñs reprobauit conſi
liū eorum: ita confundens loque
lam eorū vt non intelligeret vir p
ximū ſuū. ⁊ ſic deſtiterūt ab opere
inchoato [reprobat āt cogitacões
pplorum.] Hoc apparuit in egipci
is cogitantibus capere filios yſrł
inter deſertum ⁊ mare rubrū. ſʒ do
minus eos ſūmerſit et yſrahel libe
rauit vt habetur exodi.xiiij. [⁊ re
probat cōſilia principū] ſicut pʒ
in libro Joſue quia multi reges cō
uenerūt adinuicē vt interficerēt Jo
ſue ⁊ filios yſrahel⁊ fuerunt debel
lati et
occiſi.

Jeronimus.

vel reꝓbat cogitacões ppłoꝝ iude
oꝝ ⁊ ɔſiliū pncipū eorū. videlicet
anne cayphe ⁊ ceterorū. quia non
potuerunt facere contra ihesum: ni
ſi quantum a deo fuit prefinitum:
quos omnes cum ſuis conſilijs do
minus reſurgendo deſtruxit

Caſſiodorus.

[Conſi
liū autē
dñi] i. archanum incarnationis
chriſti [manet in eternū] quia tri
umphalis mors dñi diabolicum
penitꝰ extinxit exicium. Exiciuʒ
mors dadeꝰ tormentū [cogitacões
cordis eius in gñacõe in gñacõeʒ]

Hugo

i. in ſempiternū. quia
quod diſpoſuit domi
nus mutari non poteſt ab homini
bus. Vnde act. v. dicit gamaliel
Si ex hominibus conſilium hoc:
aut opus diſſoluetur. ⁊c.

Auguſtinus.

ante ſtatu
di conſti
tionem vidit nos. fecit nos. emun
dauit nos. miſit nos. redemit nos

Caſſiodo

Quod totū ad p
deſtinacōꝫ eius
pertinet in qua cuncta repoſita ſūt
que vel fuerunt vel ſequentibus
ſeculis futura ſuccedunt.

Nicolaus

Conſequenter
deſcribitur diui
ne laudationis ſeu cultus premiū
cū ſubditur [Beata gens cuius ē
dominus deus eius] Circa quod
ſciendū ꝙ prout dicit boetius in de
conſolatione libro tercō. Beatitu
do eſt ſtatus omīū bonoꝝ cōgrega
tione perfectus qui in re habebit
in patria in fruicōne dei. cuius bo
nitas eſt infinita. Ad hanc beatitu
dinem peruenitur per veruʒ dicul
tum. et hoc eſt ꝙ dicitur. Beata
gens cuius eſt dominus deus ci⁹
per veram fidem ⁊ debitum cultuʒ
[populus quem elegit.] electione
predeſtinationis. que īfallibiliter
conſequitur effectum. Ideo ſubdi
tur. [in hereditatem ſibi] quia pre
deſtinati immobiliter adherebūt
deo in patria celeſti. ita ꝙ erunt he
reditas dei. Et deus erit hereditas
ipſorum. quia illos quos ſic pre
deſtinauit ab eterno vocat tempo
raliter ad fidem ſuam. et iuſtifi
cat per graciam finalem. et ſic con
ſequenter eos magnificat per glo
riam ſcdm ꝙ dicit apoſtolus. ad
romanos octauo. quos predeſtina
uit: hos ⁊ vocauit. et quos voca
uit hos iuſtificauit. et quos iuſti

ficauit hos et magnificauit. et ſic
qui prius fuerunt beati in ſpe: facti
ſunt beati in re. Deinde oſtēdit hu
ius premiationis principiū: dicēs.
De celo. Circa quod ſciendum
ꝙ opera meritoria non ſunt p̄ma
cauſa propter quam premiantur
aliqui in vita beata: ſcd̄m qd̄ decla
rat apoſtolus ad Romanū. ix. de Ja
cob et Eſau: dicens. Cum nondum
nati fuiſſent aut aliqd̄ boni aut mali
egiſſent dictum eſt. Maior ſeruiet
minori: ſicut ſcriptuꝫ eſt. Jacob di
lexi: Eſau odio habui. Nec etiā me
ritorum preuiſio futurorum: imo
preparatio gratie in tempore pro
cedit ex eterna predeſtinatione vt
predictum eſt. Et hoc eſt quod hic
dicitur. de celo reſpexit dominus.
Accipitur enim hic celum ſumme
trinitatis quod eſt idem qd̄ deus.
quia ab eterno vidit omnia in ſe
ipſo. Jdeo ſubditur. vidit.

August. oculo miſericordie
omnes filios hoim̄.

Caſſiodo. Vidit eniꝫ: gra
tiam ſignat mi
ſeren
tis.

Nicola⁹ Licet eniꝫ om
nes videt eq̄
les ī naturalibus: tamen ex eis ali
quos elegit ex ſpeciali gr̄a ad par
ticipationem beatitudinis ſuperna
turalis: ad quaꝫ non poteſt homo
attingere ex naturalib⁹. De pre
parato habitaculo ſuo reſpexit.

Auguſtinus vel de apo
ſtolis: vel
de predicatoribus veritatis: vel de
angelis quos ad nos miſit. ſuper
omnes filios hominum.

Nicola⁹ ꝙ quos ſic elegit
ex ſua mera volū
tate et gratia: hos diſpoſuit iuſtifi
care in tpe p gr̄am finaleꝫ aliis di
miſſis. Jdeo ſubditur. Qui fin
xit ſingillatim. i. per vnūquenqꝫ
ſeparatim vel ſingulariter corda
eorum. i. animas hominum. quia
eas quas creauit eiuſdem nature
in ſpecie: fecit diſtinctas indiuidu
aliter. Et ꝓpter hoc dicit ſingillatiꝫ.
Licet enim anime ſint eiuſdem ſpe
ciei: tamen variantur in operationi
bus coniūcte corporibus. quia ali
que declinant ad bonum verum: et
alique ad bonum apparens: et hoc
eſt terrenum. Et ſcd̄m hoc diuerſifi
catur ſtatus bonorum et malorū.
Et hec omnia ſunt deo clariſſime no
ta. Jdeo ſubditur. qui itelligit om
nia opera eo
rum.

Caſſio. taꝫ cogi
tatiões
dicta ꝙ̄ facta quibus bonuꝫ maluꝫ
qꝫ ſemper ope
ramur.

Jeroni. Jpſe ei
ē ſpecu
lator ꝓſpiciens de die in diem act⁹
hominū.

Nicola. Deinde ꝙ diui
na prouidētia
eſt principium ſalutis hominum
tam in ſpiritualibus ꝙ̄ in corpali
bus oſtendit per exemplum de re
probatis: dicens. Non ſaluatur
rex per multam virtutem ſui exer
citus: niſi cum hoc habeat diuinaꝫ
protectionem. Hoc apparet Nume
ri. xxi. de Seon rege amorreorum:
qui cū fortiſſimo exercitu egreſſus
eſt obuiam filiis iſrahel: ſed ſtatiꝫ
cecidit in prelio. et gigas non ſal
uabit in multitudine virtutis ſue.

Hoc apparet ibidē; de Og rege ba
ſan qui ſolus remanſerat de ſtirpe
gigantum: vt habetur Deutro. iij
et tamen ſtatim corruit coraʒ filijs
iſrahel. Similiter de Golia gigante
queʒ Dauid adhuc adoleſcens ictu
lapidis interfecit.

Caſſi. Fallax equus ad
ſalutem quia ille dum campos ap
petit: dum pedes pre propera feſti
natione permiſcet ſalutem ſeſſoris
ſui non valet cuſtodire: et qui ſub
modeſtia non gradiatur ruinoſis
caſibus ſemper exponitur. Falſus
enim dictus eſt equus eo ꝙ ſolet
fallere in ſe preſumentes.

Nicola. In abundantia au
tem virtutis ſue nō
ſaluabitur. Hoc apparet in Pha
raone et exercitu eius cum curribꝰ
et equitibꝰ in mari ſūmerſis. Iſta
autem dicta ſunt ad oſtendenduʒ
ꝙ ſi non potuerunt ſaluari corpa
liter et temporaliter virtute huma
na: multo minus potuerunt conſe
qui ſalutem ſpiritualem et eternā
abſq; dei gratia ſpeciali. Ergo i ſua
virtute nullus ſaluatur. quia a dn̄o
eſt ſalus: quaʒ ſoli iuſti conſequū
tur. Ideo ſub
iungit.

Ieroni. Ecce oculi do
mini i. aſpectus diuinitatis ſuper
timentes eum timore ſancto.

Nicola. vt nos diligēter cu
ſtodiat: ſicut homo
figit oculos ſuper rem quā vult cū
diligentia cuſtodire. Etſi eos ali
quando permittit tribulari tempo
raliter. hoc tamen eſt ad bonū ipo
rum vt per pacientie meritum ha
beant maiꝰ premium. Ideo ſubdi
tur. Et etiaʒ reſpicit in eis qui ſpe
rant ſuper miſericordia eius.

Auguſti. et nō de fortitudi
ne: non de virtute
neq; de meritis ſuis ſʒ de miſericordia
eius. Ut eruat a morte culpe.
animas eorum dando eis vitaʒ
eternā i futuro et alat eos i fame

Caſſiodo. In fame autem
eos alit quādo
in hoc mundo vbi bonarum rerum
indigētia eſt: verbo ſpiritali nutri
re non deſinit quos redemit.

Nicolaus Hi ſaturabun
tur pāe celeſti
poſt hanc vitam damnatis eſuri
entibus. ſcd̄m qd̄ dicitur Yſa. lxv
Hec dicit dominus deus. Ecce ſerui
mei comedent et vos eſurietis. Et in
terim hac vita durante patientes
ſumus in aduerſis. Ideo ſubditur.
Anima noſtra ſuſtinet domi
num i. patienter expectat eius be
neplacitum quoniaʒ adiutor ad
bonum et protector noſter eſt.
contra
malū.

Caſ. Sʒ itelligamꝰ q̄lis
iſta virtus eſt quā
ſeruare totiens cōmonemur. Pa
cientia eſt ſiquideʒ que glorioſos
martires facit: que fidei noſtre bōa
cuſtodit: que omnia vincit aduer
ſa: non colluctando ſed ſuſtinendo:
non murmurādo ſed grās agēdo
Et hec: deceptricem luxuriam com
primit: iram feruidaʒ vincit: vaſta
tricem humani generis inuidiam
tollit: māſuetos efficit: benignisq;
competenter arridet: purgatosq;
homines ad illa premia futura

componit: per ipſam chriſto mili
tamus: p ipſam diabolū vincim⁹:
p ipſam beati ad celoꝝ regna pue
nimus. Et conſidera ꝙ poſt omnia
p̄cepta patientiam ponit vt virili
ter cũcta toleremus qui de tam ma
gni premij largitione ↄfidim⁹.
Nico [Quia i eo letabit cor
noſtruꝫ] quaſi diceret.
Si tribulemur exterius: tamen cõ
ſolamur ab eo interius. Et q̃a iſta
conſolatio ꝓcedit ex ſpe retributio
nis future. Ideo ſubdit. [Et in noīe
ſancto eius] .i. in nomie Jeſu chri
ſti ſaluatoris noſtri. Glo [ſperauim⁹]
nos venturos
ad deuꝫ in futuro. Et ne fraudemur
a ſpe noſtra [Fiat miſericordia
tua dñe ſup nos] .i. p miaꝫ tuam
impleat in nobis .ſ. vt in futuro le
temur. quo merito ſecce [quemad
modum ſperauimus in te].
Nico. Et hoc ſpe debita que ē
certa expectatio future
beatitudinis ex grã et meritis pro
ueniens. Jero. Vñ ex iſto vſu debet
cogitare vnuſquiſqꝫ
anteꝙ̃ legat vt fideliter dicat: quē
admodū ſperauimus in te: ne alibi
vacet mens ſua. Caſſio. Quã melli
flue voces
audite ſunt: ꝙ̃ ſalubriter nob̄ pſal
teriū celeſte cantauit. Tales ſiqui
dem mandatorum corde ſonuerũt
vt ſi eas interius auribus recipia
mus: nos in eis dauitice lire cura
tione a demonuꝫ infeſtatione pur
gabimur. Fietqꝫ nob̄ ſalutis illa
mundatio vt fugatis imundis ſpi
ritibus: mente abluta domino ſui
amus. Habent enim beati muſicaꝫ
ſuam que anime fidelis intrat audi
tum: cuius non deficit ſonus: cui⁹
non laſſatur intētio. Relinquite er
go vos ſpectaculorũ amatores mor
tiferas voluptates: q̃ deſideria pra
ue voluntatis inſtigant. Et ad hec
magis gaudia: ad hec miſteria cõ
uenite. vbi cythara ⁊ pſalterium
virtutes excitant que nos inſtruũt
ad vitam eternam: ad quam nos
pducat Jeſus chriſtus dominus
noſter qui eſt benedict⁹ in ſecula
ſeculorum. Amen.

Pſal. xxxiij.

Benedicam
dominū in. Titulus
huius pſalmi talis
eſt dauid cum mu
tauit vultuꝫ ſuū coraꝫ Abimelech
⁊ dimiſit eū ⁊ abijt. Glo Titulus iſte
tractus eſt de
hiſtoria libri regum primi Reguꝫ
xxi. vbi ſcriptuꝫ eſt ꝙ cum fugeret
dauid Saulem pſecutorem ſuum:
contulit ſe ad regeꝫ Achis i geth.
Nico qui erat binomi⁹: qui
vocabatur Abimelech
nomine regni. et Achis nomie per
ſone. ſicut imperatores romani vo
cabantur ceſares nomine imperij:
et tamen habebant proprium no
men perſonale. ſcilicet Julius Au
guſtus Tiberius: ⁊ ſic d̄ alijs. Qui
cum dauid eſſet ibi: cognitus fuit
a philiſteis. Vnde dixerunt. Nun
quid iſte ē dauid rex terre. Quaſi
dicerent. bonum eſſet eū interficere

ne veniat ad regnum ꝛ inualeſcat
contra nos. Propter quod duxe
runt euꝫ ad Achis: hoc eſt ad Abi
melech vt moreretur. Dauid autē
in tali periculo conſtitutus ſimula
uit ſe inſanum: ſcd̄m illud poeticū
Stulticiam ſimulare loco ꝛ tempo
re prudentia ſumma eſt.

Gloſa Mutauit enī vultū
ſuum coram ipſis ꝛ
tympanizabat ad portam ciuita
tis ꝛ ferebat ſe manibus ſuis. ꝛ ſa
liue decurrebant ſuper barbā ei⁹.
Quod cum vidiſſet rex Achis: ait
ſeruis ſuis. Vt quid mihi iſtuꝫ ar
repticium ꝟ demoniacuꝫ et inſani
entem adduxiſtis. Nunq̄ intratu
rus eſt domū meam. Et ſic Dauid
de periculo mortis liberatus abijt.

Nicola. Vnde iuxta lrām p
gratiarumactōne dd̄
hūc pſal. cō
poſuit.

Jero. et cātauit. qꝛ
tot⁹ circa pie
tatem: totus circa inſpectionem di
uinam: totus circa compeſcendas
ſanctoruꝫ tribulationes cōmemo
ratur. Dauid qui Goliam vicit fi
guram chriſti tenet qui diabolum
vicit. Abimelech īterpretatꝰ regnū
patris. Dauid venit ad regeꝫ Abi
melech. ꝛ chriſtus venit in regnū
patris ſui: hoc eſt ad regnuꝫ iudeo
rum. Mutauit vultum ſuum coraꝫ
Abimelech: hoc eſt coram regno
patris ſui. Vnde ſanctus Paulus
dixit. Qui cuꝫ in forma dei eſſet for
mam ſerui accepit in ſimilitudineꝫ
hominis factus: et habitu inuen
tus vt homo humiliauit ſeipſum
factus obediens patri vſq; ad mor

tem. Tympanizabat ad portaꝫ ci
uitatis. Tympanuꝫ de corio exten
ditur ſuper lignum. ꝛ dominus ex
tendit manus ſuas in cruce ad por
tam ciuitatis: hoc eſt in initio fidei
noſtre. Contra eternā vitam clau
ſum cor habuimus. ꝛ chriſtus in
cruce per fidem paſſionis capiebat
corda mortalium. ꝛ ferebat ſe ma
nibus ſuis quādo corpus ſuum ac
cipiens in manibus tradidit diſci
pulis ſuis: dicens. Hoc eſt corpus
meū. Et ſaliue decurrebant ſup bar
bam
eius.

Jero. Per ſaliuaꝫ infirmi
tas carnis intelligi
tur quam dignatus eſt ſuſcipere.
Que fuit illa barba. ſ. fortitudo di
uinitatis. Abijt chriſtus a iudeis
ad gētes poſtq̄ ab ipſis eſt dimiſ
ſus. Vnde dictū eſt: vos indignos
vos iudicatis vite eterne. nos ex h⁰
ibimus ad
gentes.

Auguſti. Sic ſe
habꝫ
titulus
pſalmi.

Caſſiodo. Prophe
ta enīꝫ be
nedicere ſe dominum cōpromittit:
āmonens manſuetos vt cum ipſo
in eius laudib⁹ pſeuerent: dicēs.

Nicola. Benedicam do
minum regꝯ
tiando ei d̄ ſuis beneficijs in omni
tempore tam proſperitatis q̄ ad
uerſitatis. Omnes benedicūt ꝛ lau
dant dominum in tempore proſpe
ritatis. etiam mali: ſcd̄m illud Za
charie. xi. Benedictus domin⁹ quo
niam diuites facti ſumus. Et illud
in pſal. Confitebitur tibi cuꝫ bene
feceris ei. Sed maledicunt tempore
aduerſitatis. Vnde vxor Job dicē

bat ei poſito in aduerſitate Job.ij.
Benedic deuz et morere: id eſt ma
ledic: vt ibi expoſitum eſt.

Jeronimus docet ergo nos nec i ad
uerſis ſuccũbere nec in ſecũdis: id
eſt in temporalibus extolli: ſʒ tam
proſpera ꝙ aduerſa equanimiter
ferre. [Semper laus in ore meo].

Caſſiodorus Quãuis debitum
atqꝫ proficuuʒ ſit vt creatura ſem
per ſuum laudat auctorem: tamen
propter humanitatis diuerſos a
ctus pene impoſſibile nobis vide
tur pſalmodie laudes domino iu
giter perſonare. ſed i ore hominis
iuſti ſemper laus dei eſt quãdo ta
lia vel cogitat vel loquitur vt nul
la redargutione culpetur. Quicq̃d
enim ex pacientia: ex caritate: ex
ſimplicitate: ceteriſqꝫ virtutibus
vel loquĩmur vel mente geſtamus
iure diuinis laudibus applicatur.
[In domino laudabitur anima
mea.] Pulcerrime vno verbo dile
ctio famulantis expreſſa eſt. Non
enim in ſe vel in diuitijs: ſed in do
mino animam ſuam dicit eſſe lau
dandaʒ.

Nicolaus ac ſi dicat. de laudibꝰ
hominuʒ non curo qui frequenter
laudant quod eſt vituperabile a
ccõuerſo. ſed laudari a deo deſide
ro cuius laus eſt vera. Laudat au
tem deus hominem quando per ali
quem effectum vel ſignum prebet
ei virtutis teſtimoniuʒ. Et hoc mõ
loquitur apoſtolus. ij. ad Corint.
x°. Qui gloriatur: in domino glori
etur. Non eniʒ qui commendat ſe
ipſum ille probatus eſt: ſed queʒ
deus commendat. [Laudiant man
ſueti et letentur].

Caſſiodorꝰ Non dicit lege docti: non ieiunan
tes: non pſallentes: ſed manſue
ti letẽtur qui caritate precipua ha
bere rerum omnium temperantiaʒ
conſueuerunt.

Hugo quia domi
num bene
dicunt tempore aduerſitatis ſicut
proſperitatiſ qui recte manſueti id
eſt manu aſſueti dicũtur: vt ꝺ dñi
mãu bona et mala ſuſcipiant. hi er
go letentur me habere ſibi ſociuʒ.

Caſſiodorus Et qꝛ ſpiri
tualiſ gra
tia non vult ſola facere quod mul
tis proficit ad ſaluteʒ. ideo ad lau
dem dei vocat ſecum alios: dicens.
[Magnificate domino mecum].

Hugo laudando et predicã
do eum eſſe magnũ.

Auguſtinus Si amatiſ
deum rapi
te omnes ad amoreʒ dei qui vobis
iunguntur et qui ſunt in domo ve
ſtra: hortando: portando: rogando:
diſputando: rationem reddendo
ex manſuetudine et lenitate.

Hugo [Et exaltemus nomẽ
eius] per poteſtateʒ
et eius bonita
tem.

Collector.

[In idipſum] id eſt concorditer.
Tranſlatio romana habet: exalte
mus nomen eius in inuiceʒ: id eſt
in vnuʒ. Et hebraica tranſlatio ha
bet: exaltemꝰ nomen eius pariter.

Caſſiodorꝰ Quos ſignat compoſitos choros: quando a pſalmodiam domini alterna ſibi ſucceſſione canūt.

Hugo Supra dixit. Magnificate dominuz meū hic cōſequenter oſtendit quomodo ipſum dominuz magnificat: dicens. Exquiſiui dominum id eſt ex toto corde queſiui et exaudiuit me ſicut ſubinfertur et ex omnibus tribulationibꝰ meis eripuit me id eſt eripiet in futuro: cum hoc mortale corpus induerit incorruptionem.

Auguſtinꝰ Cum fueris illuminatus: cum ceperis hic habere bonam conſcientiam reſtant tribulatōnes. quia reſtat aliquid infirmum donec abſorbeatur mors in victoria: et mortale hoc induat immortale: neceſſe eſt vt in hoc ſeculo flagelleris: et vt aliquas temptatiōes ſuggeſtioneſq; patiaris.

Hugo Deinde hortatur nos propheta ad communionem noui ſacrificii: id eſt veri agni manducationem per paſſionis eius fidem et imitationem: dicens. Accedite ad eum fide et opere et illuminamini ab eo. quia ipſe eſt lux vera.

Nicolaꝰ Et ideo ſicut accedens ad lucem corporalem corporaliter illuminatur: ſic accedens ad deum per bonum mentis affectum ſpiritualiter illuſtratur.

Caſſiodo. Accedite non dicitur ebrioſis: nō adulteris: non ſuperbis. ſed ſobriis: caſtis: atq; humilibus chriſtianis: qui illuminari de ſacra cōmunione merentur. Studendum eſt enim vt qui ad deum accedit ita ſe humili ſatiſfactōne moderetur vt illuminari potius q̄ cecari poſſe videatur.

Auguſtinꝰ Sed dicat aliquis. Tantis malis tantiſq; peccatis oneratus ſum: tanta ſcelera clamant de cōſcientia mea: quomodo audeo accedere ad deū? Quomodo? Si humiliaueris te per penitentiam. et facies veſtre non confundentur.

Nicola. id eſt non patiemini repulſam in orationibus veſtris. Illius enim facies cōfunditur cuius peticio repellitur.

Caſſiodo. Iſte pauper ſpiritualē pauperem deſignat: qui non tantū mūdanis opibus: ſed vitiorum vbertate vacuatur: qui accedens ad dominum clamauit orando deuote. et dominus exaudiuit eum quomodo exaudiuit eum: ſequitur et ex omnibus tribulationibus ſuis ſaluauit eum quod accidere ſolet iuſtis quando in ſancta cōuerſatione morientes animas reddunt: et ſic de ſeculi iſtius clade cōfuſa ad ſecuritatem perpetuam transferūtur. Et ne crederetur dominꝰ fideles ſuos poſſe negligere preſenti eos oraculo conſolatur. Ideo ſubiungit. Immittet ſe inq̄ occulte angelus domini in circuitu timentium eum videlicet dominum et eripiet eos.

Jeronimꝰ Vallabuntur ego pre

ſidio angelico qui te cordis puritate timuerūt deum. **Caſſio.** Propter enim inſolentiam humane fragilitatis non palam facit: ſed occultis immiſſionibus operatur vt te neſciente ꝓ ſalute tua quod expedire poſſit accipias. Angelus autem miniſter eſt voluntatis diuine. Quapropter ſi vis te angelum fieri fac quod precipit vt liberes periclitātem: ſubuenias anxio: eripias innocentem: et cetera que iubet diuina auctoritas. Tunc enim ſpiritu angeli ſumus quando miniſtri ſuperne voluntatis efficimur. Deinde redit ad dominiſanctiſſimam cōmunionem: dicens. Guſtate. Hoc non pertinet ad palatum: ſed ad anime ſuauiſſimum ſenſum qui diuina contemplatione ſaginatur. Nam vt ipm guſtum intelligeres: ſequitur. Et videte oculo fidei: vt cum tale corpus accipimus vite nobis concedi gratiam confidamus. Et vt ipſam communicationem non ad corpus diuiniue traheres: ſubdit. Quoniā ſuauis eſt dominus. **Nicola.** Et quia ꝑguſtatio diuine dulcedinis auget ſpem beatitudinis future. ideo ſubdit. Beatus vir qui ſperat in eo. et non in incerto diuitiarum: neque in homine mortali. **Auguſti.** Hoc q̄d op9 eſt diu expono. Quiſquis non ſperat in domino miſer eſt. **Hugo** Et ne ſpes in preſumptōnem luxuriet. ideo ſubdit. Timete dominum omnes ſancti eius.

Ieroni. qui firmi ſtatis in ꝓmiſſis eius timete ne accepta ſecuritate decipiamini. **Caſſiodo** Sed quid vtilitatis timor ei9 habeat conſequenter oſtendit: dicēs Quoniam non eſt inopia ſpiritualium bonorum timentibus eum. O breuis ſentencia. O immenſa promiſſio. Poſſunt aliquo egere quibus diuitie: quibus ſalus corporis: quibus regna tribuūtur. ſolus ipſe nihil indiget qui domini timore ditatus eſt. **Nicola9** Ex hoc enim q̄ ſentit in ſe dei gratiam ſufficit ei deus pro omni bono. imo alia bona ei deſipiunt et vileſcunt: niſi quantum neceſſitas exigit. E cōuerſo eſt de cupidis huius mundi: quibus omnia deficiūt. Propter quod ſubditur. Diuites eguerunt ſcd'm ſenſū quē **Ieroni** in epiſtola dicit la ad Paulinum. Antiquum dictum eſt: auaro deeſt tam quod habet q̄ quod non habet. ideo ſubditur. Et eſurierunt quia non audent frui bonis habitis ſed ea relinquūt aliis. Inquirentes autem dominum fide et deuotōe non minuentur omni bono quia abundant in bonis ſpiritualibus. Temporalia vero bona quantūcunque modica eis ſufficiūt: imo pro diuitiis computātur. Vnde dicit apoſtol9 .i. ad Thimoth. vi. Habentes alimenta et quibus tegamur his contenti ſimus. Et **Ieronimus** in ep'la ad Paulinum.

Victus et veſtitus diuitie ſunt xpi
anorum. **Jeroni.** Multi ſunt
Aliter. mūdi locu
pletes et egent gloria dei de quibꝰ
fuit et diues ille ante cuius ianuaꝫ
Lazarus decumbebat qui ſitiēs in
tormentis quia non fecerat miſeri
cordiam: non meruit accipere gut
tam. Inquirens autem Lazarꝰ nō
purpuras: ſꝫ celeſtia regna meru
it in ſinu Abrahe bonis omnibus
adimple **Nicola.** Deinde hor
ri. tatꝰ fideles
ad bonum vite actiue que cōſiſtit
in vitatione peccati: et in operatio
ne boni ad proximū. Et quia timor
domini facit vitare peccatum. ideo
ſubiungit. ⌊Venite filij⌋ per deſide
rium diſcipline ⌊audite me: timo
rem domini docebo vos⌋ qui eſt ini
tium ſapientie iuſtorum.

Jeroni. Sancti filij dei dicuntꝰ
Juxta quod dictū eſt
in euangelio. Quotquot autem re
ceperunt eum: dedit eis poteſtatem
filios dei **Nicola.** ⌊Quis ē
fieri. hō qui vult
vitam⌋ ſcilicet eternaꝫ in qua nul
lus moritur ⌊et diligit dies videre
bonos⌋ in beatitudine celeſti vbi di
es non interrūpentur noctibus: fa
ciat ſupple quod ſequitur. ⌊Pro
hibe linguam tuam a malo⌋ bla
ſphemie et contemptus dei: ac ſimili
um ⌊et labia tua ne loquantur do
lum⌋ ſcilicet deceptionis: detractio
nis: et falſitatis contra proximuꝫ.
⌊Diuerte a malo⌋ vitando pecca
tum opis ⌊et fac bonum⌋ Iſte ſunt
due partes iuſticie.

Jeroni. Mala omnia a diabo
li inſtinctu procedūt
ſicut bona a dei gratia. Relinque er
go que inſtigat diabolus: et opera
re que precipit chriſtus.

Caſſiodo. Quia ad conſequē
dam vitam eter
nam non ſufficit tantum a malis
actibus abſtinere: niſi nos pietas
compellat et bona peragere. Nam
primus virtutis gradus eſt alie
na non querere. Eſt iterum ſuperi
or egentibus propria non negare.
In illo culpam refugimus: in iſto
palmaꝫ pietatis acquirimus. Sci
ens autem propheta in hoc agone
ſeculi cum corpore pacem fideliſſi
mos non habere: et cum ſuis vitijs
hic illis continuum eſſe certamen
pulcerrime ſubiunxit. ⌊inquire pa
cem⌋ que eſt ſummum bonum in
hac vi **Hugo** Vel pacem in
ta. quire: id eſt in
terius in conſciētia quere. quia ex
terius non eſt niſi belluꝫ et contur
batio. Vnde Johan. xvi°. In mun
do preſſuram habebitis: in me au
tem pacem. ⌊et perſequere eam⌋.
id eſt perſeueranter ſequere vt cō
prehendas **Nicolaꝰ** Quod ſit
eam. quādo
per bona opera homo ad pacē eter
nam pertingit. Deinde agit de fru
ctu bonorum operum et maloruꝫ.
et primo narrat premiuꝫ iuſtorū
dicens. ⌊Oculi domini ſuper iu
ſtos⌋ tanquam ſuper ſpecialiter dilcōs.
Caſſiodo in quo continu
am diuinitatis
gratiam oſtendit vt aſpectus im

mobilis ſuper eos eſſe videatur.
Subiungitq; exauditionis velociſ
ſimam celeritatem: dicens. [Et au
res eius in preces eorum].

Jeroni Quicquid cogitant
ſancti de bono: exau
dit illos. quia deus videt et audit
nos: propterea nos faciamus vo
luntatem eius.

Caſſiodo Expo
ſita iu
ſtorum gratia: nunc cōuertitur ad
penas malorum: dicens. [Vl
tus autem domini.]

Nicola. ſcilicet ire
et turba
tionis [ſuper facientes mala] ad
puniendum eos. Ideo ſubditur.
[ut perdat de terra] viuentium [me
moriam eorum].

Caſſiodo. quia
non erit
iniquorum inter iuſtos commemo
ratio. Nam qui de memoria domi
ni exeunt ad eterna ſupplicia ſine
dubitatione perueniunt.

Nicola⁹ Et aliquādo etiam
perdit memoriam
eorum de terra preſentis vite q̄ eſt
morientium. quia poſt eorū vitam
non remanet fama: ſed infamia de
eis. Unde Prouerb. x°. dicitur de
eis. Memoria iuſti cum laudibus
et nomen impiorum putreſcet.

Jeronim⁹ Que de auribus
oculis et de vul
tu dicuntur non ad corporationem
deitatis: ſed maieſtatis potentiam
referenda ſunt. Iterum conſequen
ter redit ad iuſtos: ſubdens.

Nicola. [Clamauerūt iu
ſti] deuote orando.
[et dominus exaudiuit eos] pmo
uendo eos in bonis [et ex omnib⁹
tribulationibus eorum liberauit
eos] protegendo eos a malis ſpiri
tualibus.

Auguſti. Dicat aliq̄s
ego clamaui
et non me eruit: aut ego non ſum
iuſtus: aut non facio que mihi iu
bet: aut forte ille me non videt. No
li timere: tantum fac quod iubet. et
ſi te nō eruit corporaliter: eruet ta
men ſpiritualiter.

Nicola. Sepe
enim
etiam liberat dominus iuſtos a tri
bulationibus corporalibus: ſicut
liberauit danielem de lacu leonum
et tres pueros de camino ignis vt
cōfunderent carnales. Perfecte tn̄ li
berat eos qn̄ ducit eos ad regem d ma
lis preſentis vite: ſicut fecit om̄es
martires.

Jeroni. [Iuxta eſt do
minus] videlicet
auxilio et nō loco. quia deus nō eſt lo
calis [his q̄ tribulato ſunt corde].

Nico. quia ſemp paratus eſt aut
eos adiuuare liberādo:
vel virtutē pacientie tribuēdo ad
maius meritum ipſorum.

Jero. [et humiles ſpiritu ſalua
bit] vt eis celeſtia regna
largiatur. [Multe tribulationes
iuſtorum:]

Caſſio quia eos diabolus
validius inſeq̄
tur: et homines p inuidiā ipōs freq̄nter
affligūt. Quod aliq̄n dn̄s pmittit vt
p paciē meritū veniāt ad mai⁹ pre
miū. Ideo ſubdit.

Nic. [et de oib⁹ his li
berauit eos do
min⁹] quia tranſlati ad requiem li
berabunt ab omnibus preſentis
vite penalitatib⁹ [Cuſtodit dn̄s

oĩa oſ **Caſſiodo** Oſſa ſi
ſa eorũ. delium
dixit eſſe pacientiam: manſuetudi
nem: ceteraſq; virtutes que perire
in ſanctis nequeũt: que a domino
cuſtode ſeruant. Vñ ſubdit. Vnũ
ex hijs non conteretur. Hoc ad li
teram non poteſt affirmari cũ mul
torum martirum oſſa ↄfracta ſint.
ſed de virtutibus vt dictum eſt.

Mi. q̃s dñs cuſtodit illeſas ſina
lr̃ i electis ſuis. Mors pec
catorꝝ peſſima. i. mors peccatoruꝫ
decedentium in mortali peccato a q̃
non eſt poſſibilis reuerſio quoni
am i gehẽna ſine fine torquebunt.
Auguſti. Attendite fratres
quomodo domin⁹
reſpicit mala cogitantes et dicen
tes. Ille quidem male mortuuſ eſt
cum iuſtus eſſet a beſtijs conſum
ptus eſt. non erat ille iuſtus ideo
male perijt. Naꝫ nõ periret ſi iuſt⁹
eſſet. ergo ille iuſtus eſt qui in do
mo ſua in lecto ſuo moritur. Audi
deum: mors peccatorꝫ peſſima. Que
tibi videtur bona peſſima eſt. quia
licet vides foris iacentem in lecto:
nũquid vides raptũ ad gehennã.
Caſſio. Morteꝫ ergo peccato
rum dicit illam que
ab homine non poteſt intueri. Naꝫ
ſi ad iſtam mortem reſpicias que
noſtris oculiſ patet frequenter in
uenies diuites peccatores pompo
ſis apparatibuſ decenter efferri q̃s
ſic familia plangit vt pios fuiſſe
humanis auribus mentiat. Quid
de precioſis referamus odoribus
quibus et poſt mortem eorum mẽ
ſura corpora condiuntur: quos tan
to ſtudio: tanto apparatu peragit
vt in funeribus ipõꝝ ſuperſtitum
vita re **Auguſti.** Quali eniꝫ
creet. morte mor
tuus eſt paup Lazarus docet euã
gelium qui viderat corpus eius ia
cere ante ianuam diuitis q non eſt
qui ſepeliret. q̃ſi forte diceret. Sic
moriatur inimicus meus: q illum
qui me perſequitur ſic videam. Exe
cratur corpus: ſtupor: patent vul
nera: q ille in ſinu Abrahe requieſcit
Caſſiodo Quãta eniꝫ pom
pa vt credimus
purpuratus ille diues ad ſepulcꝝ
perductus eſt qui guttaꝫ aque fri
gide a Lazaro paupe poſtulauit.
Auguſtin⁹ diſcite ḡ quid
ſit mors pecca
torum peſſima: q nolite interroga
re quantis pompoſitatibuſ ſepelia
tur cadauer: ſequitur. Ea qui ode
runt iuſtũm delinquent.
Nicolaus Quia odiũ fra
ternum eſt oc
caſio multorũ malorum: ſicut cõ
trario amor ꝓximi eſt cauſa bono
rum. quia qui diligit proximuꝫ le
gem impleuit: vt habetur ad Ro
manos. xiij. Redimet dominus
animas ſeruorum ſuorũ. Hoc fuit
impletum in chriſto dño qui nos
redemit precioſo ſanguine ſuo. Et
nõ derelinquet. finaliter. omnes
qui ſperant in eo. ſpe formata cari
tate que prouenit ex gratia et me
ritis. q hoc intelligenduꝫ eſt de pre
deſtina **Auguſtin⁹** Iſte ẽ
tis. mod⁹

humane iuſticie vt vita mortalis quantumlibet proficiat que ſine delicto eſſe non poteſt. in hoc non delinquat dum ſperat in eum in quo eſt remiſſio peccatorum.

Caſſiodo. Peracta ſunt pſalmi hui9 ſacroſancta miſteria vbi ſic miſſarum ordo completus eſt vt eum cō ſcriptum putes temporibus chriſtianis. Hic etenim hymnorum ordo decurſus eſt. hic ad communionem deuotus populus iubetur accedere. hic etiam genus humanū et iuſtorum bonis inuitatur et malorum vltione terretur.

Collector Hic fideles quiq3 ad laudandum omni tempore dominum inuitanē quem ſupplices exoremus vt ipſe nos faciat ſic proſpera mūdi deſpicere: nullaq3 eius aduerſa formidare quatin9 ad gaudia ſempiterna mereamur peruenire per chriſtū dominū noſtrum: qui eſt benedictus in ſecula ſeculoꝝ. Amen.

Pſal. xxxiiij.

IUdica domine nocentes me. Titulus eſt talis: pſal. ipſi dauid.

Caſſiodo. Dauid ſicut ſepe dictum eſt duas ſignatōnes complectitur: videlicet manu fortis ⁊ deſiderabilis. quod vtrūq3 domino ſaluatori certum eſt conuenire. Manu fortis eſt quia mortis noſtre captiuitatem cū impio auctore diabolo ꝓſtrauit

Jeronimus Deiecitq3 loculum et ſuſcitauit iuuenis filius vidue qui ⁊ fecit omnia. Deſiderabilis eſt. quia in tantum deſiderant ſancti videre chriſtum vt etiā corpora ſua pro ipſo tradant in martiriū. Eſt enim pſalmus iſte inuocans deum contra inimicos in tribulationib9 huius ſeculi.

Gloſa In quo chriſt9 loquitur nunc in perſona ſua: nūc in perſona corporis id eſt fidelium ſuorum.

Nicola. Et primo chriſtus loquens ſcdm ſuā humanitatem petit a patre ſeu tota trinitate auxilium protectionis: et dicit.

Iudica domine iudicio condemnationis nocentes me.

Caſſi. ⁊ diabolum cū miniſtris ⁊ ſequacib9 ſuis p quos ꝓuenit iudaice voluntatis iniquitas. Ipſos petit debere dānari q̄s virtute ꝑſcientie ſue nouit ad penitudinis remedia nō venire. Expugna impugnātes me. Merito ſpiritus immūdi impugnatores dicūtur. quia licet ſanctos vincere neq̄ant: contēdere tamen cū eis improba voluntate non deſinunt. Apprehēde arma ⁊ ſcutum et exurge in adiutorium mihi.

Nico. Loquitur de more humano quo aliquis volens auxiliū preſtare alicui munit ſe armis ad inuadēdū: ⁊ ſcuto ad defēdendū

Jeroni. Arma domini protectio diuinitatis eſt.

Auguſtin⁹ Scutū eſt di uinitatis de q̄ in alio pſalmo dicit. Domie vt ſcu to bonevolūtatis tue coronaſti nos

Jeroni⁹ Magnum ſpecta culum eſt videre deum armatum pro te. Quid forti us: quid pulcrius q̄ chriſtum ar matum ſtare pro ſuis ſanctis.

Gloſa ⌊Effunde frameã⌋ id eſt multiplica vim dictam ⌊et conclude⌋ id eſt concluſi onem fac ⌊aduerſus eos⌋ ne eua gentur nocendo ⌊qui perſequūtur me⌋ videlicet viſibiles et inuiſibi les ho ſtes.

Collector Hunc ver ſiculū trāſ latio hebraica ſic habet: euagina gladium et preocupa ex aduerſo perſequen tes me.

Auguſtinus Et quia inuiſibiles hoſtes ſuggerūt humano cordi: niſi quia deus non eſt nobis adiutor: vt requirentes alia adiutoria: inueniamur inua lidi et ab ipſis inimicis capiamur Contra quos dicit̄ hic ⌊dic anime mee⌋ per reuelationem interiorē. ⌊ſalus tua ego ſum⌋ vt neminem p̄ter te requirā i adiutoriū i iſtis tē poralib⁹ anguſtijs Per angelum ſubuenit deus et per hominem: ſed eternam vitam non dat niſi de ſe.

Caſſiodor⁹ Deinde poſtu lat correctio nem hominum inimicorū: dicens ⌊Confundantur⌋ id eſt facta ſua erubeſcant ⌊et conuertantur⌋ id eſt emendati colant quem perſequē dum eſſe putauerunt ⌊querentes animam meam⌋ id eſt vitam me am perdere et non imitari. ⌊Auertantur retrorſum⌋ a malis ſuis vt corrigantur. Nam et chriſtus Pe tro qui ſalutē eius humanitus vin dicabat: dixit Redi retro me ſatha nas. Non vt periret: ſed vt domini voluntatem felici emendatione ſe queretur. Addiditq;. ⌊et confundā tur⌋ id eſt erubeſcāt de ſuis prauis actibus ⌊cogitantes mihi mala⌋ tam iudei heretici q̄ gentiles: qui preter religionem catholicam aſſe rere aliq̄: praua intentiōe eſtimāt.

Hugo Deinde chriſtus vel propheta imp̄catur non optando: ſed prophetando ho minibus pertinacibus mala que ſequūtur. Vnde dicit Auguſtin⁹. ⌊Fiant tanquā puluis ante faci em venti⌋ Ventus temptatio eſt. puluis ini quitas.

Gloſa Ex dictis Auguſti ni: ac ſi dicat. Facile cedāt omni te ptationi. ⌊Et angelus domini⌋ ma lus vel diabolus ſit ⌊coartans eos⌋ id eſt affligens cum ipſa ſuggeſti one: etſi aliquando per rationem reſiſtant. ⌊Fiat via illorum⌋ id eſt vita eorū ⌊tenebre⌋ id eſt igno rantia vt non videant nociua ab vitandum ⌊et lubricū⌋ id eſt luxu ria: vt his vitijs tanquā quibuſ dam vijs in baratrū mortis deſcē dant ⌊et angelus domi⌋ malus ſit etiā ⌊perſequens eos⌋ vt quia in lubrico ſūt: diaboli impulſu ſemp ad vitia cadāt. Et ſi q̄s querāt: quo merito ſint eis tāta mala: ſubdet cō ſequēter: dicēs. ⌊Quoniā gratis⌋

eſt ſpecialiter vox chriſti de iudeis
quoniaz gratis hoc eſt q̄bus non
nocui abſconderunt ſcilicet iudei
mihi interitum laquei ſui.

Hugo et inſidias faciebant
m̄ vt me ad mortem
traherent. Et bene dicit laquei ſui.

Jeroni. qr per hoc ipſi ſemet
ipſos laqueauerunt
in mortem ſu

Hugo et muti
peruacie. liter et
ſine cauſa exprobrauerūt et op
probrioſe et contumelioſe accuſa
uerunt animam meam et vitam
meā corpalez vt me morti traderēt

Glo. Ueniat illi populo iu
daico laqueus captiui
tatis quez ignorat futurū eſſe.

Jero. Excidium illud minatur
quod temporibus Ve
ſpaſiani ſup hunc ppl'm aduenit.

Gloſa et captio quam ab
ſcondit videlicet mi
hi apprehendat euz et ſimiliter ca
piat a Tito et Veſpaſiano ex im
prouiſo ſicut me ceperunt. et in la
queum mortis cadat dictus po
pulus in ipſum. ſ. laqueū. videli
cet vt eodem modo interficiantur ſi
cut me inter

Aug⁹ Nōne hoc
fecerūt. factuz eſt
iudeis m̄ nocere volētibus m̄ quid
Anima mea exultabit in dn̄o
viz in eo a quo audierit: ſalus tua
ego ſum: tanq̄ nō querens extrin
ſecus alias diuitias: nec circūflue
re voluptatibus bonisq̄ terrenis.
ſed ipſuz amans gratis et delecta
bit̄ ſup ſalutari ſuo et in xpō filio
p quē ſaluati ſum⁹. Omnia oſſa
mea di
centi.

Caſ. Oſſa nec ſenſū nec
vocē habē manife
ſtū ē: ſ; p ipſa fortitudo animi a cō
ſtātia mētis debēt itelligi q̄ merito
oſſib⁹ ɔpant̄ qr ſic oſſa corpus ɔti
nēt ita a hec ſcās roborāt volūtates
dicunt ſ̄ dn̄e quis ſimilis tibi. c.
Quis negatiuū eſt: quaſi dicat nul
lus. quia multuz diſſimilis eſt cre
atura creatori. Illa ſeruit: iſte dn̄a
tur. Eripiens inopez de manu
fortiorum eius et ſpirituuz imun
dorum egenuz a pauperem a diri
pientibus eum hoc eſt a demoni
bus. In iſto verſu exponit qd ſup
dixit: quis ſimilis tibi. Nam cum
diabolus manu et poteſtate ſua te
neret pene totum genus humanū
de illa poteſtate obnoxium et obli
gatum vel reum: conſtat incarnati
one verbi fuiſſe liberatuz. Hec tria
ſcilicet egenum: inopez: a paupez
in vnum ſunt collecta: vt ipſa con
ditionem generis humani preſſaz
calamitatibus indicarent. Inops
enim dicitur quia mortalis effc̄us
eſt. Egenus quia in laboribus a ſu
doribus panez queſiuit. Pauper
quoniaz de illa ſapientia a purita
te deiectus ſolam tenuez a vmbra
tilem ratiunculam poſſidebat. Naz
quis dicat eos vere ſapuiſſe q̄ au
ctoris ſui probantur ſcientiam nō
habe

Hugo Deinde oſtendit
re. propheta in per
ſona chriſti q̄ maligne iudei egerūt
aduerſus chriſtū: dicens. Sur
gentes teſtes iniqui. de quib⁹ di
citur Math. xxvi. Cū multi falſi te
ſtes iniq̄ acceſſiſſent: ꝛc. Q̄ ignorabā

interroga bant me. **Caſ.** Ignorabat ei dominus bla
ſphemare q̄d ei p̄nceps ſacerdotū
ſciſſis veſtib⁹ imputabat q̄n dixit
Videbitis filiū hoīs ſedentē ad de
xterā p̄ris. Et ſbſecut⁹ eſt p̄nceps
iudeorum: dicens. Blaſphemauit:
quid adhuc egem⁹ teſtib⁹. Igno
rabat ergo dn̄s mētiri et blaſphe
mare de quo fuit interrogatus.

Iero Retribuebāt mihi ma
la p̄ bonis. q̄ exhibentē
me vitam condemnauerūt morti:
et ſimiliter retribuebant ſterilita
tem anime mee. et mihi qui fecūn
ditatem bonoꝝ celeſtiū p̄mittenti
vite penuriam et mortē intulerunt.

Hugo Ego autē cū mihi
moleſti eēnt. ſ. iudei:
clamantes crucifige crucifige eū.
induebar cilicio. Humiliabam
in ieiunio animam meam.

Caſ. Scd̄m hiſtoriā nuſq̄ le
gis dn̄m fuiſſe vſum cili
cio: nec ipſum tempe paſſionis ie
iunaſſe. Ciliciū fit ex ſetis: q̄ ē aſpe
rum tegumentū penitentiū. Ergo
domin⁹ q̄ carnē peccati aſſumpſit
ciliciū ſe induiſſe commemorat Quia
dum iudei p̄ cōtumelias et inſidias
ei eſſent moleſti: ille diuinitatē ſu
am carnis velamine tenebroſis mē
tibus occultabat. q̄ non merebān
tur agnoſcē quē tali ipietate tra
ctabant. Et humiliauit ſe dn̄s i ie
iunio quoniā de induratis iudeis nō
inueniebat quos in epulas ſpūa
les aſſumeret. Ieiunauit ergo do
minus. q̄ ſe ei incredula turba ſb
traxerat. Sequitur Et oratio mea
q̄ p̄ro crucifixoribus meis oraui:
dicens. Pater ignoſce illis: q̄ ne
ſciunt q̄d faciūt. In ſinu meo con
uertetur. q̄ dū eam deteſtabiles
iudei minime ſuſcipe mererētur in
ſinu eius et in ſecreto pectoris vnde
fuerat egreſſa: remeabat. Si enī in
peccatoribus fuiſſet opata: nō con
uerſa vtiq̄ diceretur: ſed effuſa.
Quaſi primū q̄ſi fratrē noſtrū
ſic complacebā. Hic p̄ ablatiuis
accuſatiui caſus ſūt poſiti p̄ figurā
que dicitur anthiteſis: quando ca
ſus pro caſu ponitur. Dicit ḡ: qua
ſi de proximo et quaſi de fratre nr̄o
ſic complacebā et de eoꝝ affinitate
gaudebā q̄ me hoſtiliter inſeque
bantur. Et etiam cōplacebat in il
lis deo patri quādo p̄ro ipſis patri
in cruce poſitus ſupplicabat. Ipſa
eſt enī p̄fecta retributio ſi p̄ odio
gratia et beneficiū p̄ leſione p̄ſtet.

Hugo quaſi lugens et contri
ſtatus. de peccatis eo
rum ſic humiliabar compacien
do eis. Lugebat chriſtus vt dicit
Luc. xix. Videns ciuitatem hieru
ſalem fleuit ſuper eam. Sed domi
no flente illi letabātur. Vnde ſub
ditur. Et aduerſum me letati
ſunt. iudei: quando Iudas p̄miſit
me traditurum Marc. xiiij. et cōue
nerunt ad tractandū de morte mea
Math. xxvi.

Caſſiodo Cū chri
ſt⁹ dn̄s
pie contriſtaretur iudei impij liber
tate letabantur. Sed diuerſa erit
iſta retributio. chriſtus gaudebit
de triſticia ſua: et iudei erūt de p̄ro
pria exultatione cruciandi.

Hugo ⌊Congregata ſunt ſu
per me flagella⌋. q̄
chriſtus fuit flagellatus ⌊et igno
raui⌋ id eſt ad modum ignorātis
me habui. **Jeronim⁹** Vl' igno
raui pec
catum: id eſt conſcientiam pecca
torum non habui quare debebam
ſic flagellari et crucifigi.

Caſſiodor⁹ ⌊Diſſipati
ſunt⌋ quādo
in paſſione domini ſol obſcuratus
eſt: terra contremuit: velū templi
ſciſſum eſt Et cum hec tanta fuerī
oſtenſa miracula ⌊nec cōpūcti⌋ id
eſt non ſunt cōuerſi vt agerent pe
nitentiam ⌊temptauerūt me⌋ quā
do dixerunt dic nobis ſi tu es chri
ſtus. ⌊ſubſannauerunt me ſubſā
natione⌋ dicentes. Alios ſaluos fe
cit ſeipſum non poteſt ſaluū face
re ⌊frenduerunt ſuper me dētibus
ſuis⌋ ex crudelitatis magnitudine
clamantes crucifigatur Hoc totū
ad magnam humani generis edi
ficationem refertur: ne membra ſi
bi exiſtiment onerosū pati: quod
caput ſuum ſuſtinuiſſe cognoſcunt.

Hugo Poſtea petit chriſt⁹
ſe liberari ab eis in re
ſurrectiōe: dicens. ⌊Domine quā
do reſpicies me⌋ ab ipſis liberādo
⌊reſtitue animā meam⌋ corpori
in reſurrectione ⌊a malignitate eo
rum⌋ liberatā ⌊et erue a leonib⁹⌋
id eſt a iudeis qui dicuntur leones
propter fortitudinem malicie ſue.
⌊vnicam meam⌋ id eſt animā me
am: vel carnem meam: que ſola cō
cepta fuit ſine peccato Deinde chri
ſtus per cēpto mulierē reſurrectio
nis profitetur ſe in toto orbe domi
no confiteri: dicens. ⌊Confitebor
tibi domine⌋ confeſſione laudis
⌊in eccleſia magna⌋. quia in toto
mundo diffuſa et ex oī gēte collcā.

Jeronim⁹ ⌊in populo gra
ui⌋ id eſt in fide
li populo chriſtiano firmiter pre
cepta cuſtodienti qui non eſt leuis
ad peccan
dum. **Caſſiodo.** ⌊lau
dabo
te⌋. quia a leuib⁹ et fide vacuis vti
q̄ blaſpheme
matur. **Hugo** Poſtea pe
tit chriſt⁹
vt intentio et votum iudeorum ini
micorum ſuorum fruſtretur: dicēs
⌊Non ſupergaudeant mihi⌋ no
men meū delendo. Gauiſi ſunt q̄p
pe in morte domini. Sed ſupergaui
ſi eſſent ſi nō reſurrexiſſet. ⌊qui ad
uerſantur mihi inique⌋ id eſt pſe
quūtur me iniuſte. ⌊q̄ oderunt me
gratis⌋ quia non merui: nec eis no
cui ⌊et annuūt oculis⌋ id eſt nuti
bus ⁊ ſignis alios inuitant ad me
temptandū ⁊ pſequendū. Deinde
p̄dicit iudeoꝝ nephāda doloſitas
cū ſubdit. ⌊Quoniā mihi quidē
pacifice loquebant⌋ dicētes Mat.
xxij. Magiſter ſcim⁹ quia verax es.
⌊et⌋ tū ⌊in iracūdia terre loquētes
dolos cogitabāt⌋ qd ſic debet legi
vere pacifice loquebantur. ⁊ tamē
ſic loquētes: cogitabāt dolos quō
me caperent in ſermone et hoc: in
iracundia terre: id eſt pro terrenis
habita: ſcilicet ne amitterent locū
et gētē vt dī Johā. vi. Trāſlatio
rōana h;: et ſup irā doloſe cogita

bant. [ET dilatauerūt ſuper me
os ſuum] quādo clamabant. cruci
fige: cruci **Caſſiodo.** O ſce
fige. leſtū
et prauum facinus negabat iudex
fieri quod populus clamabat im
pleri. [Dixerunt euge euge viderūt
oculi no **Jeroni.** Ac ſi dicāt.
ſtri]. Bene vide
mus quod expectauimus et quod
videre volebamus: vt videl3 cu3 la
tronibus in cruce penderes: ille vir
tutes quas faciebas nihil erant.
Euge in hoc loco eſt interiectio deri
den **Caſſiodo.** Et quāuis
tis. iudeos eu
ge euge dixiſſe in euangelio nō le
gatur: ſimilia tamen inſultationū
verba locuti ſunt vt vna res p ſer
monum varietates veraciter pro
betur eſſe **Collector** In trāſ
narrata. latione
hebraica habet: vach vach vidit
oculus noſter. Enumeratis pecca
tis inimicorum petit retribui tam
ſibi pro paciētia q̄ illis pro nequi
tia. Vnde **Jeroni.** [VIdiſti
dicit. domi*n*e] pa
ter. ſ. illuſiones eorum. Ac ſi dicat
Vidiſti illos ad iudicandum: te in
teſtimonium **Caſſiodo.**
aduoco.
[ne ſileas] i. non differas dare ſē
tentiam quod vtiq3 tacendo nō po
teſt fieri: ſed loquendo. [domi*n*e ne
diſcedas a me] i. ab humanitate
mea que ſubiacet paſſioni: ſed po
tius. [EXurge in adiutoriu3 me
um: et intende iudicio meo] quod
pertuli a iudeis. videlicet iudicium

ſine iure: tormenta ſine ſcelere: mor
tem ſine peccato. Bene aute3 dixit
meo: quod reuera pertulerat [deus
meus et dominus meus]. reſpice
[in cauſam meam] et non in pena3
meam. Pena enim ſceleratis vi
debatur eſſe conſimilis. Cauſa ve
ro talis cu3 nullo poterat eſſe com
munis. Sed que eſt iſta cauſa que
a deo petebatur intendi, ſc3 vt qui
dare venerat ſalute3 humano ge
neri ab inſanis et perfidis pbaret
occi **Auguſtin.** [IVdica
di. me ſcd̄m iu
ſticiam tua3 domine deus meus].
i. ſm cauſam mea3 et nō ſm penā.
Jeroni. [et nō ſupergaudeāt
mihi] i. nō patiat
vltra os prauū coru3 ad me deuo
ran **Collect.** Vnde in tranſla
dū. tione hebraica
ſic habetur: et nō inſultent mihi ſi
cut iam fece **Hugo** [NOn
runt. dicānt in
cordib9 ſuis euge euge anime no
ſtre] gaudētes de morte mea: et me
deridētes ſicut pri9 fecerant [nec di
cant] cōminando [deuorabim9 eū]
i. non iactent ſe quod extinxerunt
nomen ſuū: ſ3 poti9. [ERubeſcāt]
de pecca **Aug9** Qui erubeſcita
tis ſuis. ctus ſuos ꝓpria
eſtimatione dānat [et reuereant ſi
mul] i. omēs timeant penas.
Jeroni. [qui gratulant mal
meis] i. nō ſolu3 qui
faciunt: ſed etiam qui conſentiunt
facienti **Caſſio.** [INduant
bus. pudore]. q̄ſi
quadā veſte lugubri contra auda

ciam quam habuerunt furentes.
[et] ſimiliter induātur [reuerētia]
cōtra impudentiā falſitatis. Reue
rentia eſt timor cum amore permi
xtus. q̄d illis cōuenit qui volūtate
ſinceriſſima confeſſionis munera
cōſequūtur. **Hugo** [qui ma
Et addit ligna lo
quūtur ſup me] detrahendo vel ia
ctando cuȝ dicit: euge euge. Poſt
q̄ de perſecutoribus ſufficienter di
ctuȝ eſt: venit ad partem fidelium
optans eos ſumma beatitudinis
exultatione compleri. Vnde dicit.
[Exultēt] in corpe [et letentur]
in ſpiritu [qui volūt iuſticiam me
am] imitari q̄ fuit in me: de q̄ Mat.
v. dicitur. Beati qui eſuriunt et ſi
tiunt iuſticiā. [et dicant ſemp ma
gnificetur dominus] in nobis.
Glo et vſq; in fineȝ ſeculi ma
gnificetur ſicut iam ma
gnificatus eſt in cōuerſiōe q̄rūdā.
Hugo Hi autē dicant ſemp
magnificet̄ ſicut iam
eſt magnificatus dn̄s [qui volunt
pacem ſerui eius] et pacem peccato
ris quam chriſtus p pace carnis
ſeruus dei patris habuit: et ſuis re
liquit dicens Joh. xiiij. Pacem re
linquo vobis: pacē meam do vob.
Sed [Et lingua mea meditabi
tur iuſti **Glo** Meditatio eſt cor
ciā tuā.] dis non lingue: ſȝ
ita vox chriſti conſonat cordi vt
q̄d eſt cor **Caſ** Lingua xp̄i me
dis dicet̄ ori. ditata eſt iuſti
ciā; q̄n nouū teſtamentū populis
p̄dica **Hugo** Et vir iuſtus di
uit. cit. lingua mea
meditabit̄ iuſticiam tuā; et loque
tur de iuſticia tua quam cor prius
fuit meditatum. Sequit̄. [tota die
laudem tu **Caſſio** Sȝ q̄ hūa
am]. nitati impoſ
ſibile videtur deū cōtinua voce lau
dare ad intellectū nos bonoȝ actu
um transferam⁹. q̄ ſp deū laudat
q̄ in omni voluntate ſua diuina iuſ
ſa conſi **Auguſti** Quando ca
derat. ritas hym
num cantat: lingua tua laudat de
um. et quotiens tu ceſſaſti ab hym
no cantando: diſcedis vt reficiaris
noli inebriari et laudaſti deum. di
ſcedis vt dormias noli ſurgere ad
malum faciendū et laudaſti deuȝ.
negocium agis noli fraudem age
re et laudaſti deum. quicq̄d egeris
bene age: et laudaſti deum.
Caſſiodo. Conſideremus
chriſtum domi
num quanta nobis diſpenſatione
loqui dignatus eſt in hoc pſalmo
qui ſecundus eſt eorum qui paſſi
onem et reſurrectionem eius lati⁹
intimare noſcitur. Fecit enim ab
oratione principium. deinde paſſi
onis et reſurrectionis ſue ventura
narrauit. poſtremo finit i ſpe et ex
ultatione. Quapropter exemplo
domini gaudeamus in cladib⁹: ex
ultemus in periculis: quatinus va
leam⁹ conregnare ip̄o dn̄o nr̄o Je
ſu chriſto qui cuȝ patre et ſpiritu ſā
cto viuit et regnat i ſecula ſeculoȝ
Amē.

Pſalmus. xxxv.

Dixit iniuſtus
titul⁹ talis ē· in finez
ſuo domi· **Hug**
ni dauid.
Ex gloſa in hoc pſalmo oſ̄dit om
nia bona eſſe non a nobis: ſed a deo
Mala autem a nobis. Et agit ꝓprie
cōtra errorem dicentiuz mala eſſe
ex ꝯſtellatione: ex fato: ex vitio na
ture. bona autem ex homine ꝛ libe
ro arbitrio. Vnde ſenſus tituli tal'
eſt. Pſalmus tendens in finem at
tribuitur dauid ꝛ iuſto ſeruo dn̄i
de deo recte **Caſſio.** In p̄mis
ſentienti. em̄ eſt ſci
enduz ꝙ duo ſunt genera peccan
tium. Vnum quod credens legi ꝓ
infirmitatez non valet que ſūt iuſ
ſa cōplere: de quibus dic̄ Salomō
Corpus enim quod corrumpitur
aggrauat animā ꝛ deprimit terre
na inhabitatio ſenſuz multa cogi
tantez. Aliud vero eſt audax deſpe
ratum blaſphemiuz quod ſibi ꝓ
ponit libera voluntate delinquere:
contemnens omnia ſibiq; remur
murans: putat deum non curare
mortalia. Quapropter dixit iſte ta
lis apud ſe rem ſceleratam quam
publice non auſus eſt profiteri. Et
ideo deliberando ꝛ cogitando dicit.
Dixit iniuſtus videlicet gen⁹
iniquorum vt delinquat li
bere peccando in ſemetipſo hoc co
gitauit. quia metum iudicis abiji
endū eſſe decreuit. Vnde ſubdit.
non eſt timor dei ante oculos ei⁹.
Hugo quia ſi eſſet timor dei
ante oculos mentis
eius non peccaret. Vnde eccĩ. dici
tur. Timor domini expellit pecca
tum. Et Prouerb. xv. Per timorez
domini declinat omnis homo a ma
lo. Nec poteſt hoc genus per igno
rantiam excuſari. Quoniam do
loſe egit in ꝯſpectu eius. in corde
ſuo vbi ſolus deus videt.
Glo. vt inueniatur iniquitas
eius ab ipſo ad odiū
ꝛ ꝙ iniquitas ſua habenda eſt o
dio apud **Collector** Hunc
deum. ꝟſicu
lum tranſlatio hebraica habz ſic
Quia doloſe egit aduerſus eum in
oculis ſuis vt inueniret iniquitatez
eius ad odi **Caſſio.** Is ḡ dolo
endum. ſe egit in ꝯ
ſpectu dei vt ſuam iniquitatem et
odiū dei refugeret inueniri: credens
per ignorantiam precepti ſe poſſe
defendi. Verba oris eius iniqui
tas et dolus que numerari nō po
terant duobus ſunt ſermonib⁹ ex
plicata. Iniquitas pertinet ad bla
ſphemiam. dolus ad proximuz de
cipienduz. Noluit intelligere vt be
ne ageret quia contemnens dicta
ſalutaria: veritatem ſtuduit omni
no ignorare. Hoc etiam ad demen
tiſſimuz populum iudaicum cōpe
tenter aptatur: ad quem dominus
veneāt ꝛ ille ſanari deteſtabili ob
ſtinatione contempſit. Naz impru
dentie plerunq; venia datur. volū
tario vero maleficio vltio iuſta ſp
ſuccedit. Iniquitatem medita
tus eſt in cubili ſuo id eſt errorez
longa cordis medi **Aug.** Laſti
tatione tractauit. tit oi

vie non bone. id eſt perſeuerāter pecca uit. **Caſſiodo.** Et ad cu mulum peccatorum conſequenter intulit. Maliciam autē non odiuit. Hic maliciam vult intelligi cunctorū criminū matrem: vno verbo ꝯclu dens q̄d latius videbat̄ ꝯfuſum.

Auguſti. Sunt homīes qui non pugnant ꝯ tra vitia: qualis eſt iſte qui a ma licia trahitur. quia nō pugnant contra eaz quam amant. Sunt eti am q̄ pugnare incipiūt: ſed cū q̄ſi tenere ceperint iuſticiaz fiunt ſup bi de ſe preſumētes: ⁊ hi vincūtur vt oſtendat illis de⁹ quia ipſe vin cat: ⁊ illi per ipſum. Quis ergo eſt qui pugnat ⁊ non vincitur. niſi il le qui preſumit de deo qui iuſſit vt pugnet et vincat hoſtem adiut⁹.

Caſſiodo. Ēnumeratis cogitationib⁹ hominum peſſimorum: conſequen ter ad laudem domini tranſitum fa cit: dicens. Domine in celo miſe ricordia tua. Quāuis et in terra ⁊ i mari ⁊ vbiq̄ ſit miſericordia ei⁹: hic tamen dicit ſpecialiter in celo .i. in celeſtibus creaturis: videlicet angelis qui non ceciderunt: et ſan ctis hominibus in quibus copioſi us dona manauerūt. Et veritas tua vſq̄ ad nubes.

Ieroni. Veritas. chriſtus ē Nubes ſancti predicatores. Vnde dicitur. Mandabo nubibus meis deſuper vt non pluant imbrem ſu per eam. Quia ſicut nubes pluuiaz portant: ita irrigant animas que ſteriles fuerant ariditate peccati. Cognitio igitur veritatis tue venit ad predicatores

Caſſiodo. p̄ q̄s de hu mano generi ipſam veritatem co gnoſcim⁹ preſtitiſſe. Iuſticia tua ſicut mōtes dei. beatos apoſto los dicit montes: qui iuſticie eius tanquam domini capaces deuotis ſenſibus extiterunt. Quos merito montibus comparauit. quia ſicut montes in ortu ſolis prius illumi nantur a ſole et poſtea valles: ſic apoſtoli primo ſunt a chriſto na to illuminati lumine ſue veritatis quod humilibus populis ſancta predicatione infuderunt. Iudicia tua abyſſus multa. Abyſſus eſt profunditas aquarum quam nec metiri: nec intrinſecus ex toto vide re preualeamus. Sic diuina iudi cia nec mente complecti poſſum⁹: nec ratione aliqua diffinire p̄uale mus: ſicut apoſtolus dicit. Q̄ incō prehenſibilia ſunt iudicia eius: et inueſtigabiles vie eius.

Ieroni. Iudicia enī dei nobis ſunt occulta: ignorā tes quare vnū reprobat alium aſ ſumit: ſic dixit. Iacob dilexi: Eſau odio habui. Exponit adhuc quare iudicia eius abyſſus dixerit cum ſubiungit. Homines ⁊ iumēta .i. rōnales ⁊ irrationales pſonas.

Caſſio. ſaluabis domine. quo niaz peccatoribus iu mentoruz ſe inordinata voluntate tractantib⁹ beneficia tue pietatis indulges. hoc autē q̄ mens: q̄ ratio comprehendat: videlicet ſupplicati

m .ij.

onem penitentiuꝫ ad premia tran
ſire iuſtorū. ⌊quemadmoduꝫ mul
tiplicaſti miſericordiaꝫ tuaꝫ deꝰ⌋. e
Quemadmodum aduerbium eſt
admirantis ⁊ ꝙ ſublimiter: ꝙ potē
ter miſericordias largitate mirabi
li contuliſti vt ⁊ peccatores ad pre
mia venire faceres: et iuſtos ſpera
re dona promiſſa ſancires. Vides
ergo domini iudicia ꝓfūdis abyſ
ſis apertiſſime comparata.

Collector. dicit Aug. abyſ
ſuꝫ ꝓfūditatē pec
catoruꝫ ſignare: quo quiſquis per
uenit contemnendo deum: videlicꝫ
cum venerit in profundum malo
rum. Et ſcd'm hunc ſenſuꝫ exponit
verſum precedentem. videlicet ⌊ho
mines ⁊ iumenta ſaluabis domīe
⁊ hoīes qui ſalute iumētoꝝ: hoc ē
qui non eternam ſed temporalem
felicitatem querunt ⁊ deſiderāt ſal
uabis corporaliter tantum cum iu
mentis: quemadmoduꝫ multipli
caſti miſericordiam tuam deus vt
non ſolum talibus hominibus: ſꝫ
etiam iumentis temporaliter ꝓui
deres. Hoc autem de carnalibus ho
minibus dictum eſt qui preſentia
bona ſectantur cuꝫ iumentis. Con
ſequenter dicit de illis qui futura
bona ſperāt cuꝫ angel'. Vñ ſubdit.

Jeroni. ⌊Filij autem homi
num⌋ rationabl'r et
iuſte viuentium: qui ad imagineꝫ
dei mente perfecti ſunt ⌊ſub tegmīe
alarum tuaruꝫ⌋ hoc eſt ſub crucis
tue defenſione ⌊ſperabūt⌋ muniti.

Caſſiodo. Vel ale domini
ſūt precepta no
ui ⁊ veteris teſtamenti in quorum
protectione omnis iuſtus ſperare
cognoſcitur dum eis obedire mon
ſtratur. Idem Jeronimus ⁊ hi filij
⌊Inebriabūtur ab vbertate do
mus tue⌋ ⁊ intellectu dogmatum
eccleſiaſticorum: vel a pinguedīe
gratie ſpiritus
ſancti.

Caſſio. Et eſt ſmo
iſte tractus ad partem bonoruꝫ ho
minū de conſuetudīe vicioſa qui
vino nimio gurgitati mentis op
preſſione torpeſcunt. Sic et iſta ce
leſtis ebrietas memoriam abſcin
dit ſecularium rerum: et carnalia
ita facit a mente diſcedere tanquaꝫ
vini crapula que humanos actus
a noſtris ſenſibus alienat.

Gregori. Omelia. x. ſuper
Ezechielē. Bibit
enim ꝺ ſacra ſcriptura ⁊ nō inebri
atur qui ad cognoſcendum dei ver
bum deuotꝰ nō eſt. ſed ea que ſunt
huius ſeculi adipiſci deſiderat. Si
enim inebriatus eſſet: menteꝫ pro
culdubio mutaſſet vt iam terrena
non quereret: iam vana ⁊ trāſito
ria que amauerat iaꝫ nō amaret.

Jeroni. ⌊et torrente volupta
tis tue potabis eos⌋
⁊ ſpirituſancto qui dicitur ſpiritꝰ
torrens: quia irrigat omnem ani
maꝫ ſpiritualibus fluentis vt fru
ctum exhibeat ſanctitatis. Vel po
teſt iſte verſiculus de futuro expōi.

Nicolaꝰ. Inebriabūtur ſā
cti ⁊ ſaturabūtur
abſqꝫ tamen faſtidio: ab vbertate
domus tue ⁊ celeſtis glorie: ſcd'm il
lud quod dictū eſt in pſalmo. xvi.

Satiabor cu̅ apparuerit gl'ia tua.

Hug. [a torrente voluptatis tue potabis eos] i. affluentia diuine fruitionis.

Caſſiodor⁹.

[Quoniam apud te domine eſt fons vite] chriſto domino hoc dicit apud quem eſt initium omniu̅ bonorum et origo virtutum.

Jeroni. Qui p̄ſtas baptiſmu̅ per quod ablutis facinoribus vitam largiris eternā. Vel fons vite doctrina dei eſt que anime vita eſt. [et in lumine tuo videbimus lumen] Lumen patris chriſtus eſt: qui illuminat omne̅ homine̅ venientē in hunc mu̅du̅.

Caſſiodo. In chriſto enī lumine videbimus lumen patris et ſpiritusſancti. quia per ipſius predicationem factum eſt vt tota nobis trinitas manifeſta co̅ſtaret. [Pretende] id eſt oſtende [miſericordiam tuā ſcientibus te] qui videlicet ſanctā trinitatem corde firmiſſimo co̅fitentur his rogat pretendi miſericordiam vt in iſto ſeculo ſub domini pietate degant: et in futuro iudicio premia digna recipiant. Hoc enī ſignat. [iuſticiam tuam his qui recto ſunt corde] qui i futuro iudicio iuſtiſſime ad dexterā collocabuntur: quoniam recta mente preſtante domino viuere meruerunt.

Auguſti. Illi ſunt recti corde qui ſequu̅tur i hac vita volu̅tate̅ dei. Voluntas dei eſt vt ſis aliquando ſanus: aliqua̅do vt egrotes. Si qua̅do ſanus es dicis. dulcis voluntas dei eſt. et quando egrotas amara eſt voluntas dei: non recto corde es. Quare. quia non vis voluntatem tuam dirigere ad voluntatem dei: ſed dei voluntatem vis curuare ad tuam. illa recta eſt: tu curuus es. Rectus eris corde ſi dominu̅ ſemper benedicis a laudas.

Caſſiodo. [Non veniat mihi pes] id eſt affectus [ſuperbie] ne erectus in ſuperbiā a iuſto tramite recedam [et manus peccatoris] id eſt mala ſuadentis operatio [no̅ moueat me] a fidei firmitate.

Nicola⁹ Vel manus peccatoris i. poteſtas demonis in peccatis obſtinati: non moueat me a ſtatu gratie.

Caſſiodo. [Ibi] enī in affectu ſupbie et praua ſuaſione nequitie [ceciderunt omnes qui operātur iniquitatem]. Nam qua̅uis alij ex crudelitate: alij ex libidine: alij ex cupiditate: alij ex iuidia diaboli p̄labātur omnes tamen in ſuperbie vitio cadunt. quia domini iuſſa co̅temnu̅t. Nam ſicut obediens dicit qui multis iuſſionib⁹ obſecundat. ſic multifarie domini precepta co̅temne̅s ſuperbus veriſſime nuncupatur. Initium enim omnis peccati ſuperbia. De iſtis ſequit. [expulſi ſu̅t] id eſt expellentur quando audient Ite in ignem eternum. [nec potuerunt ſtare] qua̅do non illis licebit domini iuſſa differre. ſed illic ſtatim precipitantur ab angelis vbi eis parata eſt fla̅ma penal'. ¶ Repe

dere libet ſupioꝛa huiꝰ pſalmi quo
de coꝛde pꝛolata ſint. In hoc enim
pſalmo recitatur quanta famulis
ſuis gratia diuina pſtiterit: ⁊ vſq;
ad pleniſſimaꝫ ſatietatē felici vber
tate peruenerunt. O laudabileꝫ ni
mis ebrietatem. o votis omnibus
expetenda vinolentia ⁊ vnde mo
deſtia naſcitur ⁊ plena mentis inte
gritas obtinetur. Non hinc tituba
tio: non confuſio: non mentis alie
natio: non caligo tenebroſa ſucce
dit. ſed tanto anima ſanioꝛ reddit
quanto illa ebrietate completur.
Bibamus ergo hunc potum aui
di nequaquaꝫ labijs carnalibus:
ſꝫ puriſſimo coꝛdis affectu: de quo
non leticia tpalis ſumit: ſꝫ eterne
vite gaudia conquiritur. Oremꝰ
ergo dominum vt nobis nominis
ſui timoꝛem inſinuet: miſericoꝛdiā
de celo ſolito largiatur: ſupbiaꝫ
omnibus bonis inimicaꝫ a nobis
auferat: atq; omnem dolum auer
tat: noſq; ſacroſancti nominis ſui
cognitione illuminatos: regno ſuo
dignos efficiat: qui cum patre et
ſpiritu ſancto eſt benedictus in ſe
cula ſeculorum. Amen.

Pſalmus. xxxvi.

NOli emula

Titulus pſ. ipſi dd.

Caſſio. De ver
bis hu

ius tituli non eſt quod nouiter do
cere debeamꝰ. ſed intentioneꝫ pſal
mi magnopere debemꝰ aperire. To
tus enim ad mores pertinet corri
gendos. Inſtruit quippe eccleſia que
nunc introducitur ad loquenduꝫ
preceptis ſalutaribus genus hu
manum ne moꝛtiferis erroꝛibꝰ mi
ſceatur: malos pena deterrens: bo
na fidelibus compromittens: quod
doctrine genus omnino efficaciſſi
muꝫ eſt vt et ſuperbi humilientur:
et humiles digna conſolatio con
ſequatur.

Hugo In pmis itaq;
commonet eccle
ſia: in cuius perſona loquitur pꝛo
pheta ne de pꝛoſperitate malorum
indignetur aliquis: neq; imitetur
eos. vnde dicit.

NOli emulari. Emuloꝛ pꝛo ditu
oꝛ ſignatis ponit in ſacra ſcri
ptura. Vnde verſus. Emuloꝛ inſta
tur: amat: inuidet: ac imitatur. In
hoc loco ponit p imitari Vnde dic.
Noli emulari in malignātibꝰ.

Nicola id eſt imitari ma
lignātes i ſuis ope
ribus neq; zelaueris id eſt ama
ueris facientes iniquitatem.

Jeroni. qui per iniquas frau
des diuitias congre
gant ⁊ honoꝛes inquirunt.

Nicola. Tales non ſunt imi
tandi nec amandi
inquantuꝫ mali: licet natura ſit ex
caritate diligenda quoad diu ſunt i pre
ſenti vita in qua poſſunt ad bonuꝫ
reuerti: malicia tamen eorum ſem
per eſt odienda. Sic loquitur ſalua
toꝛ Luc. xiiij°. Si quis venit ad me
⁊ non odit patrem ſuuꝫ ⁊ matreꝫ
ſuam ⁊c. Subdit autē predictoꝝ

ratio nē.
Hugo Quoniã tanq̄ fenũ quod
hodie floret ⁊ craſ in clibanũ mit
titur velociter areſcēt p̄dicti ma
lignantes licet modo floreant et
quemadmodum olera herbarum
cito deci dent.
Jeroni. Recte hec carnalis
glorie mundan a potentia feno et
viribus oleribus iuxta Yſa. com
paratur. Omnis inquit caro fenũ
et omnis gloria eius ſicut flos fe
ni. Aruit fenũ ⁊ flos eius decidit
Huic ſententie addidit Jacobus
in canonica ſua. iiij. Jta ⁊ diues in
itinerib⁹ ſuis.
Cassiodo. Poſt q̄ ma
lignantes ſtudioſe cenſuit euitan
dos nunc quid facere debeam⁹ oſtē
dit: dicens.
Nicola⁹ Spera in domino ſigē
do appetitum in ſummo et fac bo
nitatem id eſt opera bona.
Cassiodo. quia fides ſine operibus mor
tua eſt et inhabita terram hoc
eſt in fide ſancte eccleſie perſeuera.
Jeroni. Vel inhabita corp⁹ tuũ: tu dominare car
ni: non caro tibi.
Cassio. et paſceris in diui
tijs eius i. in chriſti domini cōtem
platione: quod manifeſtius decla
rat cum ſubiungit: dicens. Dele
ctare in domino. Delectatio ⁊ cor
poralis dicit̄ ⁊ ſpiritualis. illa nu
trit vitia: iſta virtutes. Delectare
cũ dicit in domino ſuauē tibi vult
eſſe eius recordationem vt ames
quem times: vt deſideres quē ve
reris: vt ambias quetetē quē pa
ueſcis. Sequitur. Et dabit tibi pe
titiones cordis tui. Reſpice quia
cordis dixit non carnis: quod ad
ſapientiam ſolet referri.
Jeronim⁹ Cor enĩ ſemper ſapientiā petit.
Cassiodo. Cordis enim petitio eſt fides: ca
ritas: intellectus dei: et opera actu
um bonorum.
Nicola. Juſti enĩ non petũt
a deo ſimpliciter: niſi bona gratie
⁊ virtutes: que ſemper dantur pe
tentibus quando petunt pro ſe et
perſeueranter quod faciunt iuſti.
de alijs autem bonis inferioribus
non faciunt petitiones: niſi ſub cō
ditione: ſcilicet ſi expediant honori
diuino ⁊ ſaluti ſue vel alioꝝ. Hoc
etiã mō de⁹ exaudit eos. Reue
la domino viam tuam.
Cassi. Velũ q̄ddam eſt de
ſitas peccatorum. vnde via et vita
noſtra tenebroſi amictus circũda
tione veſtita eſt. Hanc reuelamus
quando delicta noſtra promptiſſi
me confitemur.
Jeroni. Tu ergo quod ha
bes in corde videlicet actiones tuaſ
patefacere debes deo in ſermone p
confeſſionē tuam et ſic ſpera in
eo quia ipſe poſſit remittere delin
quenti peccata ſua. et ipſe faciet
videlicet hoc qđ ſequit̄. Et educ
et quaſi lumen iuſticiã tuã.
Cassi. Educere enim eſt aliq̄d de tenebris trahere: hoc
eſt de ſeculi iſtius caligine. Caligo
eſt obſcuritas ad illã futuri iudi

cij perducere claritatem! vbi om̄ia palam fiunt: nec vlterius tenebroſis latibulis occultuntur ⁊ abſcondūtur. Quapropter iuſticia n̄ra quam donāte domino nunc habemus in fide: tunc humanis cōſpectibus apparebit in ſpecie: ⁊ tanquā lumen profertur cum ſpes noſtra chriſtus oſtēditur: ſicut dicit apoſtolus. Cum chriſtus apparuerit tunc et vos apparebitis cum ipſo in gloria. ⌊⁊ iudicium tuum tanq̄ meridiem⌋. **Auguſtin.** Judicas tu magis ſequi chriſtum promittentē; tibi quod non vides: q̄ impiū; reprehendentem te credidiſſe quod nondum vides? Quid credidiſti? Quid tibi chriſtus promiſit? quia immortalis eris: et dabit tibi vitam eternam. Adhuc in abſcondito eſt iudicium tuu;: ⁊ reprehenditur ⁊ irridetur ab infidelibus. ſed cum venerit dies iudicij ⁊ venerit chriſt⁹ ⁊ congregauerit omnes gentes iudicandas tunc educet tanquā meridiē ⁊ in clariſſima; lucem iudicium tuum. **Jeronim⁹** quo ea q̄ bōa ſunt elegiſti. Tunc fulgebunt tanqua; ſol in regno patris eorum: et erūt clara omnia que nunc abſcondita ſūt. ⌊ſubditus eſto domino⌋ preceptis eius humiliter obediendo ⌊et ora eum⌋ pro delictis preſentibus et antiquis. Si dicat aliquis. **Auguſtin.** Subditus ſum ⁊ oro deu;. ſed quid tibi videtur · vicinus ille nequam ⁊ male agens ⁊ florens: furta eius

adulteria eius: rapinas eius ego noui. in omnibus elatus: ſuperbus: per iniquitate; exaltatus: nō me dignatur agnoſcere. ibis quomodo duraturus morbus ille eſt. Sit te contra quod ſequitur. ⌊Noli emulari in eo qui proſperatur in via ſua⌋ **Jeronim⁹** id ē ne ſis inuidus ei nec detrect at te ipſi breuis felicitas **Caſſiodo.** ⌊⁊ in homine faciente iniuſticias⌋ cuius actus turpis eſt: et fraudulenta negocia. **Auguſti.** Jlle proſperat in via ſua: et tu laboras in via dei Via impioru; tranſitoria felicitas qua via finita: finitur et felicitas. Quare? quia illa via lata eſt. finis eius in profundum inferni perducit. via tua anguſta eſt: et pauci ingrediuntur regnum celorum per eam. **Jeronim⁹** ⌊Deſine⌋ Ergo ab ira ⌊aie ⌊et derelinque furorem⌋ corpis. **Caſſiodo.** Deſine ille dicit qui adhuc inſano animi timore remurmurat: qui inflāmatus ira et furore blaſphema verba profundit vt ſibi felicitatem ſeculi negata; conqueratur quā habere peſſimos contuetur. **Auguſti.** Si felicitatem huius ſeculi tibi promiſit chriſt⁹: murmura aduerſus chriſtum quando vides infidelem felicem. Quid tibi promiſit felicitatis? Quid: niſi in reſurrectione mortuoru;? Nonne ab ipſo audis: nō eſt ſeruus maior domino ſuo? Jlle

pro te dolores: opprobria: flagella: crucem: mortem ſuſtinuit quod tibi peccatori debebat. Ergo tene directum oculum mentis ne turbet̃ pre ira. ⌊noli emulari⌋ id eſt imitari nequiciam impiorum.

Jeronimus ⌊Vt maligneris⌋ v. efficiaris ipſe nequam. ⌊Quoniam qui malignantur⌋. Tranſlatio romana habet. quoniam qui nequiter agũt ⌊exterminabũtur⌋ de terra viuentium.

Caſſiod. O homo quid illos imitari deſideras quos perire proſpectas. Exterminari eſt extra terminos ꝓiici: id eſt ab illa dei ciuitate priuari. Sz ne ſolus metus imbecilla hominum corda turbaret: ſubiungit etiam ſpem bonorum: dicens. ⌊ſuſtinentes autem⌋ id eſt pacienter expectantes ⌊dominum: ipſi hereditabunt terram⌋ videlicet qui deſpiciunt impiorum felicitatem. Ipſi ciuitate futura domini potiẽtur quã iuſtis viris diuina pietas pollicetur. Et ne hanc ſuſtinentiam longiſſimam eſtimares protinus adiunxit. ⌊ET adhuc puſillum⌋ Puſillum vero dicit tempus quod reſtat vſqz ad diem iudicij: qđ comparatiõe preteritorum dierum parviſſimum eſt.

Auguſti. Recole annos ab Adam vſqz ad hodiernum diem. percurre ſcripturas. heri pene Adã de paradiſo lapſus eſt. tot ſecula euoluta ſunt. Vbi ſunt preterita tẽpora? Sic pauca que reſtant vtiqz tranſibunt. Si toto illo tempore viueres ex quo Adam de paradiſo dimiſſus eſt vſqz in hodiernum diem certe videres vitam tuam non fuiſſe longam que ſic cito auolaſſet. Vniuſcuiuſqz autem vita hominis quanta eſt? Certe ſicut dicit apoſtolus: quaſi vapor fumi ad modicum parens. Adde quãtoſlibet annos. duc longiſſimam ſenectutem quid eſt. Nonne aura matutina? Etſi hoc puſillum tempus quod eſt futurum tibi videatur longum eſſe. tuus tamen vltim⁹ dies longe abeſſe non poteſt. Qualis enim exieris de preſenti vita: talis reddêris vite future.

Caſſiodo O inſitre me puſillum. ⌊et non erit peccator.⌋

Auguſti. non quia ipſe qui peccauit non erit: ſed peccare iã deſinit. ⌊et queres locum eius⌋ id eſt vſum eius ⌊et nõ inuenies⌋. Deus vtitur hic peccatore ad probandum iuſtum: quomodo vſus eſt diabolo ad probandum Iob: et Iuda ad tradendum chriſtum. Peccator ergo nõn habebit locum id eſt vſum flagellandi iuſtos. cum tranſierit temp⁹ preſentis vite: id eſt tempus probationis iuſtorum.

Nicola. ⌊Manſueti autem⌋ qui expectant pacienter beneplacitum domini. ⌊hereditabũt terram⌋ viuentium: celeſtem videlicet hieruſalem. ⌊et delectabuntur in multitudine pacis⌋.

Caſ. quia habitatores celeſtis ciuitatis non mercibus degunt: ſed diuina delectatione paſcuntur

Non ibi quiſq͞ʒ laborat vt viuat: ſed totus quietus accipit quod be atus animus concupiſcit. ibi ocu lus cordis eſuries beata ſagmatur vbi anima ſolo viſu reficitur. quan do quicquid pertinet ad eius deſide rium dominici vultus contempla tione preſtatur. Vt enim oſtende ret ipſam delectationem nulla con trarietate diſſolui addidit. [in mul titudine pacis]. Pax enim futuri ſe culi eſt: vbi nihil aduerſum: nihil contrariuʒ poteſt eſſe: ſed vno mo do ceptum gaudiū ſuauiſſime perſeuerat.

Auguſti.

Delectet hic ipſe ille in multitudine auri et argenti mancipiorum obbarum et caticum vinolentie latiſſimorum et luxurioſoruʒ cō uiuiorum. hec eſt potentia cui muides. iſte flos eſt qui te delectat. Nū quid meliores ſunt diuitie et delicie tue aurum tuum pax: predia tua pax: vita tua pax: deus tuus pax. et quicquid deſideras pax tibi erit. quia deus tuus totuʒ tibi erit. Mā ducabis eum ne eſurias et ſitias. il luminaberis ab eo ne ſis cecus. to tum habebis eum et te totum habe bit. quia tu et ille vnum eritis cum quo et in quo nullas moleſtias pa tia ris.

Caſſiodo.

Superius dixeāt fideles non debere impios emulari: nunc conſequēter dicit peccatores ſuper iuſtos per inuidiam torqueri et ex hoc contra eos malignari. Vnde di cit Ieronimus. [Obſeruabit pec cator iuſtum] vt inuento loco no ceat ei. quia per opera ſanctorum peccatores cruciantur et torquen tur in iſta vita preſenti. Vnde di cunt Sapien. ij°. Circumueniamus iuſtum: quoniā contrarius eſt ope ribus noſtris [et ſtridebit ſup eū dentibus ſuis] hoc eſt dentibus ma licie et nequitie quibus nititur eū deuorare: dolens de bono virtutis ſue. per motum corporis oſtendit motum animi. [Dominus autē autem irridebit eum] viriſione di gnum oſtendet in futuro iudicio. [quoniaʒ proſpicit q͞ʒ veniet dies eius] hoc eſt dominus ſcit quādo veniat perditio eius vbi eſt vltiōis ire dei.

Caſſiodo.

Firmiſſime credamus ta lia: quoniam nobis a veritate pmiſ ſa ſunt. Sic fiat vt peccator irriſus abſcedat qui ſe fugitiua felicitate piactabat. [Gladiuʒ euaginaue runt peccatores] euaginauerunt ſi gnat nudauerūt: vt qd ante erat i cogitatione tanq͞ʒ in vagina men tis recōditū: poſtea eductū reuela tis cogitationibus appareret i aper ta perſecuti one.

Gloſa.

Et ſi ſic nō proficiunt [intenderunt arcum ſuum] id eſt inſidiantur in dolo. Poſtea reddit ſingula ſingulis. quaſi diceret: ar cum intenderunt [vt decipiant pau perem] qui ſibi non ſufficit [et ino pem] qui nec opem habet ab alio.

Caſſiodo.

Decipiuntur dū eis tenebroſus et morti ſimilis error infundit: ad didit. [vt trucident rectos corde]. hoc de martiribus poteſt intelligi q̄ recti ſūt corde: ſꝫ carne trucidant.

Hugo [Gladius eoꝝ] id
eſt perſecutio tempora
lis vel ſpiritualis qua alijs conan
tur nocere [intret in corda ipſoꝝ]
id eſt in animas eoꝝ ad damna
tionem: velut temporaliter ſimili
perſecutione moriantur.

Nicolaus Frequenter enim
contingit diuino
iudicio vt mors quam preparaue
runt alijs veniat ſup eos: ſic Amā
fuit ſuſpenſus in patibulo qđ pre
parauerat Mardocheo Heſt. vij.

Caſſiodo. [Et arcus eoꝝ]
id ē occulta ma
licia ipſorum quē contra innocen
tes preparabat [confringatur] id
eſt fruſtret vt nihil noceat iuſto.
Et reſpice quoniā ipſa verba que
in facinoribus poſuit: eadem ⁊ in
vindicta geminauit propter illā
ſcilicet euangelij ſententiā In qua
mēſura mēſi fueritis: remetiet vobis.

Nicolaus [Melius eſt modi
cum iuſto] ꝙ quā
tumcūq3 modicum habeat de bonis
temporalibus: habet tamen ſibi ſuf
ficientiam eo ꝙ appetitus eius ten
dit ad bona ſpiritualia in quibus
quietatur anima eius. [ſuper diui
tias peccatorum multas] in quibus
non habent ſufficientiam: ſed ma
gis indigentiam. quia eis abutun
tur per prodigalitatē ſiue p aua
riciam a virtute declinantes. Si pri
mo modo abutuntur: ſcilicet per
prodigalitatē ſtatim diuitijs eua
cuantur: et ſic ad tenendum ſtatū
ſuū anxiant diuitias indebite acq̄
rendo. Si ſecundo modo: ſcilicet per
auariciā eis abutūtur: tūc incur
runt indigentiam: tū quia non au
dent vti ſuis diuitijs: tum quia cre
ſcente concupiſcentia videtur eis ꝙ
ſemper plus eis deficiat. quia ſi ha
bent centum florenos anhelant ad
habendū mille ⁊ deinde decēmilia
⁊ tamen poſtea totum perdunt in
morte: ⁊ aliquādo etiam ante mor
tem. quia ab eis per predones vel
latrones auferūtur. Ideo ſubditur
[Quoniam brachia peccatorū
conterentur] id eſt diuitiarum po
tentia in quibus confidebant.

Caſſiodo. Et non dixit frā
guntur ꝙ vno
ictu poterat prouenire. Sed dicit
conterentur: id eſt aſſidua tritura
minuent quod grauius eſt ꝙ̄ ſubi
ta clade con
ſumi.

Nicolaus [Confir
mat āt
iuſtos dominus] quia a bono vir
tutis non mouentur in proſperis
vel in aduerſis. [Nouit dominus]
noticia approbationis [dies imacu
latorum] id eſt opera ⁊ cōuerſati
onem bonorum. Multi videntur im
maculati exterius qui ſunt valde
maculati interius in cōſciencia qđ
dominus ſolus noſcit. Quid autē
imaculatis ſit futurum conſequen
ter oſtendit: dicens. [et hereditas
eorum in eternum erit] hoc eſt in
vita eterna. [Non confundentur
in tempore malo] hoc eſt in die iu
dicij: quando vniuerſorum actus
diſcutientur: imo tunc honorabun
tur. quia tunc eis dicet Venite bene
dicti patris mei percipite regnū
qđ vobis paratum eſt ab origine

mundi: ſed impii tunc confundentur quibus per oppoſitū dicetur. Ite maledicti in ignem eternū. [et in diebus famis ſaturabūtur] q2 tūc impii damnati eſurient per carentiam omnis boni: ⁊ iuſti ſaturabuntur per adeptionem ſummi boni. Ideo dicitur Yſaie. lxv°. Serui mei comedent et vos eſurietis.

Jeroni. [quia peccatores peribūt] in illa fame perpetua qui non cuſtodiunt mandata dei. [Inimici vero domini] qui ſunt amici huius mundi [mox vt honorificati fuerint] i potestate terrena [⁊ exaltati] i vana gloria preſentis vite.

Nicola9 que non eſt niſi momentum reſpectu future. Erunt in q̄ [deficientes quemadmodū fumus deficient]. quia quāto plus fumus in aera eleuat tanto pl9 euaneſcit.

Hugo Sic impii quāto plus fuerint exaltati i preſenti vita: tanto profundius merguntur in inferno. [Mutuabitur peccator et non ſoluet]. Mutuatur peccator quando verba dei audit.

Caſſiodo. ⁊ non illud fuis operibus repreſentat. Hoc enim eſt non ſoluere: iuſſa diuinitatis non implere. Mutuatur eni3 quando dei beneficia diuerſa ſuſcipit: ⁊ nullam gratiaru3 reſtituit actione3: ſed tanquā nihil acceperit ſemper ingratus eſt.

Jeroni. [iuſtus autem miſeretur ⁊ retribuet] q2 accepto verbo dei ſpiritualibus ſpiritualia ſuminiſtrat. Et non ſolum ſe: ſ3 et alios lucrifacit.

Caſſio. Hoc etiam q2 dicitur: miſeretur et retribuet ad elemoſinas pertinet largiendas: vbi prius miſericordia p̄cedit: et poſt humanitas benigna ſubſequitur. Poſtq̄ oſtendit iuſtum ⁊ impiu3 habere opera contraria: conſequēter declarat eorum premia eſſe diuerſa: dicens. [Quia benedicentes ei] ⁊ qui ei in omībus gratias referunt et eius mandata cuſtodiunt [hereditabunt terram] viuentium quam in premiu3 accipient poſſidendam. [maledicentes autē ei] q̄les ſunt peccatores: blaſphemi: dei legibus inobedientes [diſperibunt] eterna perditōne. nō quia ipſi non erunt quos penalis flamma torq̄bit: ſ3 qm̄ a iuſtoꝝ beatitudine promiſſa diſperibunt.

Auguſti. Nec mirum. quia male viuendo a ſibi cōmiſſa iniuſte retinendo maledixerūt domino: ⁊ ob hoc iuſte fūt maledicti.

Collector Tranſlatio romana habet hunc verſiculu3 clarius hoc modo. quia q̄ benedicti fuerint ab eo hereditabunt terram. ⁊ qui maledicti interibunt. Et hoc eſt q8 dicitur Math. xxv. Venite benedicti patris mei percipite regnum. Et diſcedite a me maledicti in ignē eternum. Et vt quiſq3 ſciat quo tendere debeat ne ſimilr̄ pereat: ſequitur

Nicola9 [Apud dominū egreſſus homi] ⁊ iuſti [dirigetur] in vita p̄ſenti vt non declinet a rectitudine iuſticie

Ideo ſubditur. [et viam eius volet]
id eſt approbabit eam ordinatam ad
meritum vite eterne. [Cum ceciderit]
per peccatum ve-
niale.
Jeronimus
propter infirmitatem carnis. quia
ſepties cadit iuſtus et reſurgit [non
collide-
tur].
Nicola.
quia per hoc
a gratia dei non
decidet. Ideo ſubditur. [quia domi
nus ſupponit manum ſuam]. Huius
autem manus ſuppoſitio eſt diuine
gratie conſeruatio: quam quiſque ha
bens poteſt vitare omne peccatum
mortale. ſed ipſa priuatus non po
teſt. quia
ſicut dicit
Gregorii.
ſuper
Ezechi
elem. Peccatum quod mox per pe
nitentiam non diluitur ſuo ponde
re ad aliud trahit. Sed quia iuſti pre
deſtinati aliquando cadunt per pec
catum mortale: ſicut patet de dauid.
Ideo poteſt hoc etiam exponi de ca
ſu mortalis peccati cum dicitur. cum
ceciderit per peccatum mortale non
collidetur: id eſt irrecuperabiliter
non frangetur. quia dominus ſup
ponit manum ſuam per penitentiam
eum reducendo ad gratiam. Quod probat
cum ſubiungit: dicens. [Iunior
fui etenim ſenui]. Ex hoc apparet quod
dauid fecit hunc pſalmum in ſene
ctute ſua. [et non vidi iuſtum dereli
ctum] videlicet a deo. Et intelligitur
de iuſto predeſtinato. qui ſi aliquan
do derelinquatur a deo propter pec
catum ſuum: tamen finaliter recipi
tur ad gratie
ſtatum.
Caſſiodorus.
qui etiam intelligit non derelictus
in bonis ſpiritualibus finaliter ſi eti
am tormentis aliquando affligatur
quoniam poſt tormenta ſequuntur
premia eterna domino qui ſe compati
ter in cruce clamauit derelictum te
ſtante. Beati ait qui perſecutionem
patiuntur propter iuſticiam: quoni
am ipſorum eſt regnum celorum.
Sequitur. [nec ſemen eius querens
panem]. Quod ſi ad litteram acci
pias non poterit conſtare. Legimus
enim famis cauſa Abraham Iſa
ac et Iacob mutaſſe prouincias.
vnde dubium non eſt eos eguiſſe
pane quos propter penuriam loci
exteras conſtat appetiſſe regiones.
Auguſti.
Sed panis eſt ver
bum dei quod ſemen
et opera iuſti non mendicat. quia
verbum dei nunquam ab ore eius
diſce
dit.
Caſſi.
Et quia iuſtus non eget
Idcirco. [Tota
die] id eſt omni tempore vite ſue. [mi
ſeretur et commodat] quia prius mi
ſericordia mouet animum ad elemo
ſinam: et ſic aperit manum. Ipſa enim
perfecta elemoſina prius a ſe incho
at: et ſic ad alterius iuuamina veni
re feſti-
nat.
Gloſa
Vel miſeretur
admonendo er
rantem. et commodat docendo neſci
en-
tem.
Jeronimus
Omni enim
tempore mi
ſeretur illi a deo qui alijs miniſtrat
doctrinam dei quam commodat non
ad lucra mundana: ſed ad celeſtia
conqui-
renda.
Caſſiodorus.
Com
mo
dat placens iuſtus. Unde omnino diues eſt
de doctrina: de pietate: de iuſticia: de

pacientia ceteriſq bonis quibus
fruitur mens ſanctiſſima. O diuitie
ineſtimabiles que i tota vita copi
am ſuã effluentiſſime largiuntur.
Merito enim non deficit dare qui
a chriſto ſemper conſueuit accipe
re. Sequitur. [Et ſemen illius in be
nedictione erit]. Si ſemen velis fi
lios intelligere: multi ſancti genu
erunt filios luxurioſos et impios
Sed ſemẽ dicit opera que ab ho
mine ſuperno dono i bona cõſatõe
ſeminantur.

Jeronimus Opa er
go que geſſit vel doctrina quam docuit a
domino bene

Glosa quia cũ dicetur. exultati
one veniet portans manipulos ſu
os. Et ideo tu quicunq es. [Declina a malo] id eſt a peccato.

Caſſiodo. Et quia non ſuf
ficit chriſtianis a malis abſtinere niſi etiã bonũ
faciant. Ideo ſubdit. [et fac bonũ]
hoc eſt imple mandata que deus
precepit. Nam dominus in iudicio
ſuo iuſtos non vocat ad premium
quia pauperib9 nihil abſtulerũt:
ſed ideo coronat quia nudos veſti
erunt: viſitauerunt infirmos: eſu
rientes et ſitientes paſcere elegerũt
verum hec precepta quid ſequitur
[Et inhabita in ſeculum ſeculi.]

Nicola9 id eſt per hec inha
bitabis i eterna be
atitudine: ſcdm illud Math. xix°.
Si vis ad vitam ingredi ſerua mã
data dei. Et quia vita beata a ſolo
deo datur. ideo ſubditur pro q̃ cau
ſa. [Quia dominus amat iudici

um] id eſt opera iuſticie que pre
cipiunt in mandatis decalogi. [Et
non derelinquet ſanctos ſuos] id
eſt predeſtinatos qui ab eo finali
ter recipiũtur. Ideo ſubditur. [In e
ternũ conſeruabunt] i. vita beata.

Caſſiodo. Intẽde promiſ
ſionẽ. quia nõ dicit iuſtos in temporalibus reb9
nequaquã deſerendos. Hic enim
viſualiter conſeruari nequeũt qui
in tribulationibus et ſuppliciis la
cerantur: ſed eos in eternum con
ſeruandos eſſe pronũciat qui eter
na conꝯpiciunt.

Nicola9 Et ſi
cut iuſti pro operibus iuſticie premi
abuntur: ita impii p operib9 iniu
ſticie punientur. Ideo ſubditur.
[Iniuſti punientur] eterna pena
gehenne.

Collector Vnde Ber
nard9 ait.
Cum conſidero Job iacentẽ in ſter
quilinio Johannem eſurientẽ in
eremo Paulũ occumbentem gla
dio Petrum pendentem in patibu
lo: tunc cogito qualiter deus puni
et in futuro quos reprobat ſi ſic in
preſenti caſtigat quos amat. [Et
ſemen] i. opus [impiorũ peribit]

Caſſiodorus Dicturi e
nim ſunt in iudicio illud Sapiẽ. v. Quid no
bis profuit ſuperbia noſtra: aut
quid diuitiarum iactantia cõtulit
nobis. tranſierunt omnia illa tan
quam vmbra. Vides perire quic
quid hominem perdit: et ſola con
ſiſtere q̃ i regno dñi faciũt pmanẽ
Sic enĩ dñica miſeratio aſſidue iere

pat minando penas gehēne ita fre
quenter munera pollicetur vt eri
gat · vtraq₃ eni₃ efficaciſſima ſunt
inſtrumēta doctrine vt malos vin
dicta: bonos premia promiſſa ſub
ſequantur · Vnde ſubditur · [I]V
ſti autem hereditabunt ⌋ id eſt in
eternum poſſidebunt ⌊terram ⌋ vi
uentiū ⌊ et inhabitabunt in ſeculū
ſeculi ⌋ vſi **Nicola.** Vbi eni₃
ne fine. in veteri
teſtamento ſeculum duplicatū ſi
cut hic intelligitur perpetuitas ex
parte finis. ⌊ſu **Hugo** Super
per eam ⌋. notat
dominium: ſicut Math. xxv°. domi
nus dicit. Super multa te ↄſtituā.
Caſſiodo. Ideo q₃ dictū eſt:
ſuper eam et nō
in ea · quia ſpiritali corpori nō erit
neceſſe terrā ſ̄ui calcare veſtigio: ſic
dic̄ Apoſtolus. Dein̄ nos q̄ viuim⁹ q̄ reſi
dui ſum⁹ ſil̄ rapiemur cū illis ī nu
bibus obuiā chriſto in aera: et ſic
ſemper cum domino erim⁹. ⌊ [O]s
iuſti meditabitur ſapientiam ⌋ os
cogitationem debemus accipere.
Nicola⁹ Sapientia dicitur
quaſi ſapida ſcīē
tia: que proprie eſt circa cognitio
nem diuinorū. ⌊et lingua eius lo
quetur iudi **Gloſa** quod de
cium ⌋. us preci
pit tenere vel **Aug⁹** S₃ ne for
fugere. te putes
iſtu₃ de illis eſſe de quibus dicitur
Populus hic labijs me honorat:
cor autē eo₃ longe eſt a me.
Nicola. Ideo ſubdit. ⌊ [L]ex
dei ei⁹ ī corde ipſi⁹ ⌋

videlicet per iugem meditationē.
Et quid illi prodeſt. ſequit̄ ⌊ et non
ſupplantabūtur greſſus eius ⌋. q̄
non amouebitur a via iuſticie per
demonis vel hominis ſuggeſtionē
Sicut eni₃ meditatio iuſti eſt circa
legem dei vt ea₃ cuſtodiat: ita me
ditatio impij eſt vt malum conce
ptū perficiat. Ideo ſubdit. ⌊ [C]on
ſiderat peccator iuſtum ⌋ qualiter
et quomodo poſſit decipere eum.
⌊et querit mortificare eum ⌋. quia
non ſolu₃ querit ei nocere in bonis
exterioribus: ſed etiam in perſona
propria. nec ſolum querit priua
re eum vita corporali: ſed etia₃ ſpi
rituali: querens eu₃ auertere a ſta
tu iuſticie. Sed quia frequenter de
us eripit iuſtum de manu iniqui:
ideo ſub **Auguſtin⁹** ⌊ [D]o
dit. min⁹
autem non derelinquet eū in mani
bus eius ⌋ id eſt in poteſtate eius
ſcd̄m animam vt ei conſentiat. vt
enim ait Job. Terra tradita eſt in
manus impij: id eſt caro tradita
eſt in manus perſequentis. Non
enim ibi dimiſit iuſtum ſuum de⁹.
quia de carne capta educit animā
inuictam. Dimitteret iuſtum ſuu₃
deus in manibus impij ſi illum fe
ciſſet conſentire impio. Cum ergo
ventum fuerit ad illud iudicium
vbi oportet omnes exhiberi ante
tribunal chriſti: et ſtare vt illic re
cipiat vnuſquiſq₃ que per corpus
geſſit: ſiue bonum ſiue malu₃: tūc
⌊nec damnabit eu₃ ⌋ videl₃ iuſtū.
Hugo ⌊cū iudicabitur illi ⌋
id eſt cum ſententia

dabitur **Auguſti** Licet ad
pro eo. tempus
videatur damnari ab homine.

Nicola Poſtq̄ autē ꝓſperi
tatem iniquoꝝ eſſe
cōtemnendam et iuſtorum aduer
ſitatē appetendā oñdit: hic ꝯſeq̄nt
ponit ſuam monitionem: videlicet
ꝙ homo cōmittat ſe fideliter diuīe
diſpoſitioni. nec a rectitudine iuſti
cie moueatur ex maloruꝫ tranſito
ria proſperitate: dicens. ⌊Expe
cta dominuꝫ⌋ i. diſpoſitionem eiuſ
patienter. ⌊et cuſtodi viam eius⌋
obſeruando mandata ei⁹ ⌊et exal
tabit te⌋ de valle preſentis miſerie
⌊vt hereditate capias terram⌋ ſ.
viuen **Auguſti** de qua dicit
tuꝫ. Venite bene
dicti patris mei percipite regnum
Et quid de illis qui nos anguſtia
uerūt inter quoſ gemimus: quoꝝ
ſcandala toleramus: ꝓ quibus ſe
uientibus oramus fruſtra. Quid
de illis erit: ſequitur. ⌊cuꝫ perierint
peccatores⌋ tu eriſ ad dexteram: illi
autem ad ſiniſtram. Duplici ratio
ne iuſtorum gaudia cumulantur.
Primuꝫ cum ſenſerint in quantis
ſint iocunditatibus collocandi.
Deinde cum viderint peccatores in
penis exultabūt ſe ampli⁹ ab eter
no ſupplicio **Hugo** Oſtenſa
liberatos. ſanctorū
dignitate eternam eſſe: hic oſten
dit dignitatem malorum fantaſti
cam eſſe et tranſitoriaꝫ. Vnde dicit
⌊Vidi impium ſuperexaltatuꝫ⌋ ſu
per alios honoribus ⌊et eleuatuꝫ⌋
ſuperbia ⌊ſicut cedros libani⌋ hoc
eſt in maxima dignitate tempora
li. Libanus vero candidatio inter
pretatur. ⌊Et⌋ ipſi nitent cando
re et gloria huius ſeculi ⌊tranſiui
et ecce non **Nicola** quia ta
erat⌋. lis gloia
et poteſtas eſt ita breuis q̄d ē qui
dam tranſitus: ſcd̄m ꝙ dicit Sap.
ij. Vmbre enim et tranſitus ē tem
pus no **Caſſio** Duob⁹ modis
ſtrum. mund⁹ iſte trā
ſitur. ſiue cū deſerit meliore cōuer
ſatōe ſiue cū mortiſ fine relinquit.

Auguſti Ergo tranſiui ad
ſpiritualia: intra
ui ad ſanctuariū dei vt intelligerē in
nouiſſima eorum et ecce non erat.
⌊queſiui eum et nō eſt inuentus lo
cus e **Jeroni** Sicut eniꝫ cedr⁹
ius⌋ ſuper excelſos
monteſ apparet exaltata et impul
ſu ventorum ſepe dilabitur. ita et
impiuſ q̄ relicto deo in diuitijs mū
di confidit quantūlibet floreat: q̄n
tumlibet extollatur et eleuetur nō
inuenietur cum ab hoc mundo mi
graue **Nicola⁹** quia impro
rit. fundo infer
ni eſt abſconditus. ⌊Cuſtodi in
nocentiam⌋ nulli nocumentum in
ferendo ⌊et vide equitatem⌋ iuſte
cum proximo agendo. ⌊quoniam
ſunt reliquie homini pacifico⌋.

Caſſiodo vt poſt hanc vi
tam eterne beati
tudinis premia conſequantur.

Jeronim⁹ Qui hic pacifice
vixerit vt fili⁹ dei
vocet huiꝰ reliquie hoc eſt corpus
mōrle reſuat ad glīaꝫ reſurrectōis

iuxta illud apoſtoli Oport; morta
le hoc induere immortalitatem.

Nicola. Iniuſti autē di
ſperibunt per eter
nam damnacionem ſimul reliq̄
impiorum interibunt

Hugo quia bona tēporalia
que hic reliquerunt
nō proficient eis ſicut in alio pſal
mo dicit. Ne timueris cum diues
factus fuerit homo et cū multipli
cata fuerit gloria dom⁹ eius. quo
niam cum interierit nō ſumet om
nia neq̧ deſcēdet cum eo gloria do
mus eius.

Caſſiodo. Sunt q̄
daȝ volūt
rliquie ſignant memoriam bono
rum quam iuſtus vir in hoc mun
do poſt obitum derelinquit. dum
de actuum ſuoruȝ probitate lauda
tur. Quod vtiq̧ martiribus conti
git qui pro teſtimonio veritatis fe
lices animas reddiderunt. hoc me
reri impij nullatenus poſſunt quī
nullum veſtigium dignuȝ ſue me
morie derelinquunt quoniam ſup
ueniente interitu eorum laus a fra
gilis vita diſſol
uitur.

Jeronim⁹

Palus autem iuſtorum a domi
no per quem et preſentem vitaȝ
capiunt et adipiſci preſtolantur
eternam Et protector eorum in tē
pore tribu
lacōnis

Caſſiodor⁹.

Tempus quippe tribulacōnis du
plex eſt ſed longe diſſimile. Nam
et hic tribulaciones temporales
ſunt quas tamen dominus a fide
libus ſuis ex toto non amouet q̄
mordent pocius q̄m deuorant. Illa
vero tribulacio que in die iudicij
impijs veniet mala quia eterna.
triſtis quia cruciat. vehemens q̄
diſtricta eſt In hoc tempore tribu
lacionis protector eſt dominus q̄
ex ipſa eripit Et adiuuabit eos
dominus quoniam in colluctacō
ne temptacionum fatigantur Et
liberabit
eos

Nicola. ſi ceciderit
in manus
inimici per peccatuȝ Et eruet eos
per veram penitenciam A peccato
ribus id eſt a demonibus in pec
cato obſtinatis et perſeuerantib⁹
Et ſaluabit eos quia ſperauerūt
in eo ſpe debita que prouenit ex
meritis et gracia diuina.

Auguſtinus. Epiſcop⁹
eſt i eccle
ſia catholica ſarcinam ſuaȝ portat
rationem redditurus eſt deo. in bo
nis euȝ noui. ſi malus eſt ipſe no
uit. Si bonus eſt nec ſic ſpes mea
eſt. hec autem omnia didici i eccle
ſia catholica vt ſpes mea non ſit in
homine. Idē in tractatu ſuper eun
dē pſalmū. Nouiſſimus dies kariſ
ſimi terribiliter venturus auditur
is. qui ſecuri eſſe bene viuendo no
lunt et male viuere volunt. Hunc
enim vtiliter ſcimus venturum. et
vtiliter ignoramus quando ventu
rus ſit. paratuȝ cor habeamus be
ne viuendo et non ſoluȝ non time
amus venturum illum diem ſed a
memus. dies quippe ille ſicut in
fidelibus laborem auget ſic a fide
libus laborem finit Quid autem
boȝ duoȝ eē velis aīq̄ veniat. aut

fidelis aut infidelis. nūc ē in ptāte
tua. cū autē venerit tunc non erit
Elige ergo cum tempus eſt quia
deus quod miſericorditer occultat
miſericorditer differt Juſtum aūt
eſt apud deū vt mō impciatur mi
ſericordiā. ⁊ in futuro exerceat iu
dicium Si reuera hēc pturbat ho
minem xpianum q̄ꝛ vides malevi
uentes felices rerū iſtarum copia
circūfluere. ſanos eſſe. ſupbis di
gnitatibus eminere. incolumē ha
bere domū. gaudia: ſuoꝝ obſeq̄a
clientum. excellentiſſimas poten
cias. nihil triſte interpellare vitā
ipſoꝝ mores nequiſſimos vides
facultates copioſiſſimas reſpicis.
et dicit cor tuum nullū eſſe diuinū
iudiciū. oīa caſib⁹ fieri ⁊ fortuitis
motibus

Collect.

Bite ergo ventilare. pcionem
huius pš p̄ oēs cordis tui ⁊ cogno
ſces qm̄ poſt breuem huius vite
proſperitatē pctōres ad temp⁹ flo
rentes. eternis deputabunt̄ tormē
tis. ⁊ iuſti poſt breuē tribulacōez
ad gaudia puenient ſempiterna
Simulq̨ in ꝯcluſione huius pš
attende quanta faciat ꝓ te tu⁹ im
pator Ipſe ē tua ſalus tua ꝓtectō
tua liberatio. vt te hic regat et cu
ſtodiat ac deinde ad vitam eternā
pducat q̄ ē bn̄dictus in ſ. ſ. Amē.

Pſalm⁹ .xxxvij.

D Omine ne

Titulus tal' eſt pš
dauid i rememorati
one ſabbati

Caſſiodorus.

Dicendo. in reme
moracione hoc nobis titulus iſte
pronunciat vt quia peccatū pror
ſus fugere nequimus. ſemper ip
ſum in memoria habeamus. non
ad faciendū ſed vt ab eius frequē
cia ſaltem nos tpemus.

Collector

Caſſiodorus ex. ponit hūc pſal
mum loquēs in perſona Job qui
vt ait fuit ſuperator vite mortal'.
et carnis ſue debellator ac ingenci
um ſuppliciorum triūphator.

Gloſa

Verum quia iſte pſalmus eſt terci
us in ordine penitencialium con
grue de quolibet peccatore poteſt
exponi. Vnde ſenſus tituli talis ē
pſalmus iſte eſt dauid id eſt peni
tentis habitus in rememoracōne
ſabbati Sabbatū eſt requies et
nitatis quam pdere formidat pec
cati conſcius. ⁊ habere conſiderat
grauiter afflictus Iſte nanq̨ peni
tēs in malis penis poſitus timēs.
et inde lugens. ſabbati eterni re
cordatur. Vnde ne huius ſabba
ti beatitudine priuetur domini mi
ſericordiam implorat dicens.

D Omine ne in furo
re tuo argu. me ⌋

Auguſtinus.

Vt non ſim int. illos a ſiniſtris
quibus dicturus es. Eſuriui et nō
dediſtis michi manducare Ite in
ignem eternum ⌊ neq̨ in ira tua
corripias me ⌋ vt in hac vita me
purges et talem me reddas cui
iam purgatorius ignis nō opus

ſit Grauior erit ille ignis q̄m quic
quid poteſt pati homo ī hac vita
Sequitur cauſa probabilis vt in
illo iudicio iam non debeat puni
ri qui malis preſētibus vehemen
ter afflictus eſt Vn̄ ſubdit [Quo
niam ſagitte tue infixe ſunt mihi]

Glo. Sagitte ſūt vindicte dei
.i. dolores a penalitates
anime et corporis

Hugo vtpote triſti
cia eſuies fri
gus ſitis et cetera humani corpis
infirma.

Glo. Ex auguſtino. ex
ſicut ſagitte introdu
tur a infiguntur ita vindicte dei in
tenſe fuerunt in adam p cōmina
tionē ſicut legit geneſ. ij. In qua
cūq; die comederis ex eo: morte mo
rieris Et quia comedit. infixe ſunt
ei. et nobis in ipſo: p penam a cul
pam. et nō ad horam nā [cōfirma
ſti ſup me manū tuā] i. vindictā
tuam vt inerēt michi ſagitte tue
vſq; in finē p̄ntis vite ꝓpter quod
[Non eſt ſanitas in carne mea]
quia porro mortale corp⁹ tot tem
ptationibus et corporalibus mi
ſerijs ſubditum et hoc [a facie ire
tue] i. ab inſtācia vindicte in adā
exercite [non eſt par oſſibus me
is] i. interioribus viribus anime
[a facie] i. a memoria [peccatorū
meorum] Pōnt et hi duo verſus ex
poni in pſona penitentis deploran
tis non inflictam miſeriā vt dictū
eſt ſed aſſumptam penitentiaz co
rā deo memorātis a dicētis [Quo
niam ſagitte tue infixe ſunt m̄]

Jero i. verba ſacre ſcripture ac
doctrine tue infixa ſūt cor
di meo que vt iaculū trāſuerbera
uerunt cor meum vt agerem peni
tenciā [et confirmaſti ſup me ma
num tuam] vt tanq̄ bonus magi
ſter verberibus caſtigacōnis affli
ctum redderes emendatum [Non
eſt ſanitas in carne mea a facie ire
tue] Vidi faciem ire tue hoc eſt in
tellexi p ſcripturās ſanctas quāta
minaberis peccatorib⁹ a extabui
i. cōputrui vel totus defeci petens
ne ipſa ira ſup me deſcenderet [nō
eſt par oſſibus meis a facie] i. a
memoria [peccatoruz meorū] Nul
lam quietem indulſi vel oſſibus
vel membris meis donec ea peni
tendo purgarem Nec mirum ſi nō
eſt mihi pax [Quoniam iniqui
tates mee ſupergreſſe ſunt caput
meum

Caſſi. Caput eniz noſtrū
ratio eſt ſupra q̄m
inter bona nobis collata celſius ni
hil habemus. Ipſa enim duce. do
mino p̄ſtante dirigimur. ipſa nos
ad bonos actus proficuos perdu
cit. quam ſi iniquitas oppreſſerit
illa protinus victa ſuccumbit.

Jero. Iniquitates ergo mee i
uaſuerunt michi pro vt
ſequitur [a ſicut onus graue gra
uate ſunt ſuper me. Sicut pondus
graue ſic peccata mea ſuper me.

Hugo Deinde conqueritur
penitēs iſte de pecca
ti diuturnitate quo impeditur ne
ſurſum ad celeſtia appetenda con
ſurgē poſſit vn̄ dicit [Putruerūt
et corrupte ſunt cicatrices mee.]

Grego. libro Job. viij. qd
enim ſūt cicatrices

niſi vulnerum ſanationes. quoni
am qui peccatum corrigit et plan
git: cicatricem vulneri ſupducit.
Sed cū mens decepta hoc vnde iā
penituit ad delectationem ſui redo
cat: cicatrix penitencie que ſupdu
cta fuerat ad putredinem vulne
ris redit. Et hoc fit a facie inſipiē
cie **Hugo** i. propter inſipi
mee encia meam .ſ.
quia non ſenciebam amaritudinē
peccati Miſer factus ſum
Jero id ē miſerijs afflictus a
curuatus ſum i. humi
liatus ſum ad penitentiam vſq3 in
finem i. vſq3 dum cōfitendo mere
ar indulgentiā obtinere tota die
contriſtatus ingrediebar indig
num me iudicans vt non oculos
ad celum leuare auderem ſed per
tiens pectus meum aiebā. Deus
ppicius eſto mihi peccatori. Cau
ſam huius miſerie et triſticie ſub
dit di **Nico** Quoniam lum
cens. bi mei in quibꝰ
luxuria dicitur regnare ſcdm Gre
gorium. Ome. xxxij. ſup euāgelio
Hugo impleti ſunt illuſio
nibus i. delectacio
nibus carnalibus que recte illuſi
ones dicuntur ppter duas cauſas.
quia poſt factum vellet homo non
peccaſſe Vnde dixit quidam phs
Non emo tanti penitere. hoc dixit.
quia quedam mulier magnū p̄
cium petebat ab eo vt conſentiēt
ei. Secundo quia p momentaneā
delectationē peccator eterno incē
dio obligatur. Talis enim non
poteſt penis illudi Vnde

Gre. Momentaneum eſt qd
delectat: eternū vero qd
cruciat Si enim vnuſquiſq3 cōſide
ret a titillantē intelligat corporis
voluptatem dicere poteſt
Nico Nō eſt ſanitas in car
ne mea quia ex infirmi
tate carnis procedit luxuria.
Jero Vn dicere poteſt cū apo
ſtolo. Miſer ego homo
quis me liberabit de corpore mor
tis huius. Et illud neq3 enim qd
volo facio. ſed hoc quod nolo Af
flictus ſum caſtigando corpꝰ a
humiliatus ſum nimis per penitē
ciam rugiebam in cōfeſſione fa
cta a gemitu id eſt a contriciōe.
cordis mei Gemitus corporis eſt
propter res terrenas vel propter
mortem gemere. gemitus cordis ē
propter peccata ſua vel aliorum.
Nico Domine ante te omne
deſiderium meum qa.
te non latet aliquod ſecretum et
gemitus meꝰ a te nō ē abſcōditꝰ
Jeroni Quicqd deliqi: quic
quid mali geſſi om
nia tibi cum gemitu reſeruaui. ſci
ens quia tibi non occultantur oc
cul **Augus** Videtur autē ali
ta. quādo hominibꝰ
videre ſeruus dei nūqd deſiderium
illud mortuum eſt in corde. Si au
tem ineſt deſiderium. ineſt a gemi
tus. Non ſemper venit ad aures
hominum ſed nunquid recedit ab
auribus dei. Cor meum contur
batum eſt **Hugo** quia ſicut
in me dicit Gre
gorius Juſtum eſt vt in ſe ſemper

merores inueniat. qui relicto vero gaudio. in ſe gaudia querebat. Dereliquit me virtus mea. que conſiſtit in bonis gratuitis. quam habui ante peccatum. Et lumen oculorum meorum. videlicet gracia dei ſimiliter me dereliquit.

Jero. Et ipſum non eſt mecum. quia poſtpoſito veritatis lumine in tenebras decideram peccato.

Colle. reſiduum vero pſalmum. exponunt Jeronimus et auguſtinus de capite chriſto domino noſtro paſſo a crucifixo. licet quedam conueniant corpori. Vnde vox eſt chriſti in paſſione conſtituti. Amici mei et proximi mei. videlicet iudei et iudas.

Jero. Quos amicos vocat propter abraham et proximos eo quod ab eorum generatione aſſumpſit carnem. aduerſum me appropinquauerunt.

Hugo. cum gladijs et fuſtibus vt habetur Math. xxvij. Et ſteterunt. accuſantes me. Et qui iuxta me erant. ſcilicet apoſtoli qui comitabantur me. de longe ſteterunt.

Jero. de quibus ait euangeliſta. Cum autem apprehendiſſent eum ſtabant omnes noti eius a longe.

Hugo. Et vim faciebant qui querebant animam meam. ſcilicet iudei qui me violenter captum duxerunt ad principem ſacerdotum. Et qui inquirebant mala michi. ſcrutantes quomodo in me cauſam mortis inuenire poſſent. locuti ſunt vanitates. fingendo falſa teſtimonia contra me. Et dolos tota die. id eſt continua praua cogitatione.

Jero. Meditabantur. adducendo falſos teſtes. vel cum interrogarent eum ſi deberent cenſum dare ceſari. aut ſi mulier deprehenſa in adulterio lapidaretur. Ego autem tamquam ſurdus non audiebam: et ſicut mutus non aperiens os ſuum. ſemper que exprobrabant ſuſtuli et iugiter ſilui. Vnde pilatus manifeſtat cum dicit Michi non loqueris. etc. Vnde et yſaias. liij. de ipſo prophetauit dicens. Quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet et non aperiet os ſuum. Et factus ſum ſicut homo non audiens. Nam cum me conſpuerent. et cum me verberarent. et illuderent cum genu flexo. nihil reſpondi. Et quaſi homo non habens in ore ſuo redarguciones. Sic tacui accuſatus quaſi non habens quid pro me reſpondere deberem. Chriſtus in omnibus exemplum dedit vt homo flagella et correptionem pacienter portare debeat. Ideoque tamquam mutus tacui. Quoniam in te domine ſperaui: tu exaudies me domine deus meus. vt me reſuſcites.

Hugo. Quia dixi. id eſt petiui a te. ne quando ſupergaudeant michi. id eſt valde gaudeant. inimici mei. iudei pro me deuicto.

Jeroni. Et pro quia. Dum commouentur pedes mei. id eſt apoſtoli ad infidelitatem qui nomen meum portare debuerant per orbem terrarum. Commoueri poſſunt pedes mei a

ſtabilitate ſua et inimici inſultarē
in me. ſi ī hac crucis morte humi
liatus non reſurrexero ⌊in me ma
gna locuti ſunt⌋ dicentes Si filius
dei es deſcende de cruce ⌊et etiam tu
exaudies⌋ Quoniam ego in fla
gella paratus ſum⌋ preparo ad ſu
ſtinendam crucem. lanceam vel a
cetum vt per hanc mortē meo ſan
guine redimam populum pereun
tē; quia chriſtus ad hoc venit vt
ſuſtineret paſſionem. Vel poteſt
eſſe vox penitentis parati ad peni
tentiam atq; dicentis Ideo exau
dies me domine

Nicola

⌊Voniam ego in
flagella paratus ſum⌋ id eſt ꝓm
ptus animo ad ſuſtinendum fla
gella que michi volueris inferre.
⌊et dolor meus in conſpectu meo ſē
per⌋ quia ſcio me penam pro pec
catis meis meruiſſe.

Gloſa

Impius ſe defēdit
in peccatis et iuſtus contra ſe ira
ſcitur. Bernhardus Totus debet
eſſe in diſciplinis diſcipulus chri
ſti. vt humilietur ad timorem. eru
diatur ad ſciētiam. exerceatur ad
penitenciam. coronetur ad glori
am quia quanto homo promior ē
ad flagella toleranda. tanto deus
promior eſt ad miſerendum ⌊Itē
exaudies me⌋

Hugo

⌊Quoniam iniqui
tatem meam annunciabo⌋ per con
feſſionem ⌊et cogitabo pro pecca
to meo⌋ delendo et ſanando.

Auguſtinꝰ

Hoc eſt enī curam gere
re pro delicto ſemper miti. ſemper i
tendere ſemper ſtudioſe et ſedulo
agere vt ſanes peccatū. Ecce de die
in diem plangis peccatum tuum.
ſed forte lacrime currunt a manꝰ
ceſſant. fiāt elemoſine. redimātur
pctā. gaudeant indigentes de da
to tuo. vt et tu gaudeas de dato dei
Eget ille a te. eges tu ad deum Tu
non contemnas egentem tui. et
deus te non contempnet egentem
ſui hoc eſt curam gerere et cogita
re pro peccato meo ⌊Inimici au
tem mei viuunt⌋ Bene ē eis. gau
dent in ſeculi felicitate vbi ego la
boro a rugio a gemitu cordis mei
Vel ē vox chriſti de iudeis dicētis.

Jeronimꝰ

⌊Inimici autem
mei viuunt⌋ vi
delicet iudei. quia non ſunt ſtatim
vlcione diuina puniti ⌊et confir
mati ſunt ſuper me⌋ ad opprimen
dum me.

Auguſtinꝰ

⌊Et mul
tiplica
ti ſunt qui oderunt me inique⌋ qꝛ
bona ſibi facere volentem oderunt
⌊Qui retribuunt mala ꝓ bonis⌋

Jeronimꝰ

dulcedinē eter
ne vite afferen
tem aceto ac felle me potauerunt
⌊detrahebant michi⌋ dicentes Ali
os ſaluos fecit. ſeipſum non pōt
ſaluum facere ⌊quoniam ſeq̄bar
bonitatem⌋ vt implens voluntatē
patris pro vita populi ſuſciperē
mortem ⌊Ne derelinquas me do
mine deus meus: ne diſceſſeris a
me⌋ cum profunda inferni pene
trauero ⌊Intende in adiutorium
meū dñe deꝰ ſalutis mee⌋ manifeſtū
eſt domine ihū qꝛ intēdit te pater

ſuſcitans te a mortuis tercia die ⁊
collocans ad ſuam dexteram te in
celeſtibus ſuper omne principa
tum et poteſtatem dās tibi nomē
quod eſt ſuper omne nomen.

Auguſtin⁹ Dicamus ⁊ nos in illum
et per illū qui interpellat pro no
bis. ne derelinquas me domine de
deus me**Caſſiodo.** Quia
us. grauior eſt bone conſcientie metus erra
re poſt veniā. ne diſceſſeris a me.

Nico. Quia ſine te nō poſſuꝫ temptationibus rſiſte
re. Intende in adiutorium meū.
continue preſtando michi auxili
um. domine deus ſalutis mee. a
quo et in quo conſiſtit ſalus.

Auguſti. In ipō accepturi ſumus ſalutem ſē
piternā ⁊ vt contemplantes glori
am dei. ⁊ eius faciem videntes. eū
laudemus in eternum ſine defectu
ſine aliqua pena iniquitatis. ſine
aliqua peruerſitate peccati laudā
tes deum et iam non ſuſpirantes.
inherentes illi cui vſqꝫ in finem ſu
ſpiramus et ī ſpe letati ſumus. In
illa enim ciuitate erimus vbi bo
num noſtrum deus eſt. lumen no
ſtrum deus eſt. panis deus eſt. vi
ta deus eſt qui eſt benedictus in ſe
cula ſeculorum. Amen.

Pſal.xxxviij.

Dixi cuſto
diam vi
as meas
vt ñ deli
quam in

Titulus talis eſt In finem ꝑ ydi
thun canticum ipſi dauid.

Nico. Ad conſiderandum in tellectū huius tituli pri
mo ſciēdū eſt ꝙ ſic dicitur ī. pali
po. xxv°. Dauid inſtituit cantores
ducentos. lxxxviij. qui per vices
canerēt diuinas laudes ⁊ in iſtis
fecit tres principales cantores. ſ.
aſaph eman et ydithun. Fecit eti
am dauid pſalmos ab iſtis cāto
ribus decantandos ſcđm ꝙ habe
tur ꝑmi pali po. xvi. ⁊ vel dre. iij

Glo. Quorum cantorum no mina eſdras frequent
poſuit in titulis Tum pro hono
re miniſterij Tum propter nomi
num interpretationes p quas ſb
iectorum pſalmorum intellectus
panduntur ſicut ⁊ huius pſalmi
apitur intellectus per hoc nomen
ydithun quod interpretatur trā
ſilieñs eos. videlicꝫ q̄ inhiāt terrenis

Hugo. Iſte ergo ydithun promittit ſe tranſiē
omnia mundana. quia in mundo

non eſt niſi labor et afflictio ſpiri
tus. vnde ſenſus tituli talis ē Can
ticum id eſt tractatus iſte qui id
circo dicitur canticum quia in eo
agit̄ de eterna btitudine ad quaz
iocūdū ē tūſire dirigēs nos in finē
q. dūm nrm ieſum xpm. attribui
tur dauid auctori. Canticum dico
factuz pro ydithun id eſt pro trā
ſiliente mundum per contemptū
per carnis caſtigationem. per ra
tionem. et per contemplationem.

Glo docet enim nos preſēs
psalmus a dilectōne ſe
culi ad legem dei. et inde ad eterni
tatem tranſilire.

Jeronimus docet ēciaz
vt thezauri
ſemus i ſeculo ea que ad profectū
animarum pertineant Inſuper do
cet vt refrenās homo os ſuum ob
ſeruet ne per fatuitatem verborū
incidat in peccatum quia ſcit pro
pheta etiam de verbis ocioſis raci
onem eſſe reddendam.

Caſſiodor Et quia cōſue
tudo eſt hūa
nitatis vt cum aliquis ſe laudabi
li ɔuerſacione tractauerit calum
niancium inſidijs protinus appe
tatur. Iſte ergo ydithun qui de
probabili opinione peſſimorum
contraxit inuidiam. ſecum delibe
rans melius eſſe ſilencium tene
re ꝙ aliquid inter emulos loqui
In primis ait.

Hugo ⌊Dixi cuſtodi
am id eſt⌋
firmiter in corde diſpoſui cuſtodiē
⌊vias meas⌋ videlicet locutiones
et opera
mea.

Caſſiodor⁹ Nō
dic
a criminibus me abſtineam quia
iam ſanctus erat ſed a ſuperfluis
verbis vnde ſubdit ⌊vt non delin
quam in lingua mea⌋

Hugo In ligua multis mo
dis delinquitur vide
licet adulando. mentiendo. ocioſa
loquendo. murmurando cōtra dei
ordinationem vel proximi promo
tionē. detrahendo iurando inopor
tune lo
quendo

Caſſiodo. difficil
quippe
res eſt linguam in lubrico faucīū
conſtitutam veritatis rigide tenere
menſuram. cui ſi incaute frena la
xentur. freqūter contra ſe loqui
tur. Facilius enim culpa refugit̄
tacendo ꝙ loquendo. Ideo ſubdit

Jeronimus ⌊Poſui cuſto
diā ori meo⌋
beatuz enim hominem oris cuſto
dia facit cum non profert inania
ſed que deo ſunt digna.

Hugo Vnde prouerbiorū.
xxi. Qui cuſtodit os
ſuum et linguam ſuam: cuſtodit
animam ſuā ab anguſtijs. Et oſtē
dit ꝙ hoc fecit quādo magis neceſ
ſarium
fuit. s.

Caſſiodor⁹ ⌊Cū
con
ſiſteret peccator aduerſum me⌋ id
eſt inuidus querens audire vnde
calumniam poſſit efficere. Qua
liter autem ori ſuo cuſtodiam po
ſuit inſinuat cum ſubiungit.

Jeronim⁹ ⌊Obmutui⌋
ne cum obmur
gantibus me conſtreperem vel cō

tenderem [et humiliatus ſum et ſi
lui a bonis]vt intelligas purum
fuiſſe ſilencium non doloſum. q̄a
ſalubrem commemorationem re
cipe non poterāt qui cōrectionum
ſentinam pquirebant. Nam dn̄s
in euāgelio dicit. Ne miſeritis mar
garitas vr̄as an̄ porcos [et dolor
meus reno
uatus eſt]

Hugo.

Nouus
erat do
lor p contēptu et obſtinacōe ma
loꝝ ſꝫ renouatus ē pro damno bo
noꝝ qui amittūt paſtuꝫ verbi dei
[Concaluit cor meū intra me]id ē
ab omni pte ſuccenſū ex gr̄ina di
lectione .ſ. dei

Caſſi.

[Litra me]
et proximi.
.ſ. interiore
homine vbi ratio tacite loquitr̄ a
dn̄o dignanr̄

Hugo.

Et licet
exaudit.
.calorē
iſtum nō poſſum pandere vt ex bo
no theſauro cordis pferā bona ex
hortatorij ſmōis [Et]tn̄ [i meditā
tione mea]hoc ē in ɔſilio vel in de
libacōe cordis [exardeſ et ignis]
.i. affectū caritatis ꝗ dilcōeꝫ cordis
ſeruabo intus quaꝫ nō poſſuꝫ pro
ducere foris ad effectum Et in hoc
ardore ca
ritatis.

Aug⁹

[Locutus
.ſuꝫ]nō audi
tori quē nolo erudiē ſꝫ exauditori
do a q̄ volo erudiri [i ligua mea]

Caſ.

hoc ē in illa puritate mē
.tis q̄ ſolebaꝫ ipſi dn̄o cō
fiteri ꝗ aduentum eius ſtudio pie
dilcōnis expeterē vt q̄d locutus es
[notū fac m̄ dn̄e finē meū Et nu
meꝝ dieꝝ meoꝝ quis eſt. c]

Jero

Non finē iſtius vite q̄rie
.ſibi notū fieri. ſꝫ illum in

quo euacuatis ptātibus ac deſtru
cta morte xp̄o iungat q̄ eſt finis le
gis Ipſe enim noſter eſt finis ad
quem puemiſſe vita eterna eſt. q2
noſſe illuꝫ eſt vita eterna vt di. Jo.
xvij. Neqꝫ iſtorū dierū numerum
vult ſcire ſꝫ illoꝝ de q̄bus dicit do
min⁹. Apud prēm meū māſiones
multe
ſunt.

Aug⁹

In illa viꝫ ihrl̄ꝫ
ciuitate ſpecioſa
dn̄i mei vbi non erit mors neqꝫ de
fectus neqꝫ dies trāſiens ſed pma
nens qui nec heſterno p̄cedit nec
craſtino impellit [vt ſciaꝫ quid de
ſit mi
chi]

Jero

hoc ē tunc facies in
telligē oīa bona vt
cuꝫ hec nota habuero ſciā q̄d ad
huc in ſeculo degente deſit ad pal
mam btītudinis ɔſequendā Per
fectus enim erat paulus qui dice
bat Bonum certamen certaui cur
ſum cōſummaui nūc autem deeſt
mihi corona iuſticie quam domi
nus retribuet mihi Poteſt ꝗ iſte
verſus ad litteram exponi

Hugo

[notuꝫ fac mihi do
mine finem meum
id eſt mortem meam corporalem
videlicet exitum vite vt eum in me
moriam habeam. quod neceſſari
um eſt propter multa q2 timoreꝫ
incutit et facit contemni diuicias
et gloriaꝫ mundi. atqꝫ cautela eſt
contra omne peccatum vnde eccle.
vii. In omībus operibus tuis me
morare nouiſſima tua et in eter
num non peccabis E contrario di
citur trenorum .i. Sordes eius in
pedib⁹ eius nec ē recordata eſt finis
ſui Sed quia non contingit finem

conſequi niſi per medium ideo petit ſibi notū fieri ſubdens [Et numerum dierum meorū] ſupple notum michi fac nō vt vacem voluptatibus ſed [vt ſciā] q̄d temporis et meriti [deſit michi] vt ſcilicet in tēpore reſiduo diligencius emendē vitam meam. Sicut viator qui videt diem tendere ad occaſum et adhuc ſibi grādem viam reſtare ad locū quo tendit. feſtinācius et ardencius currit. Vnde monet nos apoſtolus prima ad chori. ix. Sic currite vt comprehēdatis. Deinde oſtendit vir ſanctus ſe exauditū in hoc q dominus oſtendit ei defectus ſuos quos patitur in preſenti vita propter quos tranſilire nō poteſt ad vitam vbi nullus eſt defectus. et in primo allegat breuitatē vite dicens [Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos] Trāſlacō hebraica habet [ecce breues poſuiſti dies meos] quia res breuis eſt de facili menſurabilis. De hac breuitate dicit Job. xiiij. Homo natus de muliere breui viuens tempore. et idem. xiiij. Breues dies hominis ſunt. numerus menſiū eius apud te ē [et ſubſtancia mea] que adā peccante dampnata eſt [tanq̄ nihilum ante te] quia teſtante apoſtolo. Qui putat ſe aliquid eſſe cū nichil ſit ipſe ſe ſeducit.

Caſſiodo. Cui nichil aliquid diuinitas contulerit d' proprio ope non habet quod preſumat. Iſte igitur ſanctus vir conſiderans ſubſtantiam hominis nichil eſſe conſequenter ſubiungit [Veruntamē] quoniā in hac mortalitate verſamur vbi mentem noſtram fragilitas pulſat humana nec eſt adhuc vnum illud eternum quod nos in ſua faciat firmitate conſiſtere [vniuerſa vanitas omnis homo viuens]

Jeronimus. Si peccator eſt et in diuicijs fluxerit. vanitati ſubſiſtit. Si iuſtus et deſiderat diſſolui et cum chriſto eſſe. vana eſt nichilominus vita preſens. et ſicut vita hominis eſt modice duracionis. ita et parue cogitationis. Ideo ſubdit

Hugo [Veruntamē in imagine pertranſit homo] id eſt ad modum ymaginis que videtur in ſpeculo et ſtatim diſparet et tranſit eundo ad mortē ſed pertranſit id eſt perfecte tranſit moriendo nec ſolum hoc patitur [ſed et fruſtra conturbatur]

Nicola. Id eſt vana ſolicitudine anxiatur. Cuius cauſa ſubditur [Theſaurizat] id eſt magna ſolicitudine [et ignorat cui congregabit ea]

Caſſiodo. Hinc probatur iſta vanitas quoniam cupit peritura ſeruare quorum poſſeſſio incerta eſt.

Jeroni. Plerique multa congregant que aut deſideria filiorum euertunt aut fiſcus occupat aut diripiunt alieni. beatus autem ille eſt qui ibi theſauriſat vbi fures non effodiunt nec furantur vbi audire meretur. Quod vni feciſtis vni ex minimis meis: michi feciſtis Et intuere

quia licet multa ſint ſimilia in quibus hominum mutabilitas accuſetur. auaricia tamen electa ē cui hec pocius imputetur Scriptū eſt enim. Radix omnium maloꝝ ē cupiditas.

Hugo Deſmiatis miſeriis et defectibꝰ que ſunt cauſe tranſiliendi ad deum oſtendit ſe tranſilire ad deum ſpe et deſiderio Vñ dicit Et nūc exquo tot ſunt in mundo miſerie et defectus que ē expectacō mea. nonne dominus. quaſi dicat. ſic

Caſſiodorꝰ Nam viciorum tranſilitor egregius neceſſe erat vt illud tempus expectare debuiſſet quando eum eterna premia coronarent Et ſubſtātia mea apud te eſt ſubſtanciam vero ſuam hic non illā a deo de qua ſuperius dixit. Et ſubſtantia mea tanꝗ nichilum ante te Sed hic ſubſtantiam in bonam partem debemus accipere.

Nicolaus que accipitur hic pro diuiciis que non pereunt Diuicie eniʒ iuſtorum reſeruantur apud dominū ſcḋm illud yſai. lxiiij. Oculus non vidit nec auris audiuit que preparaſti deus diligentibus te Et que ex confidencia diuina inſurgit homo ad deprecandum ipſum. ideo ſubdit deprecando.

Jeronimus Ab omnibꝰ iniquitatibus meis erue me preteritis preſentibꝰ et futuris.

Caſſiodorꝰ Quis iſte ſanctus probabiti ſe deuocione tractaret tamē rogat vt ab omnibus iniquitatibus ſuis domini miſeratione liberetur vt agnoſcamus neminem hic eſſe ſecurum ꝗuis beneficia diuina percepit Opprobrium inſipienti dediſti me Stultorum conſuetudo talis eſt vt illos magis irrideant quos moribus bonis ſtudere cognoſcunt Sanctus ergo vir opprobriū erat ſtultis quē eis diſſimilem reſpuebāt. vnde ſeneca Nondum felix es niſi tota turba te deriſerit. Deīde redit ad ſuperiora que dixerat aſſerens ſe non reſpondiſſe inimicis ſuis dicēs Obmutui et n̄ aperui os meuʒ

Jeroni. Cum me conuiciis a iracundiis et diuerſis improperiis laceſſerent id eſt irritarent nichil ad ea que michi inferebantꝰ reſpondi.

Hugo quoniaʒ tu feciſti vt in aduerſis permiſſione tua michi illatis non murmurarem.

Caſſiodo. Ipſe vtiqꝫ fecit qui paciencie dona conceſſit amoue a me plagas tuas Plage ſunt correctōes quibꝰ pro noſtris peccatis iuſtiſſime verberamur.

Auguſtinus Ac ſi dicat. Tantum cede vt proficiam non vt deficiam.

Hugo Et neceſſe habeo vt ipſas a me amoueas quia A fortitudine manꝰ tue id eſt a graui correpcōe potēcie tue ego defeci quantuʒ in me eſt in increpationibus tā verboꝝ ꝗ verberū propter iniquitatem corripuiſti hominem

Auguſti. hic pietas domini
euidenter oſtēdit
qui non diligit increpationes niſi
vt homines corrigantur. Iniq̄tas
quippe mortaliū. more putredinis
ſine fine vagaretur ſi eam medici
nalis increpacio nō deſecaret. In
crepatur enim omnis homo pro
pter iniquitatem quez perdere nō
vult diuina maieſtas. Flagellat
autem omnem filium quem reci
pit. Et tabeſcere feciſti ſicut arane
am animam eius. Tabeſcit ani
ma id eſt deficit vita carnalis cum
caro luxuriis et concupiſcenciis re
frena

Caſſiod. Aranea ve
tur.
ro corpus ha
bet tenue. in terra nō habitat ſed
per loca alciora telas quaſdam te
nuiſſima viſcerum egeſtione cōte
xit. Huic ergo exiguo corpuſcu
lo recte conuerſi et afflicti anima
comparatur qui longis mortifica
tionibus vigiliis que fatigatus ter
rena deſerens. operacōnes virtutū
ſubtiliſſimas diuino timore tabe
factus efficit. Poſt hec reuertitur
ad illud ſue propoſitionis inicium
qui licet homo increpetur licet ta
beſiat tamen fragilitate humani
tatis diuerſarum rerum varietate
confunditur.

Hugo. Verū
vnde dicit
tamē
vane conturbatur omnis homo.
quia preter hoc quod in ſolicitudine
temporali eſt vanitas: eſt etiam
conturbacio quia eſt labor in acq̄
rendo. timor in poſſidendo et dolor
in amittendo. Ponitur enim hic
omnis pro maiori parte.

Caſſiodo. q̄a ab hac con
turbacōne ille
ſolus excipitur qui ad diuinaz cō
templationem pura mente tranſ
fertur. Deinde ypodithun iſte humi
liter exorat remitti ſibi peccata pri
uſquam vitā finiat dicens. Exaudi
orationem meam domine et depre
cationem meam. Oracio eſt oris
racio quam preoni allegamus vo
ta noſtra pandentes. Deprecacio
vero eſt frequens et aſſidua ſup
plicacio que ab imo pectoris pro
fertur archano. Auribus percipe
lacrimas
meas.

Ieroni. Pro eo quod
a te pegri
nor et deſiderium habeo diſſolui et
ad te tranſire. lacrimas meas di
rexi q̄ violente ſūt ſemper in pre
cibus et ad clemenciam medicina
lem animuz miſerantis adducit.
Ne ſile
as a me.

Caſſiodo. id ē
fac
vt ego audiam te occulta cordis
inſpiratione dicentem illud quod
euangeliuz teſtatur. Remiſſa ſūt
tibi peccata. ſiue illud quod in alio
loco pſalmus dicit. Dic anime mee
ſalus tua ego ſum. Vel ne ſileas
in futuro michi dicere. Venite be
nedicti patris mei percipite regnū
quod vobis paratum eſt ab origi
ne mundi. quoniaz aduena ego
ſum. Omnes enim nos peccatum
fecit a diuina ciuitate extraneos
et nepharia tenuit regione ſecu
li captiuos. Sz quoniaz miſericor
dia eius nos ſuſcipit. incole ſumus
quoniā illuc aduenimus id eſt de
babilonia ad ihrlm ipſo attrahente

tranſponimur. et addit apud te
vt non in dyaboli ſed in domini ci
uitate incolam cuȝ fuiſſe ſentires
ſubiunxit q3 et peregrinus Om
nis enim homo qui recipitur in be
atitudinem. peregrinus dicitur qꝛ
incipit eſſe vbi non erat. Dicitur
enī peregrinus quaſi pergens lon
gius. Et vt generalem hanc de om
nibus ſāctis cognoſceres fuiſſe ſē
tenciam dicit ſicut oēs pr̄es mei
Jero. qui dum erant in corpo
re peregrinabantur a do
mi Caſ. Ad vltimum vir ſcūs
no iſ ſibi petit dimitti vt
cert⁹ perueniat ad futurā iudicia. d.
Hugo Remitte mihi pec
cata mea vt refrige
rer ab eſtu culpe priuſq̄ abeā
de vita preſenti p mortem et am
plius Caſſi vtiq3 in h° mun
n̄ ero. do vbi peccatorū
facinoribus ſubueniſt qꝛ poſt mor
tem non ſit peccatoruȝ remiſſio vel
ſi deſinas ante mortem ſubuenire
amplius nō ero quia male ero. et
male eſſe non eſt eſſe. quia non ē
eſſe in eternis afflictionibus per
manere. Eſſe enim ꝓprie eſt beati.
Merito ergo non ſe dicebat eſſe ſi
ſe habere cuȝ electis non intellige
ret porcōeȝ. Ecce viciorū triſtilitoꝛ
egregius quanta nos beatiſſime
inſtitutionis ſalubritate cōmonu
it inter blaſphemos et iniquos ha
bere lingue continentiam. Noxia
docet nos vitare ac grauiſſima rixe
certamina prudenti moderatione
cōprimere. Silencium eſt quippe
probabile quod minime nos pdu
cit ad culpam. quod ſapientes p
bit. quod grauiſſimos facit quod
conſiliuȝ nutrit quod ipſum quo
q3 grauiſſimū oſtendit eſſe ſermo
nem. Quapꝓpter hauriamus reme
dij huius ſaluberrimam pocionē
vt qui ſanctos tam proficue tacu
iſſe cognoſcim⁹. inmoderatam lin
gue inſolēciam non foueamus.
Colle. Rogemus etiaȝ humi
liter pium dominuȝ no
ſtrum vt in pn̄ti vita remittat no
bis omnia delicta noſtra quatin⁹
huius ſeculi pegrinacione p mor
tē carniſ abſolutoſ dignetur nos
facere ciues ſanctorum et domeſti
cos dei patris cui eſt honor et glo
ria in ſecula ſeculoȝ. Amen.

Pſalmus. xxxix.

Expectans ex
Huic pſalmo prepon
tur talis titulus In finē
pſalmus dauid. Caſſio. Sepe dixi
mus per
finem et dauid chriſtum ſignari
cui iſte titulus aptandus eſt.
Nicola. Pro vt innuit apo
ſtolus ad hebreos
decimo. vbi inducit litteram hu
ius pſalmi dictum eſſe de perſona
chriſti. Ad exponendū ergo hūc
pſalmum de chriſto. Sciendum ē
q inter ſeptem regulas legis qua
rum pma eſt de domino et eius cor
pore q̄d ē eccā ſeu fideliū cōgrega
cio q̄ppt̄ cōnexionē capitis ad cor

pus ꝛ econuerſo ſacra ſcriptura frequenter tranſit ſub vno conte xtu de vno ad aliud loquens qua ſi de vna pſona. ſicut dic̄ yſaias lxi. Induit me dominus veſtimen to ſalutis ꝛ indumento iuſticie cir cūdedit me quaſi ſponſum decora tum corona et quaſi ſponſaꝫ orna tam monilibus ſuis Quod enī; di cit quaſi ſponſum decoratum coro na referendū eſt ad xp̄m Et quod ſubditur ꝛ quaſi ſponſam ꝛc̄. refer tur ad corpus eius miſticum qd eſt eccā ſm qꝫ dicit aug⁹. iij. de do ctrina xp̄iana Hoc eciā patet cla rius in nouo teſtamento Actu. ix. vbi dicitur. Saule ſaule quid me pſequeris me .i. corpus meuꝫ mi ſticum .i. eccleſia vel congregacio fidelium. Saulus enī nō pſeqbat chriſtum in pſona ꝑpria ſed eius fideles. Quod āt ſtatim ſubditur Ego ſum ieſus nazarenus. ad pſo nā domini refertur. Alia eſt regu la de corpoē domini vero ꝛ pmixto quia in corpore domini miſtico cō tinentur ſimul boni cum malis vſꝫ in die iudicij ſed tunc ſegregabū tur ſicut paſtor ſegregat oues ab edis. Et racōe huius cōmixtionis aliquādo vituperantur boni cuꝫ ma lis ſicut yſa. .i. dicit Cognouit bos poſſeſſorem ſuum et aſin⁹ preſepe domini ſui. Iſrahel autem me non cognouit et populus meus non in tellexit. Aliquando autem ecōuer ſo mali commendantur cuꝫ bonis ſicut oſee. xi. dicitur. Puer iſrahel et dilexi eum. His viſis primo cir ca miſteriū incarnationis chriſti

ponitur graciarum actio ex parte corporis miſtici quod eſt eccleſia que ex totius mūdi partibus: ꝛc̄ congreganda expectans criſti ad uentum et dicens ⌊

Expectans expectaui dn̄m⌋ qꝛ ſācti pr̄es de corpe xp̄i mi ſtico exntes per fidē cū magno de ſiderio expectauerunt chriſti aduē tuꝫ. vnde dicebant yſa. lxiij. vtinā dirumperes celos atqꝫ deſcēderes.

Caſſio. Superflua nō eſt tā decora repeticō Expe ctare ſiquidem poſſumus ꝛ ingra ti. Expectantes autem expectamus quando mites aliquid cum mag no deſiderio ſuſtinemus ⌊et inten dit mihi⌋ id eſt oracioni fidelium de aduentu chriſti.

Nico ⌊Et exau diuit pre ces meas⌋ in mundo viuendo ⌊et eduxit me de lacu miſerie⌋

Auguſti id eſt de profūdo iniq̄tatis que ho mines miſeros facit ⌊et de luto fe cis⌋ id eſt de carnalibus concupi ſcen cijs

Caſſiodo. Nam ſicut lutuꝫ fecis fetidū atqꝫ ꝯgue eſt ita ꝛ homi deli cta limoſa ſunt q̄ et fetoribꝰ horre ſcūt et ꝯuitate demergunt Poſt q̄ vo dn̄s eduxit me cuſtodiuit me a recidiuo Vnde ſubditur.

Nico ⌊Et ſtatuit⌋ .i. ſtabili uit ⌊ſupra petram⌋ id eſt chriſtum ſcd̄m qꝫ dicit apoſto lus .i. ad cho. x. petra autem erat chriſtus ⌊pedes meos⌋ id eſt affe ctus quibus anima cogitando et deſiderando graditur. Pedes meos

ſup̄ petrā ſtatuit, cū in xp̄i dn̄i iuſ
ſionibus ambulamus [et direxit
greſſus meos] id eſt actus meos
in vitam eternam per legem euan
gelicam que docet contemnere ter
rena et amare celeſtia ac per hoc
introducit ad beatitudinē quod
lex vetus facere non poterat ſcd̄m
ꝙ dicitur ad hebreos . vij . Nihil
ad perfectum adduxit lex.

Jeronim⁹ [Et immiſit
in os meum cā
ticum nouum] quia chriſtus no
nus homo venit in mundum . no
nam legem dedit mundo

Gloſa. Nouus ergo popu
lus chriſtianus no
uam legem cantat de incarnacio
ne dn̄i et reſurrectōne [et carmē]

Jeronimus id eſt laudē
[deo noſtro]
vt iam non ſonos turpes et the
atrales concinā . ſed in dei vinctis
hymnis per armoniā noui teſta
menti delecter Notandus eſt de
do

Gregorius.

In commentario dicit ſuper eze
chielem omelia . viij . prius enim
de luto prauitatis educitur vt eius
pedes per fidem in petra ſolidentur
et poſtꝙ boni operis pedes a greſ
ſus iam in petra fixerit tunc predi
cacionis canticum accipit vt hy̅
num domino dicere et vocibus et
operibus
poſſit.

Jeronimus

[Videbunt multi] chriſtum an
nunciatum veniſſe [et timebunt]
intelligentes per chriſti predica

cionē ſe peccatores [et] effecti cri
ſtiani [ſperabūt in domino] vt eis
priſtina remittantur peccata.

Hugo. Et quia beatus eſt q̄
ſic conuertitur . Ideo
ſubdit [Beatus vir cuius eſt no
men domini]

Nicolaus. ſcilicet
Jheſu
chriſti [ſpes eius] quia ſcd̄m ꝙ di
citur actu . iiij . Nō eſt aliud nomē
ſub celo ī quo oporteat nos ſaluos
fie
ri.

Caſſiodorus. Nomē
enim dn̄i
inter cetera ſaluator : eternus eſt.
Et ille ſpem ſuam ponit in eius no
mine qui ſe non ſuis meritis ſꝫ ab
eo ꝑ grām credit eſſe ſaluandum
[Et] etiā q̄ [nō reſpexit ī vanitates]
hoc eſt fiduciā nō poſuit in terrenis
que ſunt vanitates a mentē a ſan
cta religione fallaci illuſione con
uertūt [et inſa
nias falſas]

Jeronim⁹

Inſanie autem falſe ſunt ire rixe .
diſſenſiones . et ꝛliqua quibus ho
mines inſaniunt vt peccent que a
poſtolus opa carnis eſſe dicit.

Caſſiodorus. Vel in
ſanie fal
ſe ad illos aptari poſſunt qui ſpe
ctaculorum fallacium delectacio
ne capiun
tur.

Nicolaus Cōſe
quen
ſequenter oſtenditur magnitudo
miſterij incarnacionis chriſti cū
dicitur [Multa feciſti tu domine
deus meus mirabilia tua] mundū
creando et gubernando . ſed ma
ius fuit mirabile ſatis ipſuꝫ recre
ando ꝑ tuā bn̄dictā incarnacōem

et paſſionem. Ideo ſequitur⌊ et co
gitacionibus tuis⌋ quibus ab eterno
no diſpoſuiſti miſterium incarna
cionis tue⌊ non eſt qui ſimilis ſit
tibi⌋ quaſi dicat hoc mirabile exce
dit omnia mirabilia tua. Tranſla
cio hebraica habet⌊ et cogitacões
tue pro nobis⌋ quia ſunt cauſe no
ſtre ſa
lutis.

Caſſiodorus

Adue
nus
predicauit ſancta mater eccleſia.
Nunc audiamus dominum ſalua
torem dicentem⌊ Annunciaui⌋ p
prophetas me venturum in carne
⌊ et locutus ſum⌋ Perſonaliter hoc
fecit cum inter nos conuerſatus
euangelizauit. Addiditque⌊ multipli
cati ſunt ſuper numerum⌋ quia ſci
licet ſuper calculum beatorum mul
tiplicata eſt turba peccancium.
Deſignat enim tantum illos in li
bro viuencium ſcriptos qui illi ihe
ruſalem ſuperne predeſtinati eſſe
noſcuntur. Unde bene dicit chriſti
predicacione multiplicatos ſuper
nume
rum.

Gregorius

xxv°
moã
lium Quia multis eccleſiam intrã
tibus hi ad fidem ſpetenus veniũt
qui a numero regni celeſtis exclu
duntur. Hic enim fidelibus per cõ
feſſionem chriſtiani nominis ad
mixti ſunt ſed propter vitam repro
bam illic numerari in ſorte fideliũ
non me
rentur

Nicola

Deinde oñ
dit miſte
rii incarnacionis racio et hoc in p
ſona chriſti quia propheta trãſit
de corpore ad caput per modum
ſupra dictum. Unde dicit⌊ Sacri

ficium⌋ Circa quod eſt ſciendum
q̃ vna cauſa huius benedicte in
carnacionis fuit ad ſupplendum
legis imperfectionem p ipſum cri
ſtum incarnatum propter quod
ipſe dicit. Math. v. Non veni ſolue
re legem ſed implere. In lege aũt
erant aliqua precepta cerimonia
lia de ſacrificiis et oblacionibus
offerendis. Hec autem ſacrificia
erãt imperfecta quia non poterãt
auferre peccata et ideo illa imperfe
ctio ſublata fuit per vnum ſacrifi
cium perfectum ſcilicet per corpus
chriſti in cruce oblatum quod ſuc
cedit omnibus ſacrificiis veteris
legis. Et hoc eſt quod dicit apoſto
lus ad hebreos decimo. Impoſſi
bile eſt enim ſanguine taurorum
et hircorũ auferre peccata. Ideo in
grediens mundum ſcilicet dei fili
us per ſuam incarnacionem dicit
hoſtiam et oblacionem noluiſti.
corpus autem aptaſti michi id eſt
corpus paſſibile aptum immola
cioni. Et hoc eſt quod dicitur hic
licet vocabula ſint mutata quia chri
ſtus et apoſtoli non ſemper allega
uerunt ſcripturas veteris teſtamen
ti de verbo ad verbum. Dicit ergo i
perſona chriſti hominis loquentis
deo patri vel toti trinitati.⌊ Sacrifi
cium⌋ quod fiebat de animalibus
et de auibus⌊ et oblacõnem⌋ que
fiebat de pane ſimula. oleo et ſimi
libus⌊ noluiſti⌋ quia talia ñ erãt
deo accepta de ſe ſicut eſt corpus
chriſti quod cotidie offertur in al
tari ſed tamen ex fide offerencium⌊ au
res autem perfeciſti michi⌋ apoſtolus ad

hebreos et translacio romana dicit. Corpus autem aptasti mihi. vt dictum est. tn̄ est eadem sententia quia cum dicitur aures autez perfecisti mihi id est aures perfectas ad obe-

Hugo Quia sic diendum. verbum aptatur auri sic christus fuit obediēs patri vsq ad mortem crucis. Et subdit adhuc ostendens quod sacrificium veteris legis noluit cū dic. Holocaustum.

Nico quod erāt qd̄dam genus sacrificij quod totum incendebat̄ in altari ad honorez dei. pro peccato. id ē hostiam pro peccato cuius vna pars incendebatur. alia erat sacerdotum. non postulasti. quia talia non fuerunt de se deo accepta vt dictum est. Tūc dixi. ego christus. ecce venio. ad offerendū acceptissimum sacrificium deo id est corpus meum in ara crucis.

Cassio Huius aduentus testimoniuz trahit de scriptura dicendo ad patrem. In capite libri. huius psalmoz. scriptuz est de me. in primo psalmo. vt facerem voluntatem tuam. Desiderauit enim eius facere voluntatem qui non abijt in consilio impiorum et in via peccatorum non stetit. & i cathedrā pestilēcie n̄ sedit.

Nico Propter quod ipse dicit. Joh. vi. Propt̄ hoc descendi de celo non vt faciaz voluntatem meam sed voluntatem eius qui misit me patris. Et quia voluntas deliberatiua christi hominis semper erāt diuine volūtati conformis. Ideo subditur. deus meus volui. In quo virtutem penitencie declarauit vt diceret preteritum quod constabat esse venturum. et legē tuam. supple habui. in medio cordis mei. Manebat enim lex diuina in medio cordis ipsius dum in lege domini fuit voluntas ipsius et in lege eius meditabitur die ac nocte. Idem augustinus et collcōr. Hunc versiculum Jeronim9 sic exponit. In capite libri scriptum ē de me. Caput libri veteris testamēti a dle sumit exordium. In principio fecit deus celum et terram id est in christo domino hoc misterium cernens iohannes sic euangelium inchoauit. In principio erāt verbum et verbum erat apud deum. Nam et ipse interrogantibus iudeis quis esset respondit Principiū. Caput ergo libri itellige p̄ncipium quod est christus ihesus qui in hoc libro. capite nunciatus est. vt facerem voluntatem tuam deus meus volui. Non est volūtas carnis sed patris vt pro vita omnium moriar. et legem tuā in medio cordis mei. quaz non veni soluere sed ad implere.

Nico Annūciaui. per apostolos meos. iusticiam tuam. i. legem euangelicam que docet perfectam iusticiam. s. penitentiam q̄ iustificatur homo vnde Math. x. dicitur penitentiā agite: appropinquabit enī regnuz celorum. in ecclesia magna. p totū orbē diffusa.

Jeroni Grās tibi ago saluator mūdi q magnā

feciſti eccleſiam tuam a q̃tuor mũ
di partibus euangelica predicati
one vocatam· tua paſſione collocã
tuaq̧ reſurrectione mundatam·
Nicola. [Ecce labia mea
non prohibebo] a
promulgacõne veritatis euange
lice per me et alios doctores eccle·
Glosa. [domine tu ſciſti] i·
predeſtinaſti futurũ
q̧ ſic facerem nec fui piger ad pre
dicatio
nem· **Jeronim⁹**. [Iu
ſticiam
tuam] id eſt mandata tua [nõ ab
ſcondi in cor
de meo] **Nicola**. q̧ chri
ſtus eã
manifeſtauit verbis et exemplis
[veritatem tuam] qua impleſti p
miſſum de chriſto patribus factũ
[et ſalutare tuum] id eſt memet
ipſum a te miſſum pro ſalute ho
minum [dixi] Omnia iſta chriſt⁹
docuit manifeſte vt patet ex decur
ſu euangelii [Non abſcondi miſe
ricordiam tuam] quã per me mũ
do voluiſti facere [et veritatẽ tuã]
quia miſericordia et veritas ſemp
ſe concomitantur in operibus dei [a
conſilio
multo] **Hugo**. id eſt prop
ter timorem
conſilii multi id eſt congregacio
nis magne· nõ dimiſi quin predi
carẽ miſericordiam tuam et docerẽ
homines venire ad te per vias tuas
Quia vniuerſe vie domini miſeri
cordia et ve
ritas **Auguſtin⁹**.
Vis audire miſericordiã domini·
recede a peccatis· perdonat peccata
Vis audire veritatem domini tene
iuſticiam et coronabitur iuſticia
Modo enim miſericordia predica
tur poſtea veritas exhibetur cum
congregabuntur ante eum omnes
gentes et bonos vocabit ad regnũ
et malos in ignem eternum mit
tet Qui miſericordiam dei contem
pſiſti· veritatem ſenties Si autem
non contẽpſiſti· veritatem gaudebis.
Nicola. Deinde deſcribitur
ipſius chriſti deuo
ta deprecacio pro ſtatu corporis ſui
miſtici Et primo quantũ ad amo
cionem mali· Unde dicit [Tu au
tem domine] deus pater [ne longe
facias miſeraciones tuas a me]
id eſt a corpore meo miſtico· vide
licet a fidelibus meis pro quibus
legitur chriſtus frequenter oraſſe
in euange
lio. **Jeronimus**.
[miſericordia tua.] qua dimittun
tur peccata [et veritas tua] per quam
red dis vnicuiq̧ quod fecit
Nicolaus. [ſemper ſuſce
perũt me] ora
tionem meam ſemper exaudiẽdo
Et cauſam ſue deprecacionis ſub
dit dicens [Quoniã circũdederũt
me mala] ſcilicet pene [quorũ nõ
eſt numerus] apud homines· Multe
enim penalitates fuerunt inflic
te chriſtifidelibus in principio
eccleſie vt patet in apoſtol et mar
tiri
b⁹ **Hugo** [comprehẽderũt me
iniquitates mee]
id eſt meorum quia propter pecca
ta ipſorum cõprehenſus fuit a pu
nitus Quod ihieremias predixit tre
norũ· iiii· dicens chriſtus domin⁹

captus eſt pro peccatis noſtris ꝛ
pſalmiſta ait ⌊Que nõ rapui tunc
exolue-bam.⌋ **Caſſiodor⁹** ⌊et non
potui vt viderem⌋ quia circundan
tibus me iniquitatibus meis nõ
potui facere vt te viderem.
Hugo ⌊Multiplicate ſũ⌋ ſcilicet iniquitates
in membris et pene in me ⌊ſuper
capillos capitis mei⌋ quaſi dicat
Infinite fuerunt. **Auguſtinꝰ** Quis nume
rat capillos capitis mei. multo ma
gis peccata que excedũt numerũ
capillorum minuta videntur ſed
multa ſunt Peccauiſti magna iã
non facis adulterium homicidiũ
furtum non blaſphemas non di
cis falſum teſtimoniũ ꝛ vide ne
arena minutorum peccatoruꝫ op
primaris. ⌊Et⌋ ꝓpter peccata mea
⌊Cor meum dereliquit me⌋ id eſt
non eſt ydoneũ ad cognoſcẽdũ ſe
Caſſiodo. Cor vero nos de relinquit quan
do peccatis egrum profutura nõ
a pe-tit. **Jeronim⁹** Quando homo pec
cat cor ſuum non habet. Vnde da
uid dixit. ij. reguꝫ. vij. Inuenit ſer
uus tuus cor ſuum vt oraret te. Er
go antea quando peccauit nõ ha
buit illud. **Hugo** Oſtẽſis miſe
rijs petit chri
ſtus fideles ſuos liberari dicens
⌊Complaceat tibi domine⌋ ꝛ me
cum: qui cupio liberari tibi place
at ⌊vt eru-as me⌋ **Nicola** id eſt cor
pus me

um miſticũ a malꝭ predictis. **Gloſa.**
Et nota ꝙ dicit cõplaceat non dif
fidẽs de potẽcia dei ſi aſſit voluntas.
Auguſtinꝰ. Tanꝙ ſi dicẽt ſi vis potes me
eruere ſicut in euangelio dicitur.
Si vis potes me mũdare ⌊domine
ad adiuuandum me reſpice.⌋
Caſſi. vt intelligamus reſpe ctum ipſius noſtruꝫ eẽ
preſidium ſicut eſt illud euãgelij
Reſpexit petrum et fleuit amare.
Aliter enim liberari non poſſumꝰ
niſi nos diuinitas ꝓpiciata reſpici
at. Deinde dominus ſaluator op
tat confuſionem ꝛ emendacõem
impijs: ꝛ leticiam deuotis petit ꝑ
uenire dicens **Hugo.** ⌊Confũdant⌋ ſe peccaſſe cõ
fuſione bona de qua dicitur eccle.
iiij. Eſt confuſio adducens gratiã
ꝛ gloriam ⌊et reuereantur⌋ id eſt
timeant penam quam meruerũt.
Caſſiodo. ⌊ſimul⌋ id eſt ſicut perſecuti
ſunt ita et predeſtinati conuerſio
nis munere liberentur ⌊qui quẽrũt
animam meam⌋ ad morteꝫ ⌊vt au
ferant eam⌋ me occidendo ⌊Auer
tantur retrorſum⌋ a voluntatibus
ſuis prauis nec in malo opere per
ſeuerent qui ſi confuſionem paci
antur: euadunt. ſi mũdi leticia ꝑ
fruantur intereunt ⌊ꝛ reuereanť⌋
id eſt timeant deum ꝛ penas pec
catoribus paratas ⌊qui cogitant mi
chi mala⌋ iudeorũ ſigt improbas
voluntates quorum cogitationes
non erãt male dño ſed actoribus

fuis Herant id eſt portent qua
ſi pondus immenſum confeſtim
confuſionem ſuam id eſt prauã
cogitationem. Confeſtim dicit vt
cum peccare ceperint ne longius
progrediendo periculoſius ingra
uetur malum eorum qui dicunt
mihi adulatorie euge euge Hic
falſos arguit adulatores q̃ plus
nituntur adulando decipere q̃ poſ
ſũt vituperacionibus ſauciare Eu
ge quidem verbum preconiale eſt
ſed cum recto animo non profer
tur ad deriſionẽ trahit̃ inferendã

Jeronim⁹ duos hoſtes habet eccleſia
ſcilicet adulacionis a blaſphema
cio Caſſio Sicut eniʒ inimi
nis dos ſuos confun
di petijt qui eum falſis laudacõni
bus irridebãt Ita deuotos optat
veraciter gaudere qui ſpem ſuam
noſcuntur in domini maieſtate po
ſuiſſe. Vnde Nicola Exul
dicit tent et
letẽtur ſuper te deum patrem vel
totam trinitateʒ de bono quod da
turus es eis omnes querẽtes te
per fidem et operacionem a dicãt
ſemper magnificetur dominus le
toris Caſ Hec eſt enim pro
fuis. feſſio que in eternuʒ
gaudẽtes efficit chriſtianos qua
ſen encia paſcebatur. Job. q̃cãt
afflictõne corporis grauiter ſauci
atus dicendo. Dominus dedit. do
minus abſtulit ſicut domino pla
cuit ita factuʒ eſt ſit nomen domi
ni benedictum Sed ne hãc exulta
cionem quibuſcunq3 cedens con

cedendam addidit qui diligũt ſa
lutare tu Nicola videlicet
um me chri
ſtum quem miſiſti ꝑ ſalute hom
Caſſiodor Me diligunt
qui me ſpiri
tali dilectione perquirunt et mã
datis meis ſuauiter obſequuntur
Poſt q̃ leticie muneribus dixerat
eſſe cõplendos qui deitatem verbi
diligere voluiſſent ne ſibi quiſpi
am meritorum gloriam vendica
ret dominus chriſtus ex forma hu
manitatis aſſumpte loquit̃ dicẽs
Ego autẽ mendicus ſum que
rens ab alijs elemoſinas et neceſ
ſaria quib⁹ humanitas eget ſub
uenit et pauper Sed ne iſtam
paupertatem vilem abiectãq3 iu
dicares addidit dominus ſolici
tus eſt Hugo quia vt Mat.
mei iiij. dicit An
geli acceſſerunt et miniſtrabant
ei. cui dicit pat̃. hic eſt filius me
us dilectus in quo mihi cõplacui.
Caſſiodorus O paup
tateʒ the
ʒauris omnibus ditiorem. Paup
enim de noſtro. diues de ſuo eſt
qui ideo indigenciam humanita
tis aſſumpſit vt abundancie ſue
nos faceret eẽ participes Poſtre
mo de adiutorio et de protectione
ſecutus celeritatem neceſſariam
petit dicens Adiutor meus a p
tector meus es tu ne tardaueris
vt iam quia mors vitari nõ debu
it ſaltẽ reſurrectõ feſtina ſuccedẽt
Nicolaus. Vel poteſt eẽ
oracio fidelis

cuiuſq; dicentis. Adiutor meus promouendo me ad bonum. et protector meus. pſeruando me a malis. tu es deus meus ne tardaueris. michi in predictis aſſiſtere.

Caſſiod. Magnifica et ſuauiſſima verba ſenſus noſtros medullitus itrauerūt quando ipſum audiuimus docentem quem adoramus auctorem. Nā licet vniuerſos pſalmos magno honore veneremur. neſcio q̄d tamen dulcius accipitur cum aliquid de ſancta incarnatione pfertur. Omnis eniʒ fidelis gratiſſime ſuſcipit per quam noſcitur eſſe liberatus. Et reſpice q̄ ordine huius pſalmi contextio diſponatur. Primuʒ loquitur eccleſia quaſi rudes docens. quaſi trepidos confortās. quaſi incompoſitos preparans vt ſequētia verba domini ſaluatoris libēti animo ſalubriter populus preparatus audiret.

Collec. Ait eniʒ. Expectās expectaui dominum meum. Intendiſti michi. multa beneficia largiendo. ſollicitus es mei. in hac vita neceſſaria ſubminiſtrās et noxia reſecans. dando conſolatis vt permaneam. auferendo corripis ne peream. factus es adiutor meus in bonis. et protector in aduerſis. ſolus tuus michi reſtat aduentus. q̄diu te nō video. te non poſſideo. mendicus ſum et pauper nihil extra te michi ſufficit qui es expectatio et ſalus mea de⁹ meus ne tardaueris qui es benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

Pſalm⁹. xl.

Beatus qui

Hugo ſcd̄m Jero. Huic pſ̄ preponitur talis titulus. In finem intellectus filijs chore. Sepe i titulis pſalmorum fit mentio de filijs chore quia licet chore propter ambicioneʒ ſuam perierit vt legitur numeri. xvi. tamen quidam de ſuis filijs maliciam illius non ſunt imitati. a dauid in miniſterium domus domini ſunt aſſumpti. Ponuntur eniʒ in titulis pſalmorum maxime propter nominis interpretationem. Chore enim caluaria interpretat̄ in quo loco crucifixus eſt domin⁹ et filij chore ſpecialiter imitatores dicuntur paſſionis domini. Vnde is eſt ſenſus tituli predicti. Intellectus huius pſalmi tendens in finē videlicet in chriſtum attribuitur filijs chore id eſt imitatorib⁹ paſſionis chriſti monens nos vt chriſtum dominum egenum et pauperem credamus eſſe verum deum.

Nicola. Dauid enim q̄ plura miſteria chriſti ſciuit q̄ alij prophete preuidens in ſpiritu chriſti paſſionem et reſurrectōnem fecit hunc pſalmum. Et quia chriſti paſſio incipit a paupertate ſua quaʒ cepit pati ab hora natiuitatis. quoniam in paupertate fuit nat⁹ vtpote d matre paupere. in paupere loco. a pauperib⁹

pannis inuolutus. Et ſimiliter in paupertate fuit mortuus vtpote ſuis veſtibus ſpoliatus et in alieno ſepulcro poſitus de quo paupere dicit propheta.

Beatus id eſt felix qui intelligit id eſt intus legit ita quod ſub paupertate quam geſſit in forma noſtre humilitatis credit per fidem caritate formatam diuicias ſue diuinitatis quas dabant intelligere opa diuine virtutis que faciebat

Jeronimus Beatus ergo qui intelligit id eſt vt credat eum verum deum et verum hominem eſſe.

Hugo. et quia chriſtus etiam pauper et egenus eſt in ſuis membris ſicut dicturus eſt in iudicio. Math. xxv. Nudus fui et cooperuiſtis me. Eſuriui et dediſtis michi cibum etc. Jdcirco congrue predicatur Beatus qui intelligit ſuper egenum et pauperem per elemoſine largicionem.

Caſſio. quia ſicut aqua extinguit ignem ita ipſa legitur extinguere peccatum. Sed aduerte quod dicit. intelligit vt etiam non petentibus talibus offeratur Nam qui petenti tribuit bonum opus efficit: qui vero tacentem intelligit beatitudinem ſine aliqua dubitacione conquirit. Sed licet multi patres de elemoſina humani generis reconciliatrice. plura conſcripſerint. oritur tamen inter eos de hoc articulo nonnulla diſſenſio. Legitur enim. Omni petenti te tribue. Scriptum eſt etiam Deſudet elemoſina in manu tua donec inuenias iuſtum cui eam tradas. Sed ſi omnes iniuſtos querimus impatam conſtringimus largitatem Verum hec cauſa in ſola pia voluntate conſiſtit quia non eſt noſtrum prius mores diſcutere et ſic indigencie ſubuenire. ſufficit nobis vt nos dare aliquid malis artibus neſciamus. nec opiniones hominum optando elati elemoſinam largiamur. ſed operemur ſolo affectu ſubueniendi quod nos ſupra omnia precipit diuinitas intueri. Qui ſic dederit et ſi iniuſtis non det. iuſte tamen omnibus erogabit. Sed maior opera danda eſt vt ſanctis viris in aliqua indigencia ſubuenire debeamus propter chriſtum dominum noſtrum qui de pauperibus ſuis in iudicio proprio dicturus eſt Quodcumque vni ex minimis iſtis feciſtis: mihi feciſtis. Quid enim dici poteſt ſublimius quid ve glorioſius. quando aut ipſi pretermiſſi in ignem dirigent. aut remunerati ad dexteram nos collocabunt.

Hugo. Qui ergo intelligit ſuper chriſtum egenum per fidem ſue diuinitatis vt dictum eſt aut per compaſſionem ad proximum in die mala liberabit eum dominus hoc eſt in die iudicii que eſt dies ire dies tribulationis et anguſtie. dies calamitatis et miſerie vt dicitur ſophonie primo.

Jeronimus. In qua iudeos incredulos non intelligentes damnabit chriſtus

Nicola

Talemqꝫ fidelem et miſericordem
vt dictum eſt liberabit dominus de
poteſtate inimici [Dominus conſer
uet eum] **Caſſiod** Peticio iſta ꝑ
ꝑphete certa ꝑ
miſſio eſt [conſeruet] dixit id eſt in
ter mala ſeculi perire non faciat ſꝫ
ad eternam retributionem illeſum
ſancta conuerſacione perducat [et
viuificet eum] Viui proprie illi di
cuntur qui ſe a chriſtiana fide nō
diuidunt. Nam de illis qui in erro
re verſantur dictum eſt. Sine mor
tuos vt ſepeliant mortuos ſuos.
Ergo viuificet eum id eſt faciat il
lum inter electos i ſua viuere porcōe
Nicola [Et beatum faciat eum
in terra] viuencium
in qua eſt beatitudo vera [et nō tra
dat eum in animam] id eſt ad vo
luntatem et deſiderium [inimicorum
eius] videlicet demonum.

Jeronimus qui credulitati
noſtre ſemper
inimici exiſtunt. Et ne beatum iſtum
putares in hoc mundo incōcuſſam
requiem poſſidere conſequenter ſub
iungit. [Dominus opem ferat illi ſu
per lectum doloris eius] hoc eſt ad
iutorium preſtet illi i infirmitate
car
nis **Nicola** Cum iacuerit ſu
per lectum affli
ctus dolore capitis vel membri.

Caſſiodorus Lectus
enim no
bis datus eſt ad quietem in quo ſe
hominum feſſa membra refoueant
ſic et ille qui matrimonium cōqui
rit. vxorem ſibi copulat. filios pro
creat qui amicitias parat quaſi i
quodam lecto delectationis gratia
conquieſcit Sed et hec frequenter
ſeruis ſuis amara et doloribus ple
na dominus facit ne ſpem ſuam po
nentes in temporalibus rebus fu
tura bona non appetant. Addiditqꝫ.

Hugo Mutans modum loquen
di de tercia pſona ad
ſecundam. vnde dicit [vniuerſum ſtra
tum eius] id eſt vniuerſam carnis
requiem [verſaſti] id eſt conuer
tiſti [in infirmi
tate eius]. **Gregorius**
xxiiij. moralium Ac ſi apte diceret.
Omne quod ſibi hic parauit ad
requiem. hoc mutaſti ei occulto iu
dicio ad perturbacionem. Quod pio
quidem conſilio agitur vt in hoc pe
regrinacionis tempore electorum vi
ta pertu
betur. **Caſſiodorus** Quati
untur
diuerſis calamitatibus afflicti et
ne beatitudinis requiem conſequan
tur ſicut factum eſt in Iob cui hu
ius ſeculi bona in infirmitatem cō
uerſa ſunt Sed inde felicior exiſtit
quia ſe illi proſperitas mundana
ſubtraxit. Quocirca talibus rebus
rogat opem ferre dominum. ne hu
mana fragilitas duris laboribus
preſſa ſuperetur. Et quia iſtas corre
ctiones agnoſcere debet homo pro
pter peccata ſua ſe pati. conuertat
ſe et dicat quod ſequitur.

Hugo [Ego dixi domine
miſerere mei] quia con
fiteor me miſerum propter pecca
tum quod eſt morbus animarum
[ſana animam meam] indulgen
do michi peccata mea.

Jeronimus [quia pecca ui tibi] ego me accuſo pro peccatis meis.

Caſſiodo Hactenus pro pheta de beato rum afflictione locutus eſt nunc conſequenter dominus ſaluator de ſua paſſione dicturus eſt vt cū famuli dei diuerſis caſibꝰ affligun tur non ſe adeo credant eſſe dereli ctos quando chriſtum dominum talia pertuliſſe cognoſcant

Nicolaus [Inimici mei dixerunt mala mihi] quia iudei dixerūt ei freque̅ ter vituperia ſicut patet Johāīs viij. Nōne bene dicimus nos quia ſamaritanus es ⁊ demonium ha bes. [quando morietur et peribit nomen eius.] Frequenter enim tractauerūt de chriſti morte vt ſic piret memoria nominis eius [et ſi ingrediebatur] Hic mutatur ſi militer modus loquendi de plurā li ad ſingularem quia ſcr̄ptura fre quenter loquendo de pluribus in pſ̄almi tranſit ad loquendum de ſi ̄ngu lis quaſi de vno. eo ꝙ ſūt coniūcti ad aliquod vnum. maxime in ſcri pturis prophetarum. ⁊ ſic dicitur [Et ſi ingrediebatur] videlicet quilibet de inimicis meis [vt vide ret] me docentem et conuerſantē ſi poſſet me reprehenſibilem inue nire [vana loquebatur] quia fal ſa ad meam diffamacionem [cor eius congregauit iniquitatem ſi bi] quia frequenter iudei poſuerūt inſidias chriſto vt eum caperent in ſermone vel in aliquo reprehen ſibili facto vel de iuda hoc intelligi tur qui tractando cogitationibus de morte chriſti congregauit iniq̄ tatem ſibi.

Hugo Qui cōgrega uit iniq̄tatem intus in corde de tradicōne domini [Egrediebatur foras] ad princi pes ſacerdotum vt prodicionem in corde conceptam perageret [et loquebatur in idipſuȝ] hoc eſt ini quitatem quam conceperat in cor de effudit in locucōne ſicut dicitur Mat. xxvi. Qui abijt ad principes ſacerdotum et ait illis. Quid vul tis michi dare vt ego vobis eū tra dam. Et ne mors chriſti ſoli inde imputetur vide quid ſequitur.

Nicolaꝰ [Aduerſum me ſuſurrabant] ini chi latenter detrahendo [Omnes ini mici mei] ſcilicet ſcribe ⁊ phariſei [aduerſum me cogitabant mala mihi] ſcilicet mihi inferendo mor tem contemptibilem et doloroſā.

Caſſiodorus [Verbū iniquum conſtituerunt aduerſum me] id ē decreuerunt atq̧ ſentencialiter lo cuti ſunt pylato. Si hūc dimittis non es amicus ceſaris.

Nicolaus Vel conſtitu erunt verbum iniquum quando ordinauerūt cri ſtum mortuum in ſepulcro cuſto diri ne diſcipuli eum tollerent et dicerent euȝ ſurrexiſſe vt habetur

Math. xxvii. Nunquid qui dormit id eſt qui iacet mortuus in ſepulcro non adiiciet vt reſurgat. quaſi dicat. **Hugo.** Sic me interficere feſtinabant quaſi poſt mortem reſurgere non haberem. **Caſſiodorus.** imo adiice potuit vt protinus reſurgat ſicut in euangelio dicit Poteſtatem habeo ponendi animam meam et poteſtatem habeo iterum ſumendi eam. Etenim homo pacis mee in quo ſperaui. **Nicolaꝰ** Quaſi dicat criſtus. Non eſt mirum ſi iudei qui erant inimici mei talia dicebant contra me. quia etiam diſcipulus meus michi familiaris contra me conſpirauit cum eis ſcilicet iudas ſcarioth. et hoc eſt quod dicitur. Etenim homo pacis mee. i. meam habitans pacifice in quo ſperaui. id eſt in quo ordi quod confiderem in eo ſcilicet in hoc quod portabat et cuſtodiebat illa que ex deuocione offerebantur pro neceſſitatibus chriſti et diſcipulorum ſuorum ad dandum pauperibus vt habetur. Johannis. xiii. et. vii. et qui edebat panes meos. dicit panes in pſalterio quia iudas cum aliis diſcipulis in cena domini duplicem panem manducauit ſcilicet corporalem et ſacramentalem qui corpus chriſti cum aliis ſumpſit magnificauit ſuper me ſupplantacionem. tradendo me iudeis ad hoc quod eſſem totaliter deiectus et ſupplantatus per mortem. ſed non habuit intentum ſuum quia chriſtus per hoc magis habuit exaltacionem tercia die reſurgendo. Tunc enim dixit. Data eſt michi omnis poteſtas in celo et in terra. Expoſita paſſione chriſti conſequenter agitur de eius reſurrectione cum dicitur in perſona chriſti hominis ad patrem. Tu autem domine pater miſerere mei vt non dimittas diu animam meam in inferno et corpus meum in ſepulcro et reſuſcita me animam meam corpori reuniendo quod factum fuit tercia die quando reſurrexit in corpore glorioſo et retribuam eis. Illud fuit impletum quando populus iudaicus fuit occiſus et captiuatus per romanos propter peccatum quod commiſerat in chriſtum ſicut predixerat chriſtus luce. xix. Videns iheſus ciuitatem ſanctam iheruſalem fleuit ſuper eam dicens quia ſi cognouiſſes et tu ſcilicet mala ventura tibi ſimiliter. In hoc cognoui quoniam voluiſti me. id eſt dilexiſti. **Caſſi** vel voluiſti ſubaudi glorificare vel exaltare me quoniam non gaudebit inimicus meus ſuper me. ſcilicet populus iudaicus. Ad hoc enim voluerunt iudei occidere chriſtum vt nomen eius penitus de terra delerent Sed illa que diſponebant nullatenus impleuerunt. videtur enim nomen eius vbique celeberrimum eſſe vt merito gaudere non poſſint quibus tam contraria pro

uenerūt⌊Me autē propter in
nocenciam ſu
ſcepiſti⌋

Nicolaus.

Licet chriſtus non meruerit glori
am anime ſue quam habuit ab
inſtanti concepcionis tamen me
ruit gloriam corporis et ſuam ex
altacōnem. quantum ad hoc di
cit⌊me autem propter innocenci
am⌋id eſt propter meritum ino
centis vite⌊ſuſcepiſti⌋corpus glo
rioſum michi conferendo et in eo
dem ad te aſſumendo ſcdm q̄ dici
tur Math. vltimo. Et dominus q̄
dem iheſus poſtq̄ locutus eſt eis
aſſumptus eſt
in celum.

Caſſiodo

Vere ſancta innocencia. vere ſim
plicitas. vere humilitas beata vt
tot mala paſſus nulla ſe cōtencō
ne defenderet placato animo ibat
ad crucem. tranquilla mente mori
turus. omnia verba que predicta
ſunt per prophetas integra verita
te compleuit. doluit caſibus perſe
quentium. et in cruce poſitus pro
inimicis ſuis clementiſſimus exora
uit quoniam hoc et a fidelibus fa
ciendum decreuerat. et merito de
dit preceptū qui premiſit exēplū.

Hugo

Et quia ſuſcepcō cor
poris chriſti in celū
eſt ſtabilis ideo ſequitur.⌊et con
firmaſti me in conſpectu tuo⌋ſcili
cet gloria īpaſſibilitatis et immor
talitatis⌊in eternum⌋id eſt in eter
na beatitudine vbi ſedet ad dexte
raꝫ dei. Sequitur vox prophete gra
cias agentis de chriſti reſurrectō
ne⌊Benedictus domin⁹ deus iſra
hel⌋id eſt chriſtianorum videncīū
deum per veram fidem⌊a ſeculo⌋id eſt
ab inicio mundi⌊et in ſeculum⌋
futurum id eſt in eternum ſit bene
dictus⌊fiat fiat⌋Geminacio innu
it certitu
dinem.

Nicola.

in hebreo
autēꝫ ha
betur Amē amen. quod importat
veritatis confirmacionem.

Jeronim⁹.

Quod Aquila
vere ſiue fideli
ter tranſtulit. Et ſciendum p̄muꝫ
librum pſalterij hic eſſe finitum.
Scdm vero eſſe a. xli. pſalmo vſq̄
ad. lxxij. Tercium a. lxxij. vſq̄ ad.
lxxxviij. Quartum ab. lxxxix vſq̄
ad. Cv. Quintū a Cvi. vſq̄ ad finē.

Caſſiodo.

Licꝫ enim pro
iſtius verbi no
uitate videlicꝫ⌊fiat fiat⌋quod eſt
hic et in. lxxi. ſiue in. lxxxviij. vel.
Cv. poſitum putauerunt aliqui ex
poſitores in quinq̄ libros pſalte
rium eſſe diuidendum. eis tamen
in hoc non eſt cōſenciēdum. quo
niam in actibus apoſtolorū vn⁹
legitur eſſe liber pſalmorū. In p̄n
cipio huius pſalmi beatus dauid
per elemoſinas ſanctas moralem
nos docuit diſciplinam. ſecundo
per paſſionem ſuam dominus na
turales ſemitas indicauit. Tercio
reſurrectionis miraculo inſpectiua
nos claritate compleuit vt celeſtis
philoſophie veritas tribus partibus nar
rata conſtaret. Vnde huius pſal
mi ſuſcepto beneficio magna exul
tatione dicendum eſt⌊benedict⁹
dn̄s de⁹ iſrl̄ a ſeculo et vſq̄ i ſeculū fi
at fiat⌋Cui in t̄nitate pfcā ē honor

et gloria in ſecula ſeculoꝝ. Amē.

Pſalmus.xli.

Quemadmo
Titulus huius pſ̄
talis eſt. In finem i
tellectus filijs chore
Hic titulus in precedenti pſalmo
eſt expoſitus ſicut ibi dictum eſt.

Caſſiodorꝰ Chorē hebra
ice. dicit̄ cal
uarie latine Quapropter filij cho
re merito dicuntur qui tanq̄ꝫ glo
rioſiſſimum tropheum celeſtis re
gis .i. ſignaculū crucis ſuſcipe me
ruerunt. Et ideo pſalmus hic om
ni conuenit chriſtiano qui amore
domini flamma dominice dilectio
nis accenditur ſine qua totum ab
iectuꝫ eſt quicq̄d in humanis pu
tatur eximium. ſed in illis nomini
bus ſcilicet chore illud meminiſſe
debemꝰ quod Jeronimus ait Om
ne pſalterium ſagaci mente plu
ſtrans nuſq̄ꝫ inuenio ꝙ filij cho
re aliquid triſte cantauerint Sem
per enīꝫ in pſalmis eorum leta ſūt
et iocunda. ſecularibusqꝫ contem
ptis celeſtia et eterna deſiderāt cō
gruentes interpretationi nominis
ſui Filius ergo chore id ē quilibꝫ
chriſtianus fidelis prima confeſ
ſione pſalmi huiꝰ omne deſideri
um mentis ſue ad dominum aſſe
rit eſſe trāſlatuꝫ d.
Quem
admodū . Trāſlacio rōnā
habet ſic ceruus deſiderat ad fon
tes aquarum ita deſiderat anima
mea ad te
deus

Hugo Notandū
ꝙ i gloſa
dicitur ꝙ ceruus ſenio grauatus
extrahit naribus vel flatu ſuo ſer
pētem a ca
uernis.

Caſſiodorꝰ.
quem cum vorauerit veneno eſtu
ante permotus ad fontes aquaꝝ
quanta poteſt velocitate feſtinat.
Amat enī aqua dulci plurimaqꝫ
ſaciari Huius decora comparacō
noſtrum deſiderium ardenter inſti
gat vt quando venena āntiqui ſer
pentis haurimus. ac ceno fornica
cionis aliorumqꝫ viciorum eſtua
mur. ad fontē diuine miſericordie
ilico feſtinemus quatinus quod
peccati aduerſitate contrahitur.
dulciſſimi hauſtus puritate vin
catur Neccvacat ꝙ ad fōtes aqua
rum dixit et nō ad aquas. Fons
enim aquaruꝫ chriſtus dominus
eſt vnde omnia fluunt que cūqꝫ re
ficiunt. Flueta enim plerūqꝫ ſicca
ri poſſunt. fons autem aquaꝝ ſem
per irriguus eſt Vnde merito dictū
eſt ad liquoreꝫ ſacre originis feſti
nandum vbi deſiderium noſtrum
nunq̄ꝫ poſſit habere ieiunium.

Hugo Sitiuit aīa mea
id eſt ſumme deſide
rauit ad videndum deum fontē
viuum a quo omnia bō fluunt.

Jeronimus quando ve
niaꝫ id eſt
quando erit illud tempus reſolu
cōnis corpis mei qn̄ cū pondere p
nunciānduꝫ ē et vt videatur ḡuis
eſſe dilacio et apparebo ante faci
em domini id eſt ante conſpectū